

Green Key hotellide kriteeriumid ja selgitavad märkused
1. jaanuar 2022 kuni 30. september 2026

SISSEJUHATUS

Green Key on taotletav järgmistes kategooriates:

Hotellid ja hostelid	Green Key hotellide ja hostelite kriteeriumid kehtivad enam kui 15 numbritoaga hotellidele ja hostelitele.
Laagriplatsid ja puhkealad	Green Key laagriplatside ja puhkealade kriteeriumid kehtivad laagriplatsidele, laagritele, jms ning sobivad ka puhkealadele ja kämpingutele..
Väikemajutus	Green Key väikemajutuse kriteeriumid kehtivad kuni 15 numbritoaga väikehotellidele, hotellidele, hostelitele, külalistemajadele kodumajutustele jms.
Konverentsikeskused	Green Key konverentsikeskuste kriteeriumid kehtivad konverentsikeskustele, mis ei ole osa hotellist või muust majutusettevõttest.
Restoranid	Green Key restoranide kriteeriumid kehtivad restoranidele ja kohvikutele, mis ei ole osa hotellist ega muust majutusettevõttest.
Atraktsioonid	Green Key atraktsioonide kriteeriumid kehtivad muuseumitele, külastus- ja interpretatsioonikeskustele ning teemaparkidele.

Green Key taotlemiseks peab ettevõtte olema ametlikult registreeritud hotelli/hosteli, laagriplatsi/puhkeala, väikemajutuse, konverentsikeskuse, restorani või atraktsioonina nii, et see oleks registreeritud ettevõtte põhitegevusena.

KRITEERIUMID JA SELGITAVAD MÄRKUSED

Kriteeriumid, millele järgneb (K), on kohustuslikud ning kriteeriumid, mille järel on tähis (S), on soovituslikud. Taotleja peab täitma kõiki kohustuslikke ja teatud arvu soovituslikke kriteeriumeid, mille arv oleneb sellest, mitu aastat on ettevõttel Green Key märgis olnud. Vaata järgnevat tabelit.

Aasta	Soovituslike kriteeriumite osakaal
1	0%
2	5%
3	10%
4	15%
5-9	20%
10+	50%

1. KESKKONNAJUHTIMINE		
1.1	Juhtkond peab olema kaasatud ja määrama ettevõtte töötajate hulgast keskkonnajuhi. (K) HH, LP, V, KK, R, A	Veendumaks, et Green Key kriteeriume rakendatakse ja hallatakse nõuetekohaselt, määrab ettevõtte juhtkond ettevõtte töötajate hulgast keskkonnajuhi. Seal, kus asjakohane, soovitatakse luua nn „rohetiim“, kuhu kuuluvad esindajad kõigist ettevõtte üksustest. Rohetiim teostab koos keskkonnajuhiga keskkonna-/kestliku arenguga seotud algatusi ning jagab ettevõtte eri üksuste töötajatele teavet. Keskkonnajuht määratakse enamasti osalise koormusega. See võib olla mistahes töötaja, kuid enamasti on see haldusjuht, majapidamis-, vastuvõtu- või personalijuht. Keskkonnajuhi positsioon peaks olema isiku töökirjelduses märgitud. Keskkonnajuhi põhiülesanded on järgmised: • olla juhtkonna, töötajate, tarnijate ja Green Key riiklike/rahvusvaheliste esindajate kontaktisik kõigis keskkonna-/kestlikkusega seotud küsimustes; • vastutada teiste töötajate juhendamise ja toetamise eest seoses keskkonna-/kestliku arenguga seotud küsimustes; • vastutada keskkonnateabe kogumise, haldamise ja uuendamise eest, mis puudutab koristamist, jäätmeid ning gaasi, vee ja elektri tõhusat kasutust; • vastutada ettevõtte keskkonnapoliitika ja tegevuskava väljatöötamise ning rakendamise eest; • vastutada uute, töötajate ja külaliste välja pakutud kestlikkust puudutavate ideede kogumise ja läbivaatamise eest. Keskkonnajuht jälgib Green Key taotlemist või uuendamisega seotud suhtlust. Kui ettevõtte keskkonnajuht

		vahetub, tuleb Green Key-d sellest teavitada. Auditi ajal on keskkonnajuht tavaliselt kohal, et vastata küsimustele ning selgitada ettevõttes tehtud töid, mis puudutavad üldiseid keskkonnaküsimusi ja kindlaid Green Key kriteeriume.
1.2	Ettevõtte peab kehtestama kestliku arengu üldeesmärgid. (K) HH, LP, V, KK, R, A	Et tagada ettevõtte kestliku arengu üldine raamistik, koostatakse kestliku arengu üldeesmärgid, mida nimetatakse ka ettevõtja sotsiaalse vastutuse poliitikaks. Selles kirjeldatakse ettevõtte keskkonna, sotsiaalse ja majandusliku mõju üldiseid eesmärgi. Kestliku arengu üldeesmärgid on üldine dokument, millega pühendatakse pidevale arengule ja järelevalvele, aga selles ei kirjeldata konkreetseid probleeme ega nende lahendusi. Kestliku arengu üldeesmärgid peaks hõlmama enam kui seda, mis on õigusaktides ja määrustes. Pideva parendamise nimel vaadatakse ettevõtte kestliku arengu eesmärgid üle iga kolme aasta järel. Kestliku arengu üldeesmärgid peavad sisaldama a) ettevõtte keskkonnanahoiu vastutuse ja -eesmärkide kirjeldust ning b) ühiskonda/kultuuri/majandust/kvaliteeti puudutava vastutuse ja eesmärkide kirjeldust. Keskkonnanahoiu vastutus hõlmab: • ressursi tarbimist (kütte- ja elektrienergia, vesi jms); • pühendumust ringmajanduse põhimõtete rakendamisele; • keskkonda saastavate ainete, nt kemikaale sisaldavad puhastustooted, õhusaasteainete ja väetiste/pestitsiidide, tarbimist ning järelevalvet; • CO₂ jalajälje vähendamist; • kohaliku või rahvusvahelise bioloogilise mitmekesisuse kaitse toetamist. Sotsiaalne, kultuuriline ja majanduslik vastutus hõlmab: • töötajate õigusi ja võrdseid võimalusi (sealhulgas lapstööjõu kasutamise keeldu); • ohutut ja turvalist töökeskkonda; • riski- ja kriisijuhtimist; • korruptsiooni tõkestamist; • vastuseisu ärakasutamisele ja ahistamisele kaubanduslikul, seksuaalsel või mistahes muul eesmärgil, eelkõige mis puudutab lapsi, alaealisi, naisi, vähemusi ja muid haavatavaid rühmi; • toetust inimeste võrdsele kohtlemisele ja õigustele; • töötajate töölevõtmist mistahes ametikohtadele, sealhulgas juhtivatele ametikohtadele (eelkõige kohalikke elanikke/vähemusi), ilma et neid diskrimineeritaks vanuse, rassi, soo, usutunnistuse, puude, sotsiaalmajandusliku olukorra jms tõttu; • väljaõpet, teabe ja teadlikkuse suurendamist;

		• kohaliku kogukonna toetamist; • toetust ettevõtte panustamisele kestliku turismi plaanimisse ja juhtimisse kohalikul tasandil. Kestliku arengu üldeesmärgid soovitatakse luua koos töötajatega ja koostada sellisel viisil, et see hõlmaks nii juhtkonna kui ka töötajate panust. Kestliku arengu üldeesmärgid allkirjastab tavaliselt ettevõtte juhataja. Pärast selle koostamist on kestliku arengu eesmärgid kättesaadavad kõigile ettevõtte töötajatele. On soovitatav, et igal ettevõttel oleks oma kestliku arengu üldeesmärgid, kuid kui ettevõtte on osa rahvusvahelisest või riigisisest kontsernist, võib sellel olla ühtsed kestliku arengu üldeesmärgid. Auditi ajal esitab ettevõtte kestliku arengu üldeesmärgid ja tõendab, et need on ettevõtte töötajatele kättesaadavad. Samuti kontrollitakse, et kestliku arengu üldeesmärgid oleksid vähem kui kolm aastat vanad ning et see oleks üldine dokument, mis sisaldab keskkondlikke, sotsiaalkultuurilisi ja majanduslikke küsimusi.
1.3	Ettevõtte peab sõnastama eesmärgid ja pideva arengu aastase tegevuskava. (K) HH, LP, V, KK, R, A	Tagamaks, et ettevõttel on olemas konkreetne tööplaan kestliku arengu teostamiseks, seatakse eesmärgid ja sõnastatakse aastane tegevuskava. Eesmärgid ja aastane tegevuskava hõlmavad kindlaid tegevusi, millega täidetakse kestliku arengu üldeesmäärke, ning need sisaldavad üksikasjalikke eesmäärke, mis tulevad täita lähima 1–3 aasta jooksul, ja kindlaid tegevusi, et kavandatud eesmärgid eelseisva aasta lõpuks saavutada. Selleks, et määratleda ettevõtte suurusele ja ulatusele vastavad pikaajalised kestlikku arengu konkreetseid eesmärgid ja meetmed, sisaldavad ettevõtte eesmärgid ja tegevuskava keskkonnaprobleeme ning neis käsitletakse ka sotsiaal-, kultuuri-, majandus-, kvaliteedi-, inimõigus-, tervise-, riski- ja kriisijuhtimisega seotud väljakutseid. Eesmärgid ja aastane tegevuskava on soovitatav luua koos töötajatega ning koostada sellisel viisil, et see hõlmaks nii juhtkonna kui ka töötajate panust. Ettevõtte sõnastab oma eri tegevusalade kohta vähemalt kolm tegevust. Eesmäärke ja tegevuskava koostades on soovitatav kasutada eeskujuna Green Key kriteeriume, et jälgida vastavust soovituslikele kriteeriumitele, mida ei ole veel kasutusele võetud, kuid ka selleks, et veelgi parendada tööd kohustuslike ja soovituslike kriteeriumitega, mida on juba rakendatud. Pange tähele, et igal järjestikusel aastal, mil ettevõtte kasutab Green Key märgist, peab ettevõtte täitma üha rohkem soovituslikke kriteeriumeid. Juba elluviidud eesmäärke ja tegevusi ei saa eesmärkide hulka ega aasta tegevuskavasse enam lisada. Kui ettevõtte on osa suuremast kontsernist, võivad kontserni ja Green Key jaoks sõnastatud

		eesmärgid/tegevused kattuda. Auditi ajal kontrollitakse eelseisva aasta eesmärkide ja tegevuskava olemasolu ja sisu ning dokumendi kättesaadavust ettevõtte töötajatele. Kontrollitakse, kas dokument sisaldab vähemalt kolme tegevust kestlikkuse eri valdkondades ja ettevõtte eri tegevusaladel. Kui ettevõttel on Green Key märgis olnud kauem kui aasta, hinnatakse ka eelneva aasta eesmärkide ja tegevuskava täitmiseks tehtud tööd. Kui mõnda plaanitud tegevust ei ole ellu viidud, siis räägitakse läbi, miks taotleja ei saanud kavandatud tegevust viimase aasta jooksul teha, ja soovitatakse parandusmeetmeid.
1.4	Kogu dokumentatsioon Green Key kohta tuleb hoida kaustas ja valmis kontrolliks. (K) HH, LP, V, KK, R, A	Selleks, et kogu teave oleks lihtsasti kättesaadav, on Green Key kaust tavaliselt järjestatud Green Key kriteeriumite numeratsioonist lähtuvalt ning see sisaldab kõiki vajalikke ja uuendatud dokumente, millest on näha vastavust igale kriteeriumile. Green Key kaust võib olla nii füüsiline kaust, mis sisaldab dokumentide paberkoopiaid, kui ka elektrooniline kaust (näiteks osa ettevõtte sisevõrgust), kus dokumendid on sorteeritud eraldi alamkaustadesse. Ressursi kokkuhoiu eesmärgil soovitatakse kasutada elektroonilist kausta. Auditi ajal esitab keskkonnajuht Green Key kausta kontrolliks ja tõendab sellega vastavust Green Key kriteeriumitele.
1.5	Ettevõtte teeb aktiivset koostööd asjakohaste kohalike huvirühmadega. (K) HH, LP, V, KK, R, A	Selle kriteeriumi eesmärk on tõhustada ettevõtte aktiivset panust keskkonnateadlikkuse suurendamisel ümbruskonnas ja keskkonnahoidlike tavade propageerimisel koostööpartneritele. Selle kriteeriumi peamine mõte on teha koostööd keskkonna teemadel (nn kohaliku bioloogilise mitmekesisuse kaitse), kuid see võib olla seotud ka sotsiaal-, kultuuri-, majandus-, kvaliteedi-, tervishoiu- ja ohutusega. Seal, kus asjakohane, innustab Green Key ettevõtet tegema koostööd huvirühmadega, kes on seotud kohalike ajalooliste, arheoloogiliste, kultuuriliste ja usuliselt tähtsate paikade ning traditsioonide kaitse ja väärtustamisega. Asjakohased huvirühmad võivad olla vabaühendused, kohalikud kogukonnarühmad, kohalikud omavalitsused, kohalikud elanikud, kohalikud koolid, tarnijad, kaitsealade haldusasutused jne. Kohalik koostöö võib olla näiteks koostöö kohalike koolidega haridus- ja/või kestlikku arengu algatuste teemal, muuseumide toetamine, et propageerida kohalikku kultuuripärandit, koostöö kohalike tarnijatega (muu kui vaid kohalike toodete ostmise), koostöö kohalike kogukonnanühendustega / sihtkoha juhtimisorganisatsiooniga / sihtkoha kestliku turismi planeerimist ja juhtimist korraldava organisatsiooniga, kohaliku taristu ja sotsiaalse kogukonna arendusprojektide raames (näiteks kanalisatsioon).

		Kohalik koostöö on väga tervitatav, sealhulgas bioloogilise mitmekesisuse ja keskkonnahoiuga seotud algatused (näiteks puude istutamine, liigirikkuse taastamine ning tolmeldajasõbralike kohalike alade ja looduskoridoride loomist, looduskaitset, rannakoristusüritusi jne). Selleks, et koostöö heaks kiidetaks, peab see olema ettevõtte ja asjakohaste huvirühmade aktiivne ja mõlemale poolele kasulik koostöö.. Hostelitel, hotellidel, laagriplatsidel ja puhkealadel peab olema kohalike huvirühmadega vähemalt kaks aktiivset partnerlussuhet. Väikemajutustel, konverentsikeskustel, restoranidel ja atraktsioonidel peab olema kohalike huvirühmadega vähemalt üks aktiivne partnerlussuhe. Auditi käigus kontrollitakse tõestusmaterjali, mis tõendab aktiivset koostööd nõutava arvu kohalike huvirühmadega.
1.6	Ettevõtte mõõdab oma CO₂ jalajälge, kasutades selleks CO₂ kalkulaatorit. (K/S) HH (K) LP, V, KK, R, A (S)	Selle kriteeriumi raames tuvastab ettevõtte oma kasvuhoonegaaside heiteallikad ning hindab mõõdetud aastase energiatarbe ja teiste kasvuhoonegaaside heiteallikate põhjal ettevõtte aastast CO₂ jalajälge ning CO₂ heidet ühe toa või külastaja kohta ühe öö kohta, kasutades CO₂ kalkulaatorit. Arvutuse abil saab kontrollida, kuidas ettevõtte CO₂ heitemäär perioodide arvestuses kõigub, et seda vähendada. On mitmesuguseid erineva täpsusastmega CO₂ kalkulaatoreid. Arvestusse tuleb kaasata 1. ja 2. valdkond (eng. <i>scope</i>) , soovitatav on lisada ka 3. valdkond. Lisainformatsioon CO₂ jalajälje arvutamise kohta. Auditi ajal selgitab ettevõtte, millist CO₂ kalkulaatorit kasutati ja millised olid selle tulemused.
1.7	<i>Ettevõtte seab kindla eesmärgi, et vähendada oma CO₂ jalajälge. (S)</i> HH, LP, V, KK, R, A	Selle kriteeriumi raames kasutab ettevõtte arvutatud CO₂ jalajälge alusena, et sõnastada eesmärk vähendamaks CO₂ heidet kindla protsendi võrra. Lisaks tuvastab ettevõtte, mida on vaja teha, et eesmärk saavutada, näiteks vähendada energiatarvet, suurendada tõhususmeetmeid ja/või paigaldada taastuvenergiasüsteemid. Kui ettevõtte eesmärk on saavutada CO₂ nullheite tase, siis vältimatu CO₂ heite puhul võib ettevõtte oma ülejäänud heitkogused kompenseerida CO₂ kompenseerimise süsteemi kaudu. Selleks võib kasutada rahvusvahelist sertifitseerimissüsteemi, näiteks Gold Standardi sertifitseeritud süsteeme, või muid rahvusvahelisi/riiklikke süsteeme, näiteks Keskkonnaõppe Sihtasutuse (Foundation for Environmental Education, FEE) hallatavat Ülemaailmset Metsafondi (http://www.gff.global/) (Global Forest Fund). CO₂ heite kompenseerimiseks võib puid istutada ettevõtte juurde, selle lähiümbrusse või mujale, kuid puid tuleks alati istutada nii, et see toetaks kohalikku taimestikku ja loomastikku.

		Auditi ajal esitab ettevõtte eesmärgi ja tegevused, et vähendada CO ₂ jalajälge. Need võib lisada aasta tegevuskavasse (vt kriteerium 1.3). Kui ettevõtte kompenseerib heidet mingi süsteemi kaudu, tuleb selle kohta esitada tõendavad dokumendid.
1.8	<i>Ettevõtte on kasvuhoonegaaside protokoll standardi (Greenhouse Gas Protocol Standard) 1. ja 2. mõjuala järgi CO₂-neutraalne. (S)</i> HH, LP, V, KK, R, A	Selle kriteeriumi raames kinnitab ettevõtte kolmanda isiku kaudu, et ettevõtte tegutseb CO₂-neutraalsel viisil. Ettevõtte peab igal aastal arvutama oma CO₂ jalajälje, sealhulgas ettevõtte omandis või kontrolli all olevate allikate otsese (1. mõjuala heide) ja kaudse heite, mis tuleneb ostetud energia tootmisest (2. mõjuala heide). Ettevõttel soovitatakse arvesse võtta ka muud, ettevõtte väärtusahelas tekkivat kaudset heidet (3. mõjuala heide), kuid see ei ole kohustuslik. Kriteeriumi täitmiseks tagab ettevõtte, et: • CO₂ jalajälje arvutusi kontrollib sõltumatu kolmandast isikust kontrollija/audiitor ning seda tehakse kasvuhoonegaaside protokoll või muude rahvusvaheliselt tunnustatud suuniste ja standardite, näiteks ISO 14064 või PAS 2060 järgi; • ettevõttel on heitkoguste seire ja vähendamise strateegia; • vältimatud 1. ja 2. mõjuala heited kompenseeritakse järgmisel viisil: 1. mõjuala heidete puhul kasutatakse CO₂ kompensatsiooni süsteeme tunnustatud standarditest, mille on heaks kiitnud Rahvusvaheline CO₂ Vähendamise ja Kompenseerimise Liit (International Carbon Reduction and Offset Alliance), ning 2. mõjuala heite puhul RECSI tunnustatud energiasertifikaate või CO₂ kompensatsiooni süsteeme. Auditi ajal esitab ettevõtte a) sõltumatu volitatud audiitori koostatud aruande ettevõtte CO₂ jalajälje kohta, b) asjakohase aasta ajakohastatud CO₂ vähendamise strateegia ning c) CO₂ kompensatsiooni süsteemi ja/või energiasertifikaadid, mis tõendavad, et CO₂ heide kompenseeritakse sobivas koguses CO₂ arvestusühikuid kõrvaldades ja/või energiasertifikaatidega tunnustatud registrites.
1.9	<i>Ettevõtte pakub külalistele võimalust heide kompenseerida CO₂ kompenseerimise süsteemi abil. (S)</i> HH, LP, V, KK, R, A	Selle kriteeriumi alusel pakub ettevõtte külalistele võimalust kompenseerida nende külastuse ajal ja/või asutusse reisimise jooksul tekkinud CO₂ heide. Pärast seda, kui ettevõtte on arvutanud keskmise CO₂ heite külalise või toa kohta ühe öö kaupa (vt kriteerium 1.6), pakub ettevõtte külalistele võimalust kompenseerida nende külastusest tekkinud CO₂ heide. Lisaks võib ettevõtte pakkuda külalistele võimalust kompenseerida CO₂ heide, mis tekkis nende reisi ajal sinna ja tagasi.

		Kompenseerida tuleks CO₂ heite kompensatsiooni süsteemi järgi, näiteks rahvusvaheliselt sertifitseeritud süsteemi, nagu Gold Standard, või mõne muu rahvusvahelise/riikliku süsteemi, näiteks Keskkonnaõppe Sihtasutuse (Global Forest Fund, FEE) hallatava Ülemaailmse Metsafondi (Global Forest Fund) alusel. Ettevõtte pakub CO₂ kompensatsiooni, propageerides külalistele CO₂ kompensatsiooni süsteemi ning andes neile selle kohta teavet ja lingi süsteemi veebilehele. Teisalt võib ettevõtte koguda külalistelt CO₂ kompensatsiooni tarbeks raha ja saata selle CO₂ kompensatsiooni süsteemile. Ettevõtte võib valida, kas pakkuda CO₂ kompensatsiooni igale külalisele eraldi või pakkuda seda külastusi korraldavatele äriühingutele (näiteks reisi-, rühmareisi-, konverentsikorraldajatele jne). Auditi ajal esitab ettevõtte teabe, mida külalistele antakse, et innustada neid kompenseerima CO₂ heidet, mis tekkis külastuse käigus või reisi jooksul sinna ja tagasi.
2. PERSONALI KAASATUS		
2.1	Juhtkond korraldab töötajatega perioodilisi koosolekuid, et viia nad kurssi teemadega, mis on seotud olemasolevate ja uute keskkonnavalgatustega. (K) HH, LP, V, KK, R, A	Et suurendada ettevõtte teadlikkust keskkonnast/kestlikkusest, on tähtis, et juhtkond, keskkonnajuht ja/või rohekomitee tagaks teabevahetuse töötajatega ning kaasaks neid ettevõtte keskkonna-/kestlikkusalgatustesse. Kui töötajaid hoitakse olemasolevate ja uute keskkonna-/kestlikkusalgatustega kursis, siis mõistavad nad paremini oma ülesandeid ja panuse mõju. Samuti aitab see neil külalistele kõnealuse teema kohta õiget teavet anda ja küsimustele vastata. Töötajad ei ole üksnes teadlikud keskkonna-/kestlikkusalgatustest, vaid saavad panustada ka ideede ja soovitude kaudu. Teave hõlmab järgnevaid teemasid: keskkonnajuhtimine (nt vesi, energia, jäätmed, koristamine, toit ja jook ning ringmajanduse põhimõtted: vähenda, korduskasuta, võta ringlusse jne) ja muud kestlikkusteemad (näiteks kohaliku bioloogilise mitmekesisusega seotud küsimused), aga ka külaliste, töötajate, tarnijate ja ümbritseva kogukonna teadlikkuse suurendamine. Töötajatele tuleb anda teavet ka Green Key kohta. Seega korraldab ettevõtte juhtkond üldjuhul vähemalt 1–3 koosolekut aastas. Koosolekute plaanimisel arvestatakse ka hooajatöötajatega, et osavõtjaid oleks võimalikult palju. Selle kriteeriumiga peetakse silmas nii ettevõtte palgatud koosseisulisi töötajaid kui ka sõltumatute äriühingute töötajaid.

		Auditi ajal esitatakse juhtkonna ja töötajate koosolekute protokoll / märkmed / osalejate nimekiri, millest on näha, kes koosolekutel osales ja millistest keskkonna-/kestlikkusteemadest räägiti. Kui asutus taotleb märgist esimest korda, esitatakse plaanitud koosolekud. Kui töötajaid on alla viie, võib teabe koosolekute kohta esitada suuliselt. Samuti võib audiitor küsitleda töötajaid, et teha kindlaks, kui palju nad ettevõtte keskkonnavalikutest teavad.
2.2	Keskkonnajuht osaleb juhtkonna koosolekutel, et esitleda ettevõtte keskkonnavalikut. (K) HH, LP, KK, R, A	Kui keskkonnajuht ei kuulu ettevõtte juhtkonda, peab ta olema kutsutud juhtkonna koosolekutele. Keskkonnajuhi (ja rohekomitee, kui see on asjakohane) ja juhtkonna koosolekud on tähtsad, et juhtkond oleks teadlik ettevõtte keskkonnatööst ning oleks sellesse kaasatud, samuti selleks, et tagada juhtkonna jätkuv heakskiit tööle, mida keskkonna heaks tehakse. Mõnes väiksemas ettevõttes võib pidada töötajate ja juhtkonna ning keskkonnajuhi ja juhtkonna koosolekud samal ajal. Eeldatakse, et ettevõttes on vähemalt 1–3 koosolekut aastas. Auditi ajal esitatakse juhtkonna ja keskkonnajuhi (ja rohekomitee) koosolekute protokoll/märkmed, millest on näha, kes koosolekutel osales ja millistest keskkonna-/kestlikkusteemadest räägiti. Kui asutus taotleb märgist esimest korda, esitatakse plaanitud koosolekud.
2.3	Töötajaid tuleb igal aastal keskkonna- ja muudel kestliku arengu teemadel koolitada. (K) HH, LP, V, KK, R, A	Selleks, et ettevõtte jaoks saaks määrata ja rakendada sobivaid ja jõukohaseid lahendusi, on tähtis, et keskkonnajuht (ja rohekomitee) ning teised töötajad saaksid üksikasjaliku koolituse keskkonna- ja muudel kestlik arengu teemadel. Koolitus hõlmab keskkonnajuhtimise teemasid (vesi, energia, jäätmed, ohtlikud kemikaalid, koristamine, toit ja jook, õhukvaliteet, kodumasinade keskkonnahoidlik kasutamine, ringmajanduse põhimõtted: vähenda, korduskasuta, võta ringlusse jne), külaliste, töötajate, tarnijate ja ümbritseva kogukonna teadlikkuse suurendamist, samuti teisi kestliku arengu teemasid, millega käsitletakse kliimamuutusi, kohalikku bioloogilist mitmekesisust, sotsiaal-, kultuuri-, majandus-, kvaliteedi-, inimõigus- tervise-, riski- ja kriisijuhtimisküsimusi. Koolitus peaks sisaldama ka teavet Green Key kohta. Samuti võib koolitust laiendada, et suurendada teadmisi teistest teemadest ettevõtte või selle ümbruse kohta (näiteks bioloogilise mitmekesisuse kaitse). Koolitus võib olla nii sise- kui ka väliskoolitus. Väliskoolitused võivad olla konsultantide, asjatundjate, reisi juhtide või tarnijate korraldatavad kursused, õppereisid, seminarid, veebiseminarid ja muud e-kursused või e-õppeprogrammid, võrgustikud jne. Mõnes riigis korraldatakse Green Key seminare ja veebiseminare just selleks, et käsitleda suundumusi ja ideid, mis on seotud Green Key kriteeriumide järgimisega. Neid kohtumisi võib kasutada ka suhete loomiseks teiste ettevõtetega, millel on Green Key märgis. Ettevõtetele, mis on osa rahvusvahelisest või riigisisest kontsernist, tehakse tihti koolitus keskkonna- ja muudel kestliku arengu teemadel kontserni sees.

		Samuti on tähtis, et keskkonnajuht (ja rohekomitee) korraldaks töötajatele sisekursusi ja -koolitusi, kuidas saavutada ettevõttes plaanitud keskkonnanäesmärgid. Sisekoolitusi võib teha üksikutele töötajatele või rühmadele. Peale koolituste võib ettevõtte töötajatele pakkuda ka kaasahaaravaid kestliku arengu algatusi (näiteks võistlusi) ja/või preemiasüsteeme. Eeldatakse, et iga töötaja osaleb vähemalt 1–3-l ettevõtte korraldatud iga-aastaselt koolitusel. Uued töötajad peaksid tavaliselt koolituse läbima esimese nelja töönädala jooksul. On soovitatav, et isikud, kes töötavad ettevõttes iga päev, kuid kes ei ole ettevõtte töötajad (näiteks isikud, kes töötavad allhanke alusel koristajana), saaksid keskkonna- ja muudel kestliku arengu teemadel samad koolitused. Auditi ajal tuleb esitada dokument, millest on näha viimase 12 kuu jooksul tehtud sise-/väliskoolitused ning teave selle kohta, et osalenud töötajad on käsitlenud keskkonnajuhtimise
		ja teadlikkuse suurendamise ning muid kestliku arengu teemasid. Kui asutus taotleb märgist esimest korda, esitatakse plaanitud koolitused. Veendumaks, et töötajaid on koolitatud, võidakse neid visuaalse kontrolli käigus küsitleda.
2.4	Koristusteenindajad teavad ja peavad kinni rätikute ja/või linade kasutamise korrast. (K) HH, LP, V	CO₂ jalajälje ning pesu- ja koristuskulude vähendamiseks on tähtis, et koristajad saaksid teabest aru või paneksid välja sildid, et linu ja rätikuid vahetatakse vaid siis, kui külaline seda soovib. Peale selle, et külalised saavad rätikuid ja linu mitu korda kasutada (vt kriteeriumid 5.1 ja 5.2), on oluline, et koristajad teaksid sellest korrast ning järgiksid seda. Kehtestatud korra eiramine kahjustab keskkonda ja tekitab ebavajalikke kulusid ning kui külalised sellest teada saavad, võib see mõjutada ettevõtte ja Green Key tõsiseltvõetavust. Seetõttu peab osa koristajatele antavast teabest ja nende koolitustest hõlmama ettevõtte asjakohase korrast tutvumist. Lisaks peab koristajatele olema kehtestatud tegevuskord, veendumaks, et rätikute ja linade korduskasutust puudutavaid eeskirju järgitakse. Kui koristusteenust ostetakse sisse, peab töötajate koolitamine olema osa välise teenuseosutajaga sõlmitud lepingust. Auditi ajal kontrollitakse, et rätikute ja linade korduskasutus oleks kaasatud koristajate tegevuskorda.
2.5	Personalialadel on olemas teave, et edendada vastutustundlikku	CO₂ jalajälje ja kulude vähendamiseks on personalialadel teave/juhised, mis tulevad töötajatele meelde ettevõtte kestlikusalgatusi.

	käitumist. (K) HH, LP, KK, R, A	Sildid/juhised peaksid innustama töötajaid kasutama varasid targalt (näiteks kustutama tuled, sulgema kraanid, kasutama vähem paberit jne) ning aitama neil kasutada seadmeid ja masinaid (näiteks nõudepesumasinaid, pesumasinaid, tolmuimejaid jne) tõhusamalt. Peale selle võib teave viidata kohaliku bioloogilise mitmekesisuse kaitsele ja sotsiaalsele vastutusele (näiteks kuidas teatada diskriminatsioonist jms). Töötajate teadlikkust ettevõtte kestlikkuse nimel tehtavast tööst saab suurendada töötajate teadetetahvli, plakatite, kleeibiste, voldikute, uudiskirjade, ekraanidel/rakendustel kuvatava digiteabe jms kaudu. Olenevalt teadlikkuse suurendamise liigist ja viisist võib see olla mõeldud üksikisikutele, rühmadele või kõigile töötajatele samal ajal. Visuaalse kontrolli käigus näidatakse audiitorile silte ja juhiseid.
2.6	<i>Ettevõtte võimaldab töötajatel hinnata selle keskkondlikku ja sotsiaalkultuurilist tulemuslikkust. (S)</i> HH, LP, KK, R, A	Selleks, et kaasata kõiki töötajaid ettevõtte keskkonna- ja sotsiaalalgatustesse ning anda neile võimalus aktiivselt kestlikkuse nimel töötada, teeb ettevõtte kättesaadavaks tagasisidesüsteemi, mille kaudu saavad töötajad hinnata ettevõtte keskkondlikku ja/või sotsiaalset tulemuslikkust ning anda soovitusi selle parandamiseks. Seda võib teha korrapärase küsitluste, tagasisidekoosolekute või keskkonnajuhi hallatava tagasisidekasti abil. Tagasisidet saab anda anonüümselt. Auditi ajal näidatakse audiitorile tagasisidesüsteemi.
3. KÜLALISTE TEAVITAMINE		
3.1	Green Key diplom (sertifikaat) asub klientidele nähtaval kohal. (K) HH, LP, V, KK, R, A	Ettevõtte peab sissepääsu juurde panema standardse Green Key tahvli ja vastuvõtulaua juurde sertifikaadi. Lisaks saab osta Green Key tahvli ja sertifikaadi koopiaid ning panna need teistesse strateegilistesse kohtadesse (näiteks töötajate teadetetahvli või söökla juurde). Peale tahvli ja sertifikaadi saab ettevõtte osta ka Green Key lipu. Ettevõtte kasutab märgise väljapanekut turundusvõttena, mis esitleb Green Key tunnustust, kuid ka selleks, et suurendada Green Key märgise tuntust.

		Auditi ajal kontrollitakse, kas standardne Green Key tahvel ja kehtiv sertifikaat on välja pandud. Kui ettevõttel ei ole varem Green Key märgist olnud, näidatakse tahvli ja sertifikaadi jaoks plaanitud kohta.
3.2	Teave Green Key kohta peab olema nähtav ja külalistele kättesaadav. (K) HH, LP, V, KK, R, A	Ettevõtte külalistel peab olema võimalus saada teavet Green Key märgise andmise nõuete kohta. Teave Green Key kohta võib olla kättesaadav avalike alade silmatorkavates kohtades, näiteks keskkonnateabe jagamiseks loodud nurgas, avalike alade teleriekraanidel, vastuvõtulauas jne. Teavet Green Key kohta võib näidata ka teabekaustades, numbritubade/koosolekuruumide teleriekraanidel ja/või külalistele mõeldud rakendustes. Tavaliselt näidatakse koos teabega Green Key logo (õiges formaadis). Green Key programmiga liitumise osana peab ettevõtet ning selle tooteid ja teenuseid käsitlev teave, sealhulgas väited kestlikkuse kohta, olema kõikidel materjalidel ning kogu suhtluses täpne, selge ja lihtsasti mõistetav ega tohi lubada enam, kui ettevõtte teeb või saab teha. Auditi ajal kontrollitakse, et teave Green Key kohta oleks avalikel aladel ja/või numbritubades/koosolekuruumides nähtav ja ligipääsetav. Kui ettevõttel ei ole varem Green Key märgist olnud, esitatakse plaanitud teave ja selle asukoht/asukohad. Samuti kontrollitakse, et teave oleks täpne, selge ja lihtsasti mõistetav.
3.3	Green Key ja keskkonnaga seotud teave on nähtaval ettevõtte veebilehel, sh Green Key logo. (K) HH, LP, V, KK, R, A	Ettevõtte veebisaidil peab olema Green Key programmi lühikirjeldus ja teave selle kohta, et ettevõtet on märgisega tunnustatud. Lisatakse ka link Green Key rahvusvahelisele (www.greenkey.global) ja/või riigisisesele veebisaidile. Ettevõttel soovitatakse näidata Green Key logo (õiges formaadis). Samuti on veebisaidil lühikirjeldus ettevõtte keskkonnategemistest. Teave esitatakse kooskõlas ettevõtte enda kaubamärgisuunistega. Peale ettevõtte veebisaidil kuvatava teabe soovitatakse ettevõttel anda Green Key kohta teavet ka sotsiaalmeedias. Green Key programmiga liitumise osana peab ettevõtet ning selle tooteid ja teenuseid käsitlev teave, sealhulgas väited kestlikkuse kohta, olema kõikidel materjalidel ning kogu suhtluses täpne, selge ja lihtsasti mõistetav ega tohi lubada enam, kui ettevõtte teeb või saab teha. Auditi ajal esitatakse veebisaidil olev teave Green Key ja keskkonna kohta. Kui ettevõttel ei ole varem Green Key märgist olnud, esitatakse veebisaidile plaanitud teave. Kontrollitakse, et teave oleks täpne, selge ja lihtsasti mõistetav.
3.4	Ettevõtte teavitab ja kaasab	On tähtis, et ettevõtte teavitaks külalisi keskkonna heaks tehtavast tööst teabematerjalide või teleriekraanide

	külalisi keskkonnavalastesse tegevustesse ning julgustab neid keskkonnahoidlikes algatustes osalema. (K) HH, LP, V, KK, R, A	kaudu avalikel aladel, numbritubades/koosolekuruumides ja/või külalistele mõeldud rakendustes. Peale keskkonnatööd puudutava teabe on tähtis, et ettevõtte teavitaks sellest, kuidas külalised saavad end ettevõtte keskkonnavalatustes kaasata ja neis aktiivselt osaleda. Aktiivne osalus võib hõlmata keskkonnajuhtimist (nt vee, energia ja jäätmete säästmine/ringlussevõtt, toitujäätmete vähendamine jne), kuid see võib keskenduda ka teistele kestliku arengu teemadele (näiteks kohaliku bioloogilise mitmekesisuse kaitse, kohalike heategevusorganisatsioonide toetamine jne). Green Key programmiga liitumise osana peab ettevõtet ning selle tooteid ja teenuseid käsitlev teave, sealhulgas väited kestlikkuse kohta, olema kõikidel materjalidel ning kogu suhtluses täpne, selge ja lihtsasti mõistetav ega tohi lubada enam, kui ettevõtte teeb või saab teha. Auditi ajal esitatakse külalistele kättesaadav teave keskkonna/kestlikkuse nimel tehtavast tööst, sealhulgas selle kohta, kuidas külalisi innustatakse selles osalema. Kui ettevõttel ei ole varem Green Key märgist olnud, esitatakse külalistele plaanitud teave. Samuti kontrollitakse, et teave oleks täpne, selge ja lihtsasti mõistetav.
3.5	Külalisi vastuvõtavad töötajad peavad oskama neile Green Key ja ettevõtte keskkonna-/kestlike algatuste kohta teavet anda. (K) HH, LP, V, KK, R, A	Kuna Green Key tunnustus (tahvel ja sertifikaat) on ettevõtte sissekäigu juures näha ning avalikel aladel, numbritubades/koosolekuruumides ja ettevõtte veebisaidil on teave Green Key ja keskkonna/kestlikkuse nimel tehtavast tööst, võivad külalised tahta Green Key kohta rohkem teada saada. Sellisel juhul võivad külalised pöörduda vastuvõtutöötajate (näiteks vastuvõtulaua- ja piletikassapersonali) poole ning seetõttu on tähtis, et need töötajad oskaksid külalistele Green Key ja ettevõtte kõige olulisemate keskkonna-/kestlike algatuste kohta teavet anda. Green Key programmiga liitumise osana peab ettevõtet ning selle tooteid ja teenuseid käsitlev teave, sealhulgas väited kestlikkuse kohta, olema kõikidel materjalidel ning kogu suhtluses täpne, selge ja lihtsasti mõistetav ega tohi lubada enam, kui ettevõtte teeb või saab teha. Auditi ajal palutakse vastuvõtutöötajatel anda põhiteavet Green Key ja ettevõtte kõige olulisemate keskkonna-/kestlike algatuste kohta. Samuti kontrollitakse, et teave oleks täpne, selge ja lihtsasti mõistetav.
3.6	Ettevõtte jagab külalistele teavet kestlike transpordivõimaluste kohta ja innustab külalisi neid kasutama. (K) HH, LP, V, KK, R, A	Selleks, et innustada ettevõtte külalisi kasutama teisi transpordivahendeid peale autode ja taksode (kui see on võimalik ja külalistele turvaline), peab ettevõtte oskama neile teiste võimaluste kohta teavet anda. Muud transpordivahendid on: • kohalikud ühis-/erasõidukid (buss, rong, metroo, tramm, paat jne); • sõidujagamine takso/minibussiga; • taksod ettevõtetelt, millel on keskkonnapoliitika, näiteks mis kasutavad elektriautosid, biokütust

		jne; - ettevõtte pakutav bussiteenus; - teised liikumisvõimalused, sealhulgas jalgrattasõit ja kõndimine. Ettevõttel võiks olla elektriautot kasutavate külaliste jaoks nutikas laadimisjaam või teavitab ettevõtte neid lähedalasuvatest elektriautode laadimisjaamadest. Teavet kohalike transpordisüsteemide ja muude liikumisvõimaluste kohta saab vastuvõtutöötajatelt, uksehoidjalt ja/või avalikel aladel ja numbritubades olevast materjalist. Green Key programmiga liitumise osana peab ettevõtet ning selle tooteid ja teenuseid käsitlev teave, sealhulgas väited kestlikkuse kohta, olema kõikidel materjalidel ning kogu suhtluses täpne, selge ja lihtsasti mõistetav ega tohi lubada enam, kui ettevõtte teeb või saab teha. Auditi ajal esitatakse ettevõtte külalistele pakutav teave kohalike transpordisüsteemide ja teiste liikumisvõimaluste kohta. Samuti kontrollitakse, et teave oleks täpne, selge ja lihtsasti mõistetav.
3.7	<i>Ettevõtte annab külalistele võimaluse anda tagasisidet nende sooritusele, sealhulgas kestlikele tegevustele. (S)</i> HH, LP, V, KK, R, A	Tagasisideankeet võib anda aimu, kas külalised on ettevõtte tööga rahul. Peale üldisemate teemade (kvaliteet, hind, teenindus jne) peab see sisaldama ka küsimusi ettevõtte kestlikkuse kohta. Kui saadud tagasiside nõuab parandusmeetmeid, siis tuleb ettevõttel seda võimaluse korral teha. Auditi ajal näitab ettevõtte kestlikkust puudutavaid hindamisküsimusi ning toob näiteid selle kohta, kuidas külaliste tagasisidet jälgitakse ja parandusmeetmete võtmisel kasutatakse.
4. VESI		
4.1	Ettevõtte registreerib vee kogutarvet vähemalt korra kuus. (K) HH, LP, V, KK, R, A	Selleks, et ettevõtte vähendaks oma keskkonnavalajälge ja kulusid, on esmalt vähemalt korra kuus vaja korrapäraseid andmeid vee kogutarbe kohta. Võimaluse korral märgitakse üles vee päritolu, ja kui vesi ei tule ühisveevärgist, siis kontrollitakse, kas veevarustus on kestlik ega avalda keskkonnale ega kohalikule veevarustusele halba mõju. Andmeid tuleks analüüsida ja aktiivselt kasutada, et veetarvet vähendada. Soovitav on registreerida vee kogutarvet tihedamini kui korra kuus, kuna nii on teave täpsem. Ettevõttes on kehtestatud kord juhuks, kui veetarbes on suuri muutusi (eelkõige siis, kui tarbitud on

		oodatust rohkem), et muutuste põhjused viivitamata välja selgitada ja rakendada parandusmeetmeid. Auditi ajal esitatakse vähemalt igakuine vee kogutarve. Ettevõtte esitab uurimise ja parandusmeetmete korra, mis on kehtestatud juhiks, kui veetarbes on äkilisi muutusi. Kui vesi ei tule ühisveevärgist, tõendab ettevõtte, et veevarustus on kestlik ega avalda keskkonnale ega kohalikule veevarustusele halba mõju.
4.2	Viimase 12 kuu jooksul ostetud WC-potid on kahesüsteemsed ja kasutavad ühe tõmbega 3/6 liitrit vett. (K) HH, LP, V, KK, R, A	Kuna kahesüsteemsetel WC-pottidel on vähendatud veetarbe tõttu väiksem keskkonnajalajälg ja need vähendavad seeläbi ka kulusid, peaksid viimase 12 kuu jooksul ostetud WC-potid numbritubades, avalikel ja/või personalile mõeldud aladel olema kahesüsteemsed ning kulutama ühe tõmbega kuni 3/6 liitrit vett. Mõnel juhul saab tõmbeveetarvet veelgi vähendada, ilma et see mõjutaks külaliste ja töötajate mugavust. Äsja ostetud WC-potid, millel on sensorid, mis lasevad ühe tõmbega kasutada kuni 4,5 liitrit vett, on samuti lubatud. Auditi ajal tuleb esitada viimase 12 kuu jooksul ostetud WC-pottide ostutšekid, millelt on näha tõmbekulu kuni 3/6 liitrit, ning kahesüsteemsete WC-pottide olemasolu kontrollitakse visuaalselt.
4.3	Töötajatele on kehtestatud kord, mille kohaselt nad kontrollivad korrapäraselt, et kraanid ei tilguks ja WC-potid ega ujumisbasseinid ei lekiks. (K) HH, LP, V, KK, R, A	Tilkuvad kraanid ja lekkivad WC-potid avalikel aladel, numbritubades ja personalialadel võivad liigse veetarbe tõttu halvasti mõjutada keskkonnajalajälge ning tekitada ebavajalikke kulusid. Kehtestatud tegevuskord hõlmab korrapäraselt visuaalset kontrolli, et leida tilkuvad kraanid ja lekkivad WC-potid. Kui avastatakse tilkuv kraan või lekkiv WC-pott, võetakse parandusmeetmeid, et leke kõrvaldada. Ka lekked sise- või välisbasseinides võivad suurema veetarbe tõttu keskkonnajalajälge märkimisväärselt suurendada ja tekitada lisakulusid. Seetõttu peab ettevõttel olema kehtestatud kord, et korrapäraselt kontrollida ega basseinisüsteem ei leki. Järelevalve võib olla visuaalne basseini ümbruse kontroll, aga parem lahendus on paigaldada eraldi veelekketuvasti või veearvesti, mis mõõdab basseini veetarvet. Seda soovitatakse kontrollida iga päev. Auditi ajal esitatakse tegevuskord, mis on kehtestatud tilkuvate kraanide ja lekkivate WC-pottide ning basseinode kontrolliks, ja parandusmeetmed juhiks, kui leitakse leke. Visuaalse kontrolli ajal vaadatakse pisteliselt, et kraanid ei tilguks ja WC-potid ega basseinid ei lekiks.
4.4	Veehulk vähemalt 75% duššidest ei ületa 9 liitrit minutis. (K) HH, LP, V	Selleks, et vähendada vee kokkuhoiu abil keskkonnajalajälge ja kulusid, ei tohi veehulk vähemalt 75% numbritubade, avalike, töötajatele mõeldud ja muude alade, näiteks spaade ja jõusaalide duššidest, ületada 9 liitrit minutis.

		Kui kasutatakse nii käsi- kui ka vihmaдуш, kehtib nõue mõlema kohta. Kriteerium ei kehti dušiga ühendatud vannikraanide vee vooluhulga puhul. Sageli saab duššide veehulka veelgi vähendada, ilma et see mõjutaks külaliste ja töötajate mugavust. Kriteeriumi täitmiseks võib ettevõtte valida kas veehulka piiravad dušitsakud või paigaldada voolikuotstesse veehulka piiravad seadmed. Sageli vähendatakse veehulka, kasutades dušiaeraatoreid, mis segavad vee õhuga. Lühiajalise lahendusena võib vähendada veejaotusvõrgu veesurvet. Auditi ajal kontrollitakse ettevõtte eri osades pisteliselt valitud duššide veehulka.
4.5	Veehulk vähemalt 75% kraanidest ei ületa 8 liitrit minutis. (K) HH, LP, V, KK, R, A	Selleks, et vähendada vee kokkuhoiu abil keskkonnajalajälge ja kulusid, ei tohi veehulk vähemalt 75% numbritubade, avalike, töötajatele mõeldud ja muude alade, näiteks avalike tualettide, spaade ja jõusaalide kraanidest, ületada 8 liitrit minutis. Sageli saab kraanide veehulka veelgi vähendada, ilma et see mõjutaks külaliste ja töötajate mugavust. Kriteeriumi täitmiseks võib ettevõtte valida kas veehulka piiravad kraanid või paigaldada kraanidele veehulka piiravad seadmed. Sageli vähendatakse veehulka, kasutades kraaniaeraatoreid, mis segavad vee õhuga. Lühiajalise lahendusena võib vähendada veejaotusvõrgu veesurvet. Auditi ajal mõõdetakse ettevõtte eri osades pisteliselt valitud kraanide veevoolu.
4.6	Avalikel aladel asuvad pissuaarid on varustatud andurite või veesäästuseadmetega või on veevabad. (K) HH, LP, V, KK, R, A	Ettevõttes olevate pissuaaride abil saab vett kokku hoides kaasa aidata keskkonnajalajälje ja kulude vähendamisele. Kui ettevõttes on pissuaarid, peavad need olema kas andurite või nuppudega (veekulu ei tohi tõmbe kohta ületada 3 liitrit minutis) või veevabad. Igal pissuaaril on eraldi andurid. Auditi ajal kontrollitakse visuaalselt, kas need on eraldi anduritega, veekulu piiravate nuppudega või veevabad.
4.7	Viimase 12 kuu jooksul ostetud kuppel- või tunnelnõudepesumasina tarbivad ühe korvi kohta kuni 3,5 liitrit vett. (K) HH, LP, KK, R, A	Selleks, et vähendada vee kokkuhoiu abil keskkonnajalajälge ja kulusid, tohivad viimase 12 kuu jooksul ostetud professionaalseks kasutamiseks mõeldud kuppel- ja tunnelnõudepesumasina kasutada kuni 3,5 liitrit vett korvi kohta. Kriteerium ei kehti numbritubades või külaliskorterites olevate nõudepesumasinate kohta. Samuti ei kehti kriteerium ettevõtete puhul, millel ei ole suurkööki.

		Auditi ajal esitatakse viimase 12 kuu jooksul ostetud kuppel- või tunnelnõudepesumasinate ostutšekid, millelt on näha, et masinad kasutavad korvi kohta kuni 3,5 liitrit vett. Ostutšekkide asemel võib esitada ka ostetud nõudepesumasinate tehnilised teabelehed ja kasutusjuhendid, mis tõendavad masinate veekulu.
4.8	Kogu reovesi puhastatakse. (K) HH, LP, V, KK, R, A	Et vähendada ettevõtte keskkonnajalajälge, on oluline, et ettevõtte tekitatud reovett ei lastaks keskkonda ilma puhastamata. Ettevõtte võib olla ühendatud kas olemasoleva avaliku kanalisatsiooniga või puhastada reovett oma kanalisatsioonivõrgus. On tähtis, et kogu reovesi puhastataks kooskõlas riiklike ja/või kohalike õigusaktidega. Kui selle kohta ei ole õigusakte, puhastatakse reovesi kõige parema meetodi järgi, mida ettevõttel on võimalik kasutada. Pärast reovee puhastamist kasutatakse puhastatud reovett võimaluse korral uuesti. Sellistel erijuhtudel, kui ametiasutused ei paku ühendust avaliku kanalisatsioonivõrguga ja kui ettevõttel ei ole võimalik luua enda kanalisatsioonivõrku, võib taotlev ettevõtte paluda end kriteeriumist vabastada. Reovett tuleb alati korduskasutada / keskkonda juhtida viisil, mis on ohutu ega kahjusta kohalikke elanikke ega keskkonda. Auditi ajal esitatakse luba või muu asjakohane dokument, mis tõendab, et järgitakse reovee puhastamise nõudeid. Ettevõtte esitab kirjaliku kinnituse asjakohaselt ametiasutuselt, et puhastatud reovee keskkonda juhtimine ei ohusta kohalikke elanikke ega keskkonda. Kui taotlev ettevõtte palub end kriteeriumist vabastada, tuleb esitada tõendid, et kriteeriumit ei ole võimalik täita. Visuaalse kontrolli ajal teatatakse mistahes tähelepanekutest, mis võivad viidata sellele, et kriteeriumit ei täideta.
4.9	Viimase 12 kuu jooksul ostetud pesu- ja nõudepesumasinad ei ole tavalised kodumasinad. (K) HH, LP, KK, R, A	Arvestades masinate suuremahulist kasutust, siis tavalised (kodumajapidamises kasutatavad) pesu- ja nõudepesumasinad on võrreldes professionaalsete (tööstuslike) pesumasinate ning kuppel- ja tunnelnõudepesumasinatega vähem vee- ja energiatõhusad. Keskkonnajalajälje ja kulude vähendamiseks välditakse üldjuhul tavalise kodutehnika kasutamist või tehakse seda võimalikult vähe. Viimase 12 kuu jooksul ostetud pesu- ja nõudepesumasinad ei ole seega tavaline kodutehnika. Kui vaja on ainult väikest nõudepesumasinat (näiteks baaris, kus ei ole kööki), võib keskkonda silmas pidades olla parim lahendus jätkata tavalise kodutehnika kasutamist. Samuti siis, kui ettevõttes pestakse vähe pesu (näiteks vormirõivaid), võib keskkonda silmas pidades olla parim lahendus kasutada kodutehnikat. Sellisel juhul võib ettevõtte kriteeriumi täitmisest vabastada. Kriteerium ei kehti ka numbritubades ja külaliskorterites olevate pesu- ega nõudepesumasinate korral.

		Auditi ajal esitatakse dokumendid, millelt on näha, et viimase 12 kuu jooksul ostetud pesu- ja nõudepesumasinaid ei ole tavalised kodumasinad (välja arvatud juhul, kui vastupidiseks on kindel põhjus). Visuaalse kontrolli ajal vaadatakse, kas kasutatakse tööstuslikke pesu- ja nõudepesumasinaid.
4.10	Paigaldatud on rasvafilter. (K) HH, LP, KK, R, A	Köögis olevad hästi toimivad rasvafiltrid aitavad vee, kemikaalide ja kulude kokkuhoiu abil vähendada keskkonnajalajälge. Selleks, et vältida äravoolutorude ummistust rasva tõttu, peavad ettevõtte köögis olema rasvafiltrid, mida tuleb korrapäraselt tühjendada. Kriteerium ei kehti ettevõtete kohta, millel ei ole suurkööki. Auditi ajal kontrollitakse, kas köögi äravoolutorudel on hästi toimivad rasvafiltrid.
4.11	<i>Veetarbe vähendamiseks on ujumisbassein mittekasutamise ajal kaetud või kasutatakse teisi süsteeme, et piirata vee aurustumist. (S)</i> HH, LP, V, A	Kuna märkimisväärne osa veest aurustub, siis kõrge temperatuuriga riikides suurendavad basseinid suurema veetarbe ja kulude tõttu keskkonnajalajälge. Seega kui basseini ei kasutata, peab selle katma või kasutama muid vahendeid (näiteks geelikihti), et vältida vee aurustumist. Katet või muud vahendit kasutatakse väljaspool ujumisbasseini lahtiolekuaega ja/või perioodidel, kui seda ei kasutata. Lisaks võivad olla kasutusel ka süsteemid, et basseinivett korduskasutada. Ilmastikuolude tõttu võidakse teatud kohtades ja aastaaegadel kasutada välibasseinides soojendatud vett. Sellisel juhul on katte või muu vahendi kasutamine väga soovitatav, kuna ka see aitab energiat säästa. Auditi käigus esitatakse tõendid, et välibasseinidel kasutatakse katet või muud vahendit ja/või basseini kontrollitakse visuaalselt.
4.12	<i>Ujumisbasseini puhastatakse kemikaalivabade vahenditega. (S)</i> HH, LP, V, A	Et vähendada ohtlike kemikaalide kasutust, puhastab ettevõtte ujumisbasseini kemikaalivabalt, näiteks UV-valguse, vee elektrolüüsi, taimepõhise filtreerimissüsteemi jms abil. Kemikaalivabu võimalusi tuleb kasutada kooskõlas asjakohaste õigusaktidega. Auditi ajal esitatakse tõendid, et ujumisbasseini puhastatakse kemikaalivabalt.
4.13	<i>Suure veetarbega aladel on eraldi veearvestid. (S)</i> HH, LP, V, KK, R, A	Ettevõtte eri osade veetarbe paremaks jälgimiseks paigaldatakse lisa-/eraldi veearvestid, eeskätt suure veetarbega aladele (näiteks köökidesse, basseini- ja spaa-aladele, kolmanda isiku juhitavatesse äridesse jne). Kui ettevõtte on suur ja sel on palju numbritubasid/koosolekuruume, võib ettevõtte eri osadesse paigaldada eraldi veearvestid. Mõni ettevõtte on otsustanud paigaldada veearvesti igasse tuppa. Esitades veekasutuse kohta lisa-/eraldi veearvestite abil täpsemaid andmeid, saab ettevõtte luua parema

		plaani, et vähendada veetarvet ning seeläbi keskkonnajalajälge ja kulusid. Samuti hõlbustab see lekete leidmist. Rohkemade veearvestite korral kogutakse ja registreeritakse veetarve kõigilt veearvestitelt. Soovitav on koguda veearvestite näite rohkem kui korra kuus, kuna nii saab täpsemat teavet. Auditi ajal esitatakse vähemalt igakuine registreeritud veetarve eri arvestitest (sealhulgas nende asukoht) ja tegevuskord, mis on kehtestatud, et uurida äkilisi muutusi veetarbes ja seda parandada.
4.14	<i>Veehulk vähemalt 75% kraanidest ei ületa 5 liitrit minutis. (S)</i> HH, LP, V, KK, R, A	Selleks, et vähendada vee kokkuhoiu abil keskkonnajalajälge ja kulusid, ei tohi veehulk vähemalt 75% ettevõtte kraanidest (numbritubades, avalikel ja töötajatele mõeldud aladel) ületada 5 liitrit minutis. Mõnel juhul saab kraanide veehulka veelgi vähendada, ilma et see mõjutaks külaliste ja töötajate mugavust. Ka siis, kui ettevõtte on kraanidele paigaldanud andurid, tuleb seda kriteeriumit järgida. Auditi ajal mõõdetakse ettevõtte eri osades pisteliselt valitud kraanide veevoolu.
4.15	<i>Reovett puhastatakse ja korduskasutatakse kohapeal. (S)</i> HH, LP, V, KK, R, A	Keskkonnajalajälge ja veetarbe vähendamiseks puhastab ettevõtte reovett kohapeal ja kasutab seda mitmesugustel eesmärkidel, näiteks põldude väetamiseks, ettevõtte haljasaladel või mistahes muus sobilikus kohas. Puhastatud reovett tuleb korduskasutada kooskõlas riiklike õigusaktidega ja viisil, mis on ohutu ega kahjusta kohalikke elanikke ega keskkonda. See kriteerium kehtib ka reovee puhul, mis saadakse vee kondenseerumisel kliimaseadmetest. Auditi ajal esitatakse dokumendid, mis tõendavad, et reovett puhastatakse ja korduskasutatakse kohapeal, ning ettevõtte kinnitab (näiteks kinnituskirjaga pädevalt asjakohaselt ametiasutuselt), et puhastatud reovee kasutamine ei kahjusta kohalikke elanikke ega keskkonda.
4.16	<i>Vihmavett kogutakse ja kasutatakse sobivatel eesmärkidel. (S)</i> HH, LP, V, KK, R, A	Selleks, et vähendada vee kokkuhoiu abil keskkonnajalajälge ja kulusid, kogutakse vihmavett ning seda kasutatakse tualettides, ettevõtte haljasalade kastmiseks või muudel sobilikel eesmärkidel. Vihmavett tuleb koguda viisil, mis on ohutu ega kahjusta ettevõtte külalisi ega töötajaid, kohalikke elanikke ega keskkonda. Auditi ajal kontrollitakse visuaalselt vihmavee kogumiseks paigaldatud süsteeme ja ettevõtte kinnitab (näiteks kinnituskirjaga pädevalt asjakohaselt ametiasutuselt), et kogutud vihmavee kasutamine ei kahjusta ettevõtte külalisi ega töötajaid, kohalikke elanikke ega keskkonda.
4.17	<i>Ettevõtte tagab, et vee riskianalüüs on tehtud ja et analüüsis esitatud soovitusi</i>	Veendumaks, et vett kui ühisvara majandatakse kestlikult, tagab ettevõtte, et võimalike veega seotud riskide (näiteks põud, üleujutus või veesaaste) välja selgitamiseks tehakse ettevõttes riskianalüüs.

	<i>võetakse arvesse. (S)</i> HH, LP, V, KK, R, A	Vee riskianalüüsi peab tegema asjakohane ja sobiv ametiasutus või sõltumatu äriühing. Kui analüüsi käigus tuvastatakse võimalikud veega seotud riskid, tuleb lisahoolduse ja meetmete kujul koostöös teiste asjakohaste huvirühmadega soovitusi arvesse võtta. Lisateabe saamiseks vaata WWFi veeriski filtrit (Water Risk Filter). Auditi ajal esitab ettevõtte oma vee riskihinnangu ja dokumendid, mis tõendavad, et kolmanda isiku hinnangus antud soovitusi on arvesse võetud.
5. PESU JA PUHASTUS		
5.1	Tubades on küllastajatele olemas teave linade vahetuse korra kohta. (K) HH, LP, V	Selleks, et vähendada pesu- ja puhastusprotsessidega seotud keskkonnajalajälge ja kulusid, peab toas olema silt (soovitatavalt voodi lähedal), et linu vahetatakse soovi korral. Teabe võib tubades esitada ka muul moel, näiteks teleriekraanil, külalistele mõeldud kaustas jne. Siltide kaudu teavitatakse külalist linade vahetuse korrast (näiteks iga kolme öö järel) ettevõttes ja neil on teave, mida teha, kui külaline soovib, et linu vahetataks harvem või tihedamini, kui tegevuskorras ette nähtud. Peale teabe võib ettevõtte külaliste saabumisel aktiivselt küsida nende eelistusi linade vahetuse kohta. Auditi ajal kontrollitakse visuaalselt numbritubade silte/teavet linade vahetuse kohta.
5.2	Tubades on küllastajatele olemas teave rätikute vahetuse korra kohta. (K) HH, LP, V	Selleks, et vähendada pesu- ja puhastusprotsessidega seotud keskkonnajalajälge ja kulusid, peab toas olema silt (soovitatavalt numbritoa tualettruumis), et rätikuid vahetatakse soovi korral. Teabe võib tubades esitada ka muul moel, näiteks teleriekraanil, külalistele mõeldud kaustas jne. Sildid teavitavad külalist ettevõtte rätikute vahetuse korrast (näiteks iga kolme öö järel) ja neil on teave, mida teha, kui külaline soovib, et rätikuid vahetataks harvem või tihedamini, kui tegevuskorras ette nähtud. Peale teabe võib ettevõtte külaliste saabumisel aktiivselt küsida nende eelistusi rätikute vahetuse kohta. Kui ettevõtte ei paku teenuse osana rätikuid, siis rätikute korduskasutust puudutavad nõuded ei kehti. Auditi ajal kontrollitakse visuaalselt numbritubade silte/teavet rätikute vahetuse kohta.
5.3	Vähemalt 90% igapäevastest	Keskkonnajalajälje vähendamiseks kasutatakse ohtlikke kemikaale sisaldavaid puhastustooteid võimalikult

	keemilistest puhastustoodetest on tunnustatud ökomärgisega. (K) HH, LP, V, KK, R, A	vähe. Ettevõtte peab tagama, et vähemalt 90% kõigist igapäevastest keemilistest puhastustoodetest oleks rahvusvaheliselt või riiklikult tunnustatud ökomärgisega. See hõlmab ka tooteid, mida kasutatakse numbritubade, konverentsiruumide, restoranide, ühiskasutatavate alade (v.a ujumisbasseinide) ja personalialade (v.a köökide ja pesuköökide) igapäevasel koristusel. Tunnustatud ökomärgis võib olla rahvusvaheline (näiteks ELi ökomärgis, Nordic Swan, Green Seal, Cradle2Cradle jne) või riiklikult kolmanda isiku tunnustatud ökomärgis. Vähima nõutud 90% arvutamisel võib aluseks võtta kogukulu, toodete arvu või ostetud toodete mahu. Kui ettevõtte ei saa osta kohalikult turult igapäevaseid keemilisi puhastustooteid, millest vähemalt 90% on tunnustatud ökomärgisega, võib kaaluda teisi puhastusmeetodeid (vt kriteerium 5.9). Kui kumbki nimetatud võimalustest ei ole võimalik, saab ettevõtte paluda end kriteeriumist vabastada. Auditi ajal esitab ettevõtte nimekirja kõikidest igapäevastest keemilistest puhastustoodetest koos viitega, et vähemalt 90% toodetest on rahvusvaheliselt või riiklikult tunnustatud ökomärgisega. Ökomärgise olemasolu igapäevastel puhastustoodetel kinnitatakse pistelise visuaalse kontrolli abil. Kui ettevõtte taotleb kriteeriumist vabastust, tuleb esitada tõendid, et ettevõttel ei ole õnnestunud osta kohalikult turult igapäevaseks kasutuseks mõeldud keemilisi puhastusvahendeid, millel on tunnustatud ökomärgis, ja ta on kaalunud teisi puhastusmeetodeid.
5.4	Desinfitseerimisaineid tuleb kasutada ainult vajaduse korral ja kooskõlas hügieeni puudutavate õigusaktidega. (K) HH, LP, V, KK, R, A	Keemilisi desinfitseerimisaineid tohib kasutada ainult siis, kui putukad, seened, bakterid või viirused kujutavad endast märkimisväärset saastet või terviseohtu ja teised meetodid ei ole desinfitseerimisele hea asendus. See kriteerium ei kehti käte desinfitseerimise puhul. Arvestades nende võimalikku mõju keskkonnale ja tervisele, kasutatakse desinfitseerimisaineid võimalikult vähe, need asendatakse vähem kahjulike ainetega ja/või neid kasutatakse vaid siis, kui see on vältimatu. Riiklikud ametiasutused peavad olema desinfitseerimisained heaks kiitnud ning neid tohib kasutada ainult kohtades, mis on märgitud materjali ohutuskartidel ja/või teistel tehnilistel teabekaartidel. Kohustuslik on täpselt järgida dokumendis ettenähtud kontsentratsiooni ja kokkupuuteaega. Desinfitseerimisaineid tohivad kasutada ainult koolitatud töötajad või selleks loa saanud välistöövõtjad. Samuti on oluline, et ettevõtte veenduks, et desinfitseerimisainet käsitletakse õigesti (vt kriteerium 6.6). Kui riigiasutused kehtestavad hügieenireeglid, mis on rangemad või selle kriteeriumiga vastuolus, järgib ettevõtte riiklikke eeskirju ja ta vabastatakse selle kriteeriumi järgimisest.

		Auditi ajal esitab ettevõtte kasutatavate desinfitseerimisainete ohutuskaardid ja/või teised tehnilised teabekaardid ning kehtestatud tegevuskorra, milles on näha, et desinfitseerimisainete kasutamisel järgitakse dokumendis esitatud nõudeid.
5.5	Paberrätikud, kosmeetilised salvrätikud ja tualettpaber peavad olema kloorita pleegitatud paberist või ökomärgisega. (K) HH, LP, V, KK, R, A	Paberrätikute, kosmeetiliste salvrätide ja tualettpaberi rahvusvaheliselt või riiklikult tunnustatud ökomärgised (näiteks ELi ökomärgis, Nordic Swan, The Blue Angel, FSC või PEFC) on tõestus väiksemast keskkonnajalajäljest, mis saavutatakse keskkonnahoidlikuma tootmisprotsessi abil. Teise võimalusena või sellele lisaks tuleb kontrollida, kas tooted on pleegitatud kloorita, kuna tselluloosikiudude pleegitamine klooriga tähendab, et kasutatakse rohkem energiat ja kemikaale. Nõue on kõigile ettevõtetele kohustuslik, kuid vabastus on võimalik, kui tooteid ei ole ettevõtte lähedal saada. Auditi ajal kontrollitakse visuaalselt, et ostetud paberrätikud, kosmeetilised salvrätid ja tualettpaber oleksid tehtud kloorita pleegitatud paberist või et neil oleks ökomärgis.
5.6	<i>Ettevõtte kasutab ökomärgisega nõudepesuvahendeid. (S)</i> HH, LP, V, KK, R, A	Nõudepesuvahendit kasutatakse võimalikult vähe (õiges koguses) ja toodetel on rahvusvaheliselt või riiklikult tunnustatud ökomärgis, kuna võrreldes ökomärgiseta toodetega on nendel toodetel väiksem keskkonnajalajalg. Auditi ajal kontrollitakse visuaalselt, kas nõudepesuvahenditel on ökomärgis.
5.7	<i>Ettevõtte kasutab ökomärgisega pesupesemisvahendeid. (S)</i> HH, LP, V, KK, R, A	Pesupesemisvahendit kasutatakse võimalikult vähe (õiges koguses) ja toodetel on rahvusvaheliselt või riiklikult tunnustatud ökomärgis, kuna võrreldes ökomärgiseta toodetega on nendel toodetel väiksem keskkonnajalajalg. Auditi ajal kontrollitakse visuaalselt, kas pesupesemisvahenditel on ökomärgis.
5.8	<i>Igapäevasel kasutatakse kontsentreeritud keemilisi puhastusvahendeid ja doseerimissüsteemi. (S)</i> HH, LP, V, KK, R, A	Keskkonnajalajälje vähendamiseks on igapäevaseks kasutuseks mõeldud keemilised puhastusvahendid kontsentreeritud ning neid lahjendatakse kohapeal, et vähendada plastjäätmete kogust ja transpordist tulenevat halba keskkonnamõju. Veendumaks, et puhastustooteid kasutatakse õiges koguses, on ettevõttel (lahjendamiseks) automaatne doseerimissüsteem. Igapäevased puhastusained peaksid olema suletud süsteemis, et ennetada otsekontakti kemikaalidega ja nende mahaajamist. Auditi ajal esitab ettevõtte dokumendid, mis tõestavad, et keemilised puhastustooted ostetakse kontsentreeritud kujul, ja automaatse doseerimissüsteemi olemasolu kontrollitakse visuaalselt.

5.9	<i>Puhastamiseks kasutatakse looduslikust kiust lappi. (S)</i> HH, LP, V, KK, R, A	Kiudlappide kasutamine puhastusel vähendab väiksema vee-, paberi- ja pesuainekulu abil märkimisväärselt keskkonnajalajälge ja ettevõtte kulusid. Kiudlapid peavad olema tehtud looduslikest kiududest (sünteesilise kanga asemel, millest eraldub vette mikroplasti). Auditi ajal kontrollitakse visuaalselt, et puhastusel kasutatavad lapid oleksid tehtud looduslikest kiududest.
5.10	<i>Ettevõtte kasutab kemikaalivabu puhastus- ja desinfektsioonimeetodeid. (S)</i> HH, LP, V, KK, R, A	Selleks, et vähendada keskkonnajalajälge ja kemikaalide kasutust, kasutab ettevõtte kemikaalivabu puhastus- ja desinfektsioonimeetodeid. Kemikaalivabad puhastus- ja desinfektsioonimeetodid võivad hõlmata deioniseeritud vee kasutust, vee elektrolüüsi, kõrgsurvepesu jne. Kriteeriumi järgimiseks kasutatakse avalike alade, numbritubade ja konverentsiruumide pindade puhastamiseks ja desinfitseerimiseks kemikaalivabu meetodeid, kuid köökidele see kriteerium ei kohaldu. Kui riigiasutused kehtestavad hügieenireeglid, mis on rangemad või selle kriteeriumiga vastuolus, järgib ettevõtte riiklikke eeskirju ja ta vabastatakse selle kriteeriumi järgimisest. Auditi ajal esitab ettevõtte tegevuskorra, mis tõendab, et avalike alade, numbritubade ja konverentsiruumide puhastamiseks ja desinfitseerimiseks kasutatakse kemikaalivabu meetodeid.
5.11	<i>Ettevõtte ei kasuta pesemisel ega puhastusel lõhnaaineid ega parfüümi. (S)</i> HH, LP, V, KK, R, A	Selleks, et vähendada keskkonnajalajälge ja allergiliste reaktsioonide riski, kasutades vähem keemilisi aineid, ei kasuta ettevõtte pesu- ega puhastustoodetes lõhnaaineid ega parfüümi ega tubades toaõhustajaid. See tingimus kehtib nii siis, kui pesu ja puhastuse eest vastutavad ettevõtte töötajad, kui ka siis, kui töö tellitakse kolmandalt isikult. Auditi ajal kontrollitakse visuaalselt, et pesu- ega puhastustooted ei sisaldaks lõhnaaineid ega parfüümi. Ettevõtte võib esitada ka pesu- ja puhastustoodete pakkujalt või kolmandast isikust töövõtjalt saadud kinnituse, mis tõendab, et kasutatavad pesu-/puhastustooted ei sisalda lõhnaaineid ega parfüümi.
5.12	<i>Ettevõtte pakub külalistele võimalust loobuda tubade koristusest/puhastusest. (S)</i> HH, V	Et vähendada keskkonnajalajälge ning säästa vett, energiat ja kemikaale, pakub ettevõtte külalistele võimalust loobuda tubade koristusest/puhastusest. Võimalust võib pakkuda sisseregistreerimisel, uksele riputatavate või voodile asetatavate siltide kaudu. Innustamaks külalisi osalema, võib kehtestada preemiasüsteemi, näiteks sooduskupongi kujul või panusena kestliku arengu algatustesse.

		Kui riigiasutused kehtestavad hügieenireeglid, mis on rangemad või selle kriteeriumiga vastuolus, peab ettevõtte järgima riiklikke eeskirju. Auditi ajal esitab ettevõtte tõendid (näiteks uksele riputatavad sildid), mis näitavad, et kriteeriumit järgitakse.
6. JÄÄTMED		
6.1	Ettevõtte sorteerib jäätmeid vastavalt riigisisestele õigusaktidele, kuid mitte vähemas kui kolmes kategoorias. (K) HH, LP, V, KK, R, A	Jäätmete korduskasutuse ja ringlussevõtu edendamiseks sorditakse ettevõttes jäätmeid riiklike (sealhulgas kohalike) õigusaktide järgi. Näited sorditud jäätmeliikidest on paber, papp, metall, joogipurgid, klaas, plast, pandimärgiga pudelid, bio-/toidujäätmed, aiajäätmed, toiduõli jne. Segaoimejäätmed ega muud jäätmed ei ole eraldi kategooria. Peale jäätmete sortimise soovitatakse ettevõttel ka jäätmeid vähendada, näiteks sõlmides tarnijatega lepingud, et toiduainete ja joogi saatmisel kasutatud materjalid kokku koguda ja korduskasutada (vt kriteerium 6.14). Kriteeriumi järgimise osana peaks ettevõtte tagama, et võimalikult palju sorditud jäätmetest võetakse ringlusse / korduskasutatakse kas kohapeal või jäätmete vastuvõtupunktides. Sorditud jäätmeid ladustatakse viisil, mis on ohutu ja kooskõlas asjakohaste riiklike/kohalike õigusaktidega. Jäätmesortimisvahendid on töötajatele lihtsasti ligipääsetavad. Köökidega ettevõtted peaksid võimaluse korral sortima jäätmeid köögis. Kui ettevõttel on kirjalik kinnitus riigi/kohalikult ametiasutuselt, mis tagab, et jäätmed sorditakse pärast nende kogumist, ei pea ettevõtte jäätmeid kohapeal sortima. Ettevõtte töötajaid tuleb siiski jäätmekäitluse põhimõtete teemal koolitada. Auditi ajal esitab ettevõtte kinnituse (näiteks kinnituskirja pädevalt asjakohaselt ametiasutuselt), mis tõendab, et ettevõtte järgib riiklike ja kohalike jäätmesortimist puudutavaid õigusakte, ning jäätmesortimisvahendeid (vähemalt kolm sorditud jäätmekategooriat) kontrollitakse (visuaalselt).
6.2	Sorditud jäätmeid tuleb eraldi käidelda kas kohalikes või	Osana edasisest jäätmekäitlusest on tähtis, et ettevõtte tagaks, et eri kategooriatesse sorditud jäätmeid käideldakse eraldi kogumise ajal ja pärast seda. Edasine jäätmekäitus hõlmab (kui asjakohane)

	üleriigilistes jäätmekäitluspunktides, eraettevõttes või ettevõtte enda rajatistes. (K) HH, LP, V, KK, R, A	lisasortimist/-eraldamist, ringlussevõttu ja kõrvaldamist. Sorditud jäätmete kogumise ja edasise käitluse jaoks võib ettevõtte sõlmida lepingu kohaliku või riikliku ametiasutusega ja/või eraettevõttega. Ettevõttel võivad olla osa sorditud jäätmete käitluseks ka oma seadmed (näiteks bio- ja aiajäätmete kompostimiseks). Samuti võivad ettevõttel olla seadmed (näiteks papipress), et vähendada sorditud jäätmete kogust enne jäätmekäitluspunktidest saatmist. Kui sorditud jäätmed käideldakse eraettevõttes või kohapeal, peab ettevõtte esitama tõendid, et jäätmeid käideldakse viisil, mis on keskkonnale ohutu ega kahjusta inimeste tervist. Auditi ajal esitab ettevõtte avalike ja/või eraomandis olevate jäätmekäitlusettevõtete sõlmitud lepingud eri kategooriatesse sorditud jäätmete õige käitluse kohta, mis puudutab kogumist ja edasist käitlust. Kui ettevõttel on sorditud jäätmete käitluseks oma seadmed, esitatakse tegevuskord ja seadmeid kontrollitakse visuaalselt.
6.3	Jäätmete sortimise ja käitlemise juhised peavad olema töötajatele hõlpsasti kättesaadavad ning arusaadavas ja lihtsas vormis. (K) HH, LP, V, KK, R, A	Jäätmesortimisalal on juhised/sildid, mis selgitavad töötajatele, kuidas jäätmeid sortida. On soovitatav kasutada sümboleid või illustratsioone, et eri jäätmeliikide jaoks loodud konteineritest/prügikastidest oleks lihtsam aru saada. Auditi ajal kontrollitakse visuaalselt kergesti arusaadavate juhiste/siltide olemasolu jäätmesortimisaladel. Samuti kontrollitakse, et juhiseid järgitaks (jäätmed on sorditud õigesti kastidesse).
6.5	Ühekordseid lauatarbeid ei tohi kasutada. (K) HH, LP, V, KK, R, A	Varakasutuse ja jäätmete koguse vähendamiseks ei kasuta ettevõtte ühekordseid lauatarbeid, nagu topse/klaase, taldrikuid ja söögiriistu, kõrsi, kohvisegamispulki jne. Ühekordseid lauatarbeid võib kasutada vaid erandjuhtudel või ohutust silmas pidades, näiteks basseinaladel, erisündmustel (kui vaja) või kaasavõetava toidu/joogi jaoks. Kui ettevõttes on vaja kasutada ühekordseid lauatarbeid, on soovitatav kasutada biolagunevaid lauatarbeid, mis on tehtud paberist (ilma plastkatteta), papist, puidust, maisitärklisest või muust taimsest materjalist, mis sisaldab biolagunevaid osi. Auditi ajal esitab ettevõtte nõudele vastava kirjaliku eeskirja ühekordsete lauatarvete kasutuse kohta ja kontrollitakse visuaalselt, et ettevõtte järgiks sellekohast kirjalikku eeskirja.
6.6	Ohtlikke tahkeid ja vedelaid kemikaale ladustatakse ohutult.	Nii tahkeid kui ka vedelaid ohtlikke kemikaale (sealhulgas jäätmeid) ladustatakse ohutult ning eriti ettevaatlikult, et vältida keskkonnasaastet ja töötajate terviseriski.

	(K) HH, LP, V, KK, R, A	Eraldatud ohtlikke kemikaale ladustatakse ohutult ja kooskõlas asjakohaste riiklike/kohalike õigusaktidega ning viisil, mida on soovitatud materjali ohutuskartidel. Ohtlikke kemikaale soovitatakse hoida lukustatud ruumis ja teistest jäätmetest eraldi. Ohtlikud kemikaalid, mis tuleb eraldada, on näiteks pestitsiidid, värvid, akud, elektrilambid, elektriseadmed, puhastusained, ujumisbasseini ja muud desinfitseerimisained jne. Lisaks ohtlike kemikaalide hoidmisele eraldi mahutites on erinevate ohtlike kemikaalide käsitsemiseks olemas ka ohutu käitlemise eeskiri, et vältida nende võimalikku segunemist, tilkumist või ümberminemist. Ohtlike kemikaalide hoiukoht peab olema korralikult ventileeritud, et vältida ruumi sisenevate töötajate tervise- ja ohutusriske. Ettevõtte on kehtestanud korra, et tegeleda võimalike juhtumitega, ning peab arvestust kõigi juhtumite kohta, koos teabega, kuidas mistahes lekked on lahendatud, et kaitsta inimeste tervist ja keskkonda. Peale selle, et ohtlikke kemikaale hoitakse eraldi ja ohutult, soovitatakse ettevõttel niisuguste kemikaalide kogust vähendada või asendada (võimaluse korral) tooted sellistega, mis on keskkonnale vähem kahjulikud. Auditi ajal kontrollitakse visuaalselt eri tahkete ja vedelate ohtlike kemikaalide eraldatud mahuteid, et neid ladustataks ohutult eraldi ja ventileeritud ruumis ning et ohtlike ainete mahutid ei lekiks.
6.7	Ohtlikud jäätmed tuleb ohutult toimetada heaks kiidetud vastuvõtupunkti. (K) HH, LP, V, KK, R, A	Pärast seda, kui ettevõtte on taganud, et ohtlike tahkeid või vedelaid jäätmeid sortitakse ja ladustatakse ohutult, on tähtis ka veenduda, et sellised jäätmed transporditakse ohutult vastuvõtupunkti, mis on volitatud ohtlike jäätmeid vastu võtma ja käitlema. Eelistatavalt vastutavad ohtlike jäätmete lähimasse sobilikku vastuvõtupunkti transportimise eest avalikud või eraomandis olevad ettevõtted, mis on volitatud ohtlike jäätmeid transportima. Samuti võib ohtlike jäätmete transpordi järele valvata ettevõtte, kui seda saab teha viisil, mis on keskkonnale ja tervisele ohutu ning kooskõlas ohtlike jäätmete transpordi riiklike/kohalike eeskirjadega. Kui seda tehakse ohutult ja selliste jäätmete edasises käitlemises järeleandmisi tegemata, võib teha koostööd teiste ettevõtetega, et korraldada ühine ohtlike jäätmete vedu. Auditi ajal esitab ettevõtte tegevuskorra, mis tõendab, et ettevõtte tagab, et ohtlikud jäätmed toimetatakse lähimasse sobilikku vastuvõtupunkti ohutult ja kooskõlas riiklike/kohalike eeskirjadega.

6.8	Igas tualettruumis on prügikast. (K) HH, LP, V, KK, R, A	Selleks, et hügieenijäätmed kogutaks kokku, mitte ei lastaks WC-potist ja kanalisatsioonist alla, peab igas tualettruumis olema prügikast. Sageli sisaldavad need ja teised hügieenitooted plasti ning on seega keskkonnale kahjulikud. On väga soovitatav, et tualettruumis oleks silt või et toas / avalikel aladel oleks teave selle kohta, et hügieenijäätmed ja sarnased tooted, mida ei saa veega alla lasta, tuleks panna tualetis olevasse prügikasti ning mitte visata WC-potti, kuna see põhjustab ummistusi ja reostust. Auditi (visuaalse kontrolli) ajal kontrollitakse prügikastide ja asjakohaste siltide olemasolu tualettruumides.
6.9	Eraldi pakendatud üksikportsjonitena võib olla kuni viis toiduainet/jooki. (K) HH, LP, V, KK, R, A	Selleks, et vähendada keskkonnajalajälge ja kulusid, vähendades jäätmete kogust, ei tohi restoranid, töötajate sööklad, baarid ega muud ettevõtte toitlustusteenuse osutajad pakkuda rohkem kui viit toiduainet/jooki, mis on pakendatud eraldi üksikportsjonitena. Sealhulgas on toiduained/jook, nagu piim/koor, suhkur, või, mesi, moos, jogurt, juust, sool/pipar jne. Soovitatav on võimaluse korral (näiteks kui seaduse või hügieeni tõttu ei ole nõutud teisiti) asendada kõik eraldi pakendatud üksikportsjonid. Selle asemel võib ettevõtte pakkuda üksikportsjoneid taaskasutatavates nõudes, näiteks väikestes klaasides. On soovitatav tagada, et eraldi pakendatud toodete pakendid võetaks ringlusse. Kuigi see kriteerium käib restoranide, baaride, töötajate sööklate ja ettevõtte muude toitlustusteenuste osutajate kohta, soovitatakse seda järgida ka numbritubade puhul. Kui riigiasutused kehtestavad hügieenireeglid, mis on rangemad või selle kriteeriumiga vastuolus, järgib ettevõtte riiklikke eeskirju ja vabastatakse selle kriteeriumi järgimisest. Auditi (visuaalse kontrolli) ajal esitab ettevõtte kuni viis toiduainet/jooki, mis on pakendatud eraldi üksikportsjonina.
6.10	<i>Ettevõtte registreerib jäätmete koguhulka. (K/S)</i> HH, LP, KK (K) V, R, A (S)	Jäätmete kogust on tähtis teada selleks, et ettevõttel saaks olla plaan vähendamise, ringlussevõtu ja/või jäätmete korduskasutuse kaudu vähendada keskkonnajalajälge ja kulusid. Seetõttu registreerib ettevõtte igal kuul jäätmete koguse, eelistatult jaotatuna eri jäätmekategooriatesse. Auditi ajal esitab ettevõtte ülevaate kogutud jäätmete kogusest kuus, eelistatult iga kategooria kohta.

6.11	<i>Hügieenitarbed, nagu seep, šampoon ja dušigeel on dosaatorites. (K/S)</i> LP, KK, R, A (K) HH, V (S)	Selleks, et vähendada keskkonnajalajälge, vähendades jäätmete kogust, kasutatakse ettevõttes eraldi pakendatud minisuuruses hügieenitarvete, näiteks seebi, šampooni ja dušigeeli asemel dosaatoreid. See kehtib numbritubade tualettruumide, avalike alade tualettruumide ja personalialade tualett-/duširuumides. Kui dosaatoreid täidetakse, tuleb neid korrapäraselt ja põhjalikult puhastada. Kui riigiasutused kehtestavad hügieenireeglid, mis on selle kriteeriumiga vastuolus, peab ettevõtte järgima riiklikke eeskirju ja vabastatakse selle kriteeriumi järgimisest. Auditi (visuaalse kontrolli) ajal kontrollitakse dosaatorite olemasolu.
6.12	<i>Minisuuruses hügieenitarvete, nagu seebi, šampooni ja dušigeeli pakendid võetakse ringlusse, need on tehtud ringlusse võetud plastist, on ökomärgisega või biolagunevad. (S)</i> HH, LP, V	Selleks, et vähendada keskkonnajalajälge, vähendades jäätmete kogust, kasutatakse ettevõttes eraldi pakendatud minisuuruses šampooni, dušigeeli, seepi jms ainult siis, kui pakend võetakse ringlusse, on tehtud ringlusse võetud plastist, on ökomärgisega (näiteks paberi puhul FSC märgisega) või biolagunev. Võimaluse korral tuleks üle jäänud tooted ära kasutada personalialadel. Seal, kus võimalik, saab hügieenitarbeid ka annetusteks koguda või töötajatele anda. Kui pakendit saab riigis ringlusse võtta, siis seda tehakse ning tegevuskorraga tagatakse, et see eraldatakse muudest segaolmejäätmetest. Lisaks soovitatakse innustada külalisi jätma tühje pakendeid prügikasti kõrvale, et koristajatel oleks lihtsam neid muudest jäätmetest eraldada. Auditi ajal esitab ettevõtte tooted ja tegevuskorra üle jäänud toodete kasutamise ja pakendi ringlussevõtu kohta.
6.13	<i>Hügieeni- ja kosmeetikatarbeid ning muid ühekorratooteid saab vaid soovi korral. (S)</i> HH, LP, V	Selleks, et vähendada keskkonnajalajälge, vähendades jäätmete kogust, ei ole ettevõtte numbritubades saadaval kosmeetikatarbeid ega muid ühekorratooteid, nagu seepi, šampooni, dušigeeli, susse, kingaviksi, vannimütse, juukseharju, küüneviile jms. Selle asemel tuleb neid küsida vastuvõtulauast. Auditi (visuaalse kontrolli) ajal kontrollitakse, et hügieeni- ega kosmeetikatarbeid ega muid ühekorratooteid ei oleks numbritubades saadaval.
6.14	<i>Vähemalt viis eri toodet tarnitakse korduskasutatavas pakendis, mis tagastatakse tarnijale. (S)</i>	Ettevõttes toodetavate jäätmete kogust saab veelgi vähendada, leppides tarnijatega kokku, et tooteid tarnitakse pakkematerjalis, mida saab tagastada ja korduskasutada (näiteks plastpurgid, vahtpolüstüreenkastid, plastkastid jne).

	HH, LP, KK, R, A	Selleks, et ettevõtte kriteeriumile vastaks, peab olema vähemalt viie eri tarnitud toote pakkematerjal tagastatav ja korduskasutatav. Kui ettevõtte tellib vähem kui viit eri toodet ja need kõik tarnitakse korduskasutatavas pakendis, vastab ka see ettevõtte kriteeriumile. Auditi ajal esitab ettevõtte tarnijatega sõlmitud lepingud vähemalt viie eri toote pakkematerjalide kogumise ja korduskasutuse kohta.
6.15	<i>Ettevõttel on jäätmekava, et jäätmeid vähendada ja/või korduskasutada. (S)</i> HH, LP, V, KK, R, A	Kui ettevõtte on teadlik sorditud jäätmete täpsetest kogustest, on ettevõttel olemas kava oma keskkonna jalajälje vähendamiseks jäätmetekke minimeerimise, ringlussevõtu ja/või korduskasutuse kaudu vähendades seeläbi ka kulusid. Eesmärk on jäätmeid märkimisväärselt vähendada või jäätmeteket vältida. Jäätmekoguste liigiti registreerimine on lähtealuseks jäätmekava koostamisele, kus on kirjeldatud meetmed jäätmetekke vähendamiseks, ringlussevõtuks ja/või korduskasutada eri kategooriate jäätmete lõikes. Auditi ajal esitab ettevõtte kirjaliku jäätmekava, kus on kirjeldatud, kuidas ettevõtte jäätmeid vähendab, ringlusse võtab ja/või korduskasutab.
6.16	<i>Külalised ja töötajad saavad sortida jäätmeid kategooriatesse, mida käideldakse jäätmekäitluspunktides. (S)</i> HH, LP, V, KK, R, A	Selleks, et suurendada külaliste ja töötajate teadlikkust jäätmete sortimisest, pakub ettevõtte neile võimalust oma jäätmed sortida. Sorditud jäätmed kogutakse kokku ja pannakse jäätmekäitluspunktis olevatesse eri jäätmekategooriate prügikastidesse. Külalistele võib prügikastid eri jäätmete jaoks panna numbritubadesse või avalikele aladele (koridori, fuajeesse, restorani, konverentsiruumidesse, parkimisaladesse jne). Töötajatele võib prügikastid panna töötajate sööklasse, rietusruumidesse jne. Jäätmed võib sorteerida eri jäätmetele mõeldud prügikastidesse või ühte suurde prügikasti, millel on eri jäätmete jaoks eraldatud osad. On väga tähtis, et oleksid ka selged juhised/sildid (eelistatult sümbolid või illustratsioonid), mis osutavad eri jäätmete prügikastidele/lahtritele. Segaolmejäätmed ega muud jäätmed ei ole eraldi kategooria. Teine võimalus on luua sortimissüsteem, mille järgi pannakse jäätmed eri kohtadesse (näiteks paber ja ajaleht lauale, pudelid ja purgid prügikasti kõrvale ning muud jäätmed prügikasti). Teave jäätmesortimisvõimaluste kohta esitatakse külalistele koos teabega ettevõtte keskkonnatööst (külalistele mõeldud mappide, numbritubade või avalike alade teleriekraanide, avalikel aladel või konverentsiruumides oleva teabe jms kaudu).

		Green Key programmiga liitumise osana peab ettevõtte teave kõikidel materjalidel ja kogu suhtluses olema täpne, selge ja lihtsasti mõistetav. Auditi (visuaalse kontrolli) ajal näidatakse külaliste ja töötajate jäätmesortimissüsteemi (koos lihtsasti arusaadava teabega).
6.17	<i>Vähemalt 75% seebist, dušigeelist ja šampoonist on riiklikult või rahvusvaheliselt tunnustatud ökomärgisega. (S)</i> HH, LP, V, KK, R, A	Selleks, et vähendada keskkonnajalajälge, vähendades kasutatud kemikaalide kogust, on vähemalt 75% ettevõttes kasutatavast seebist, dušigeelist ja šampoonist riiklikult või rahvusvaheliselt tunnustatud ökomärgisega. On soovitatav, et peale ökomärgise oleks seebil, dušigeelil ja šampoonil ka julmusevaba toote märgis (mis tähendab, et neid ei ole loomadel katsetatud). See kehtib nii numbritubade, personalialade kui ka avalike alade tualettruumides. Auditi ajal esitab ettevõtte oma ostupõhimõtted ja/või kontrollitakse visuaalselt, kas ettevõtte vastab kriteeriumile, mille kohaselt on vähemalt 75% seebist, dušigeelist ja šampoonist riiklikult või rahvusvaheliselt tunnustatud ökomärgisega.
6.18	<i>Vähemalt viis ostetud toodet ei ole pakendatud plasti või on pakendatud plasti, mis sisaldab vähemalt 50% ringlussevõetud plasti. (S)</i> HH, LP, V, KK, R, A	Et vähendada keskkonnajalajälge, vähendades jäätmete kogust, ostab ettevõtte tooteid, mis ei ole pakendatud plasti. Kui toode on pakendatud plasti, peaks see sisaldama vähemalt 50% ulatuses ringlussevõetud plasti. Pärast kasutamist tuleks toote pakend uuesti ringlusse võtta. Et kriteeriumit täita, peab vähemalt viis toodet (näiteks puhastustooted, hügieenitarbed, toiduained jne) olema pakendatud plastivabalt või plasti, mis sisaldab vähemalt 50% ulatuses ringlussevõetud plasti. Auditi ajal esitab ettevõtte tõendid, et vähemalt viis toodet ei ole pakendatud plasti või on pakendatud plasti, mis sisaldab vähemalt 50% ulatuses ringlussevõetud plasti.
6.19	<i>Biojäätmekompostitakse või kasutatakse muul otstarbel. (S)</i> HH, LP, V, KK, R, A	Selleks, et korduskasutada jäätmeid orgaanilistest allikatest (toidu- ja/või aiajäätmekompostitakse) ja seeläbi vähendada keskkonnajalajälge, on ettevõttel kord biojäätmekompostimiseks. Biojäätmekompostitakse või kasutatakse muul otstarbel, näiteks biogaasi tootmiseks või loomasöödaks. Kui biojäätmekompostitakse, on tähtis, et seda tehtaks hügieeniliselt ja ilma et see mõjutaks külalisi, töötajaid või ümbritsevat kogukonda. Auditi (visuaalse kontrolli) ajal näitab ettevõtte kompostihunnikut või biojäätmekonteinerit. Kui mõni teine ettevõtte kogub komposti biogaasi tootmiseks, loomasöödaks või muul otstarbel, esitab ettevõtte dokumendid, mis tõendavad, et biojäätmekompostitatakse sõltumatu ettevõtte.

7. ENERGIA		
7.1	Energiatarve tuleb registreerida vähemalt korra kuus. (K) HH, LP, V, KK, R, A	Selleks, et ettevõtte vähendaks energia kokkuhoiu abil keskkonnajalajälge ja kulusid, registreeritakse energia kogukulu vähemalt korra kuus. Kui võimalik, märgitakse ka energiatarbimise kohad. Energia kogutarvet soovitatakse registreerida rohkem kui korra kuus, kuna nii on teave täpsem. Andmeid peaks analüüsima ja aktiivselt kasutama, et vähendada energiatarvet. Ettevõttes on kehtestatud kord juhuks, kui energiatarbes on suuri muutusi (eelkõige siis, kui tarbitud on oodatust rohkem), et muutuste põhjused viivitamata välja selgitada ja võtta parandusmeetmeid. Auditi ajal esitatakse vähemalt igakuine registreeritud energia kogutarve ja tegevuskord, mis on kehtestatud, et uurida äkilisi ja/või suuri muutusi energia kogutarbes ja seda parandada.
7.2	Kehtestatud on kord kütte-, ventilatsiooni- ja kliimaseadmete kasutamise kohta. (K) HH, LP, V, KK, R, A	Selleks, et vähendada energia kokkuhoiu abil keskkonnajalajälge ja kulusid, peab ettevõttes olema kord kütte-, ventilatsiooni- ja kliimaseadmete jaoks. Süsteem, millega kütte-, ventilatsiooni- ja kliimaseadmeid reguleeritakse või välja lülitatakse, võib olla automaatne kesksüsteem või manuaalne arvutisüsteem (hoone juhtimissüsteem). Samuti võib kütte-, ventilatsiooni- ja kliimaseadmeid töötajate tegevuskorras kirjeldatud ettevõtte eri osades käsitsi reguleerida. Lisaks tuleks kaaluda temperatuuri reguleerimist, hoides ees kardinaid ja ruloosid. Süsteemi seadistamisel võetakse arvesse aastaaegade vaheldumist ja seda, kas ettevõtte eri osasid (numbritube, konverentsialasid, restorani, muid avalikke alasid jne) kasutatakse või mitte. Auditi ajal näitab ettevõtte hoone juhtimissüsteemi ja/või esitab tegevuskorra, mis tõendab, et kehtestatud on kütte-, ventilatsiooni- ja kliimaseadmete juhtimissüsteem.
7.3	Vähemalt 80% elektrilampidest on energiatõhusad ja vähemalt 50% on LED-lambid. (K) HH, LP, V, KK, R, A	Kuna elektrilampidele kulub suur osa energiatarbest, siis keskkonnajalajälge vähendamiseks tagab ettevõtte, et vähemalt 80% kõigist elektrilampidest on energiatõhusad ja vastavad ühele kahest kõige energiatõhusamast klassist ELi energiamärgistussüsteemis või neil on Energy Stari märgis. Nõue kehtib numbritubade, avalike alade (sealhulgas fuajee, restoranid, konverentsiala, koridorid jne) ja personalialade kohta. Kõige energiatõhusamad ja seega eelistatumad on LED-lambid, kuid kasutada võib ka teisi energiatõhusaid elektrilampe (kompaktluminofoorlampe). Vähemalt 50% kõigist elektrilampidest peavad olema LED-lambid. Kui viimase kolme aasta jooksul on ostetud muid energiatõhusaid elektrilampe, siis võib ettevõtte vabastada

		kohustusest, et vähemalt 50% lampidest peavad olema LED-lambid. Enamasti on energiatõhusad elektrilambid kallimad kui teised, kuid peale selle, et need on tõhusad, kestavad need lambid kauem ja neid ei ole vaja nii tihti vahetada kui vähem energiatõhusaid lampe. Pikas perspektiivis vähendab see kulusid ja tööaega, mis kulub lampide vahetamisele. Auditi ajal esitab ettevõtte ülevaate kõigist elektrilampidest, millest on näha, et vähemalt 80% ettevõtte lampidest on energiatõhusad ja vähemalt 50% on LED-lambid. Visuaalse kontrolli ajal vaadatakse üle pisteliselt valitud numbritubade, avalike alade ja personalialade energiatõhusad elektrilambid.
7.4	Väljalaskesüsteemi rasvafiltreid tuleb puhastada vähemalt korra aastas. (K) HH, LP, V, KK, R, A	Kui rasvafiltreid ei puhastata korrapäraselt, tarbivad köögi väljalaskesüsteemid rohkem energiat. Keskkonnajalajälje vähendamiseks tuleb seega väljalaskesüsteemi rasvafiltreid puhastada vähemalt korra aastas, kuid eelistatult tihemini. Auditi ajal esitab ettevõtte tegevuskorra rasvafiltri puhastamise kohta vähemalt korra aastas (sealhulgas teabe, millal rasvafiltrit viimati puhastati).
7.5	Kütte-, ventilatsiooni- ja kliimasüsteemi tuleb kontrollida vähemalt korra aastas ning vajaduse korral hooldada, et see oleks alati energiatõhus. (K) HH, LP, V, KK, R, A	Selleks, et üldine kütte-, ventilatsiooni- ja kliimasüsteem oleks energiatõhus ning et vähendada keskkonnajalajälge ja kulusid, kontrollitakse seda vähemalt korra aastas. Soovitavalt kontrollib süsteemi mõni teine äriühing, kuid seda võib kontrollida ka keegi ettevõttest, näiteks peainsener. Kontroll hõlmab ka kütte-, ventilatsiooni- ja kliimasüsteemi filtreid. Kui kütte-, ventilatsiooni- ja kliimasüsteemi kontrolli ajal ilmneb vajadus hoolduseks (puhastuseks või paranduseks), peab ettevõtte tagama, et seda tehtaks. Soovitavalt tehakse parandustööd kohe, kuid kui see ei ole võimalik, tuleb tagada, et kütte-, ventilatsiooni- ja kliimasüsteem parandataks 1–2 kuu jooksul kontrollist, mille käigus parandust vajav viga ilmnes. Auditi ajal esitab ettevõtte kütte-, ventilatsiooni- ja kliimasüsteemi välis- või sisekontrolli tegevuskorra. Samuti esitatakse teave, millal kütte-, ventilatsiooni- ja kliimasüsteemi viimati kontrolliti (viimase 12 kuu jooksul) ja mis oli kontrolli tulemus (sealhulgas andmed mistahes paranduste kohta).
7.6	Külmkappidel, külmhoonetel, soojenduskappidel ja ahjudel peavad olema toimivad uksetihendid. (K)	Külmikute, külmkambrite (või sügavkülmkambrite), soojenduskappide ja ahjude energiatarve suureneb, kui neil ei ole toimivaid tihendeid. Tihendid võivad olla näiteks kummitihendid seadmete uste ümber. Tihendid võivad ajapikku kuluda. Seetõttu on vaja seadmete uksetihendeid kontrollida vähemalt korra aastas, kuid eelistatult tihemini. Kui kontrolli käigus selgub, et uksetihendid ei tööta enam korralikult, peab

	HH, LP, V, KK, R, A	ettevõtte tagama, et puudulikud uksetihendid parandatakse/asendatakse kohe. Auditi ajal esitab ettevõtte tegevuskorra uksetihendite kontrollimise ja paranduse/vahetuse kohta vähemalt korra aastas. Visuaalse ülevaatusel ajal kontrollitakse, et pisteliselt valitud külmikute, külmkambrite (või sügavkülmkambrite), soojenduskappide ja ahjude tihendid toimiksid.
7.7	Külmutusseadmed tuleb korrapäraselt üles sulatada (K) HH, LP, KK, R, A	Selleks, et vähendada energia kokkuhoiu abil keskkonnajalajälge ja kulusid, sulatatakse köökide külmutusseadmed korrapäraselt üles, et neis ei oleks liigset jääd, mis mõjub nende tööle halvasti. Soovitavalt sulatatakse seadmed üles vähemalt korra aastas, kuid eelistatult tihemini. Kui seadmetel on automaatne sulatusfunktsioon, vastab seade sellele kriteeriumile. Auditi ajal esitab ettevõtte tegevuskorra seadmete ülessulatusel kohta vähemalt korra aastas. Visuaalne ülevaatus hõlmab pistelist jääkoguse kontrolli külmutusseadmetes.
7.8	Äsja ostetud minibaaride energiatarve ei tohi olla üle 0,8 kWh päevas. (K) HH	Selleks, et vähendada energiakokkuhoiu abil keskkonnajalajälge ja kulusid, on soovitatav, et ettevõtte numbritubades ei oleks minibaare. Kui numbritubades on minibaarid, siis ei tohi viimase 12 kuu jooksul ostetud minibaaride energiatarve ületada 0,8 kWh päevas. Teave minibaaride energiatarbe kohta on tavaliselt esitatud nende tehnilistes kirjeldustes. See kriteerium ei kehti tava suuruses külmikutega numbritubade ega külaliskorterite kohta, kuigi ka sellise majutustüübi puhul võiksid külmikud olla energiatõhusad. Auditi ajal esitab ettevõtte tehnilised kirjeldused viimase 12 kuu jooksul ostetud minibaaride energiatarbe kohta, mis tõendavad, et nende päevane energiatarve ei ületa 0,8 kWh.
7.9	Tühjade numbritubade ja koosolekuruumide jaoks on kirjalik tegevuskord. (K) HH, LP, KK	Selleks, et vähendada energiakokkuhoiu abil keskkonnajalajälge ja kulusid, on ettevõttel tühjade numbritubade ja koosolekuruumide jaoks tegevuskord. Kirjalik tegevuskord hõlmab: a) korda 1–2 ööd/päeva tühjana seisvate numbritubade ja koosolekuruumide energiakasutuse kohta ning b) kirjalikku eeskirja numbritubade ja koosolekuruumide energiakasutuse kohta perioodidel, kui külalisi on vähe. Tegevuskord sisaldab plaani, mida teha, et vähendada energiatarvet juhul, kui numbritubasid või koosolekuruumi mõnda aega ei kasutata. Näiteks võib televiisori ooterežiimi välja lülitada. Kui täitumus on pikemat aega alla 75%, on ettevõttel kirjalik eeskiri, et säästa veelgi rohkem energiat.

		Kirjalikus eeskirjas käsitletakse numbritubade ja koosolekuruumide kõikide elektriseadmete välja lülitamist. Eelistatult sisaldab kirjalik eeskiri seda, et osa ettevõttest (näiteks terve korrus või tiib) suletaks perioodidel, mil täitumus on väike. Auditi ajal esitab ettevõtte tegevuskorra lühikest aega tühjana seisvate numbritubade ja koosolekuruumide energiakasutuse kohta ning kirjaliku eeskirja energiakasutuse kohta, kui täitumus on alla 75%.
7.10	Ettevõtte on määranud ruumide jahutuse ja kütte standardtemperatuurid. (K) HH, LP, V, KK, R, A	Selleks, et vähendada keskkonnajalajälge ja kulusid, kontrollides energiatarvet võimalikult hästi, on ettevõtte määranud ruumide (eriti numbritubade ja koosolekuruumide) jahutuse ja kütte standardtemperatuurid. Kui välistemperatuur on üle 22 °C, peaks standardtemperatuur ruumi jahutuseks olema vähemalt 22 °C. Kui välistemperatuur on alla 22 °C, peaks standardtemperatuur ruumi kütmiseks olema kuni 22 °C. Standardtemperatuuri võib määrata automaatselt kesksüsteemi kaudu või igas ruumis käsitsi. Külalistel on siiski võimalik numbritubade või koosolekuruumide standardtemperatuuri muuta kas käsitsi või vastuvõttust küsides. Soovitavalt saavad külalised standardtemperatuuri muuta kuni kolme kraadi võrra. Auditi ajal esitab ettevõtte numbritubade/koosolekuruumide jahutuse ja kütte standardtemperatuuri seadmise tegevuskorra ning visuaalse ülevaate ajal kontrollitakse, et pisteliselt valitud ruumides oleks standardtemperatuur.
7.11	Numbritubadesse äsja ostetud elektriseadmed on energiatõhusad. (K) HH, LP, V	Selleks, et vähendada väiksema energiatarbe kaudu keskkonnajalajälge ja kulusid, tagab ettevõtte, et viimase 12 kuu jooksul numbritubadesse ostetud energiat tarbivad seadmed on energiatõhusad. See kehtib seadmete kohta, mille jaoks on saadaval ökomärgis. Veendumaks, et seadmed on energiatõhusad, peaks neil olema ökomärgis või muu suure energiatõhususe märgis (näiteks üks kahest kõige energiatõhusamast klassist ELi energiamärgistussüsteemis või Energy Stari märgis). Kui äsja ostetud elektriseadmetel ei ole saadaval ökomärgist ega muud suure energiatõhususe märgist või kui selliseid seadmeid ei saa ettevõtte riigis osta, siis see kriteerium nende seadmete kohta ei kehti. Auditi ajal esitab ettevõtte spetsifikatsioonid, mis tõendavad, et numbritubades kasutatavad äsja ostetud elektriseadmed on energiatõhusad.
7.12	Välisvalgustust kasutatakse	Keskkonnajalajälje ja kulude vähendamiseks on ettevõttel kord välisvalgustuse energiatarbe vähendamiseks.

	võimalikult vähe ja/või sel on automaatsed väljalülitusandurid. (K) HH, LP, V, KK, R, A	Välisvalgustus peab olema päeval / loomuliku valguse korral välja lülitatud. Selleks, et välisvalgustust kasutataks võimalikult vähe, on ka muid võimalusi: teatud aegadel saab ööseks valgustuse automaatselt välja lülitada või paigaldada valgustuse sisselülitamiseks liikumisandurid. Välisaladele võib paigaldada eri otstarbega valgustussüsteemid. Ettevõtte peab alati järgima kohalikke/riiklikke ohutusreegleid valgustuse kohta. Auditi (visuaalse kontrolli) ajal kontrollitakse andurite asukohta ja et taimerid oleksid päeval välja lülitatud.
7.13	Uutes ostetud pumpades ega jahutusseadmetes ei tohi olla kasutusel CFC ega HCFC külmaaineid. Kõik seadmed peavad alati olema kooskõlas riiklike õigusaktidega külmaainetest järk-järgult loobumise kohta. (K) HH, LP, V, KK, R, A	Ettevõtte viimase 12 kuu jooksul ostetud energiat tarbivad pumbad ega jahutusseadmed ei tohi sisaldada CFC (täielikult halogeenitud klorofluorosüsivesiniku, nimetatakse ka freooniks) ega HCFC (osaliselt halogeenitud klorofluorosüsivesiniku) ühendeid, kuna need on kasvuhoonegaasid ja aitavad kaasa osoonikihi kahanemisele. Teavet selle kohta, kas toode sisaldab CFC-d või HCFC-d, saab toote spetsifikatsioonist või teabematerjalist. Paljudes riikides on nüüd õigusaktidega keelatud kasutada CFC-d/HCFC-d sisaldavaid tooteid, mistõttu ei ole võimalik osta pumpasid ega jahutusseadmeid, mis neid ühendeid sisaldaks. Kui riiklikud või kohalikud õigusaktid keelavad kasutada CFC-d/HCFC-d sisaldavaid tooteid, peab ettevõtte neid õigusakte järgima. Samuti ei ole enam soovitatav kasutada HFC-sid (osaliselt halogeenitud fluorosüsivesinike). Auditi ajal esitab ettevõtte dokumendid, mis tõendavad, et viimase 12 kuu jooksul ostetud pumbad ega jahutusseadmed ei sisalda CFC-d/HCFC-d.
7.14	<i>Ettevõtte kasutab või ostab vähemalt 50% ulatuses taastuv- ja/või ökomärgisega elektrit. (S)</i> HH, LP, V, KK, R, A	Selleks, et innustada ettevõtet valima kõige keskkonnahoidlikumat ja kestlikumat elektrit, peab ettevõtte kasutama taastuvallikatest toodetud elektrit (päike, tuuleenergia, biomass, orgaanilistest jäätmetest saadud biogaas, hüdroenergia või maasoojus jne). Tekkinud tuumajäätmete tõttu ei arvestata tuumaenergiat taastuvenergiaallikate hulka. Taastuvelektrit võib toota kohapeal või välisest allikast, mis asub eelistatavalt lähedal. Soovitatavalt tuleb ettevõtte kogu energiatarve taastuvenergiaallikatest, aga et kriteeriumit täita, peab vähemalt 50% ettevõtte energiatarbest tulema taastuvenergiaallikatest. Kui võimalik, innustatakse ettevõtet ostma ökomärgisega elektrit. See tähendab, et elekter ei ole mitte ainult taastuvallikatest, vaid ökomärgis tagab, et see on kolmanda poole tunnustatud ja sellega täidetakse rohkem kestlikuskriteeriume, näiteks võetakse arvesse bioloogilist mitmekesisust, rahastatakse projekte

		elektrivaesuse vastu, projekte uue puhta elektri jaoks jne. Elektri ökomärgised on näiteks EKOenergy, Green-e, Bra Miljöval jne. Auditi ajal esitab ettevõtte dokumendid, mis tõendavad, et ettevõtte kasutab elektrit, mis on vähemalt 50% ulatuses taastuenergiaallikatest ja/või ökomärgisega.
7.15	<i>Ettevõtte kasutab või ostab 100% ulatuses taastuv- ja/või ökomärgisega elektrit. (S)</i> HH, LP, V, KK, R, A	Selleks, et innustada ettevõtet valima kõige keskkonnahoidlikumat ja kestlikumat elektrit, peab ettevõtte kasutama taastuenergiaallikatest toodetud elektrit (päike, tuuleenergia, biomass, orgaanilistest jäätmetest saadud biogaas, hüdroenergia või maasoojus jne). Tekkinud tuumajäätmete tõttu ei arvestata tuumaenergiat taastuenergiaallikate hulka. Taastuvelektrit võib toota kohapeal või välisest allikast, mis asub eelistatavalt lähedal. Kriteeriumi täitmiseks tuleb kogu (100%) ettevõttes tarbitud elekter taastuenergiaallikatest. Kui võimalik, innustatakse ettevõtet ostma ökomärgisega elektrit. See tähendab, et elekter ei ole mitte ainult taastuenergiaallikatest, vaid ökomärgis tagab, et see on kolmanda poole tunnustatud ja sellega täidetakse rohkem kestlikuskriteeriume, näiteks võetakse arvesse bioloogilist mitmekesisust, rahastatakse projekte elektrivaesuse vastu, projekte uue puhta elektri jaoks jne. Elektri ökomärgised on näiteks EKOenergy, Green-e, Bra Miljöval jne. Auditi ajal esitab ettevõtte dokumendid, mis tõendavad, et kogu (100%) ettevõttes kasutatav elekter on taastuenergiaallikatest ja/või ökomärgisega.
7.16	<i>Ettevõtte ei kasuta kütteks/jahutuseks fossiilkütuseid. (S)</i> HH, LP, V, KK, R, A	Ettevõtte keskkonnajalajälje ja CO₂ heite vähendamiseks ei kasutata ettevõtte kütteks/jahutuseks fossiilkütustest (naftast, maagaasist, kivisöest) saadud energiat. Lisaks ettevõtte küttele/jahutusele kehtib see ka sooja vee tootmise ja toidutegemise puhul. Teised võimalused peale fossiilkütustest ja tuumaenergiast saadava energiatarbimise hõlmavad taastuenergiaallikatest toodetud energiaga kaugkütte- või jahutusvõrkudega, päikese-, tuuleenergia või geotermilise energiaga töötavate boilerite kasutamist, energiatõhusaid puukütteahjusid jne. Auditi ajal esitab ettevõtte dokumendid, mis tõendavad, et ettevõtte kasutab kütteks/jahutuseks ainult teisi võimalusi peale fossiilkütuste.
7.17	<i>Vähemalt 75% numbritubades ei</i>	Minibaarid numbritubades suurendavad ettevõtte energia kogutarvet. Keskkonnajalajälje vähendamiseks on

	<i>ole minimaari. (S)</i> HH	seega soovitatav, et ettevõtetel ei oleks numbritubades minimaare ning selle asemel pakutaks näkse ja jookse müügiautomaatides, vastuvõtus või restoranis/kohvikus. Kriteeriumi täitmiseks ei ole vähemalt 75% tubades minimaari. Auditi ajal esitab ettevõtte kirjaliku kinnituse, et vähemalt 75% numbritubades ei ole minimaari, või seda kontrollitakse pistelise visuaalse ülevaatusena.
7.18	<i>Vähemalt 75% kõigist akendest on energiatõhusamad rangemate nõuete järgi, kui nõutud riiklikes/kohalikes eeskirjades. (S)</i> HH, LP, V, KK, R, A	Aknad võivad märkimisväärselt panustada ettevõtte suuremasse energiatarbesse. Keskkonnajalajälje vähendamiseks peavad külmas kliimas asuvad ettevõtted seega tagama korraliku soojusisolatsiooni (näiteks kahe- või kolmekordne klaas) ja sooja kliimas asuvate ettevõtete aknad peaksid olema energiatõhusad muul viisil (näiteks päikest peegeldav materjal aknal, rulood või muud aknakatted jne). Peale selle võib ettevõtte, mis asub väga soojas või külmas kliimas, piirata võimalust aknaid avada. Kriteeriumi täitmiseks on vaja algatusi, millega tagatakse isolatsioonile rangemad nõuded kui need, mis on riiklikes/kohalikes eeskirjades, ja muid energiatõhususalgatusi. Kriteeriumi täitmiseks peab vähemalt 75%-l ettevõtte akendel olema korralik soojusisolatsioon või tuleb kehtestada muud energiatõhususalgatused, mille standardid on rangemad kui need, mis on kehtestatud riiklike/kohalike eeskirjadega. Auditi ajal esitab ettevõtte dokumendid (näiteks väliskontrollijalt), milles kirjeldatakse ettevõtte süsteemi tagamaks, et vähemalt 75% akendest on võimalikult hea soojusisolatsiooniga, või teisi energiatõhususalgatusi, mille nõuded on kliimast olenevalt rangemad kui riiklikes/kohalikes eeskirjades.
7.19	<i>Ettevõttesse äsja ostetud elektriseadmed on energiatõhusad. (S)</i> HH, LP, V, KK, R, A	Selleks, et vähendada väiksema energiatarbe kaudu keskkonnajalajälge ja kulusid, tagab ettevõtte, et viimase 12 kuu jooksul ostetud elektriseadmetel on ökomärgis või need on energiatõhusad. Köögis võivad energiatõhusad seadmed olla ahjud, aurutid, katlad, õhupuhastid, külmikud, sügavkülmikud, nõudepesumasinad, röstrid, jäämasinad, generaatorid jne. Kontorites ja vastuvõtulaual võivad need olla arvutid, printerid, koopiaimasinad jne. Pesuköögis võivad need olla pesumasinad, kuivatid jne. Jõusaalis võivad need olla jõusaalimasinad. Koristuses võivad need olla tolmuimejad, aurupuhastid jne. Avalikel aladel võivad need olla energiatõhusad liftid. See kriteerium ei hõlma numbritubade elektriseadmeid, kuna neid käsitleti kriteeriumis 7.11. Veendumaks, et seadmed on energiatõhusad, peaks neil olema rahvusvaheliselt või riiklikult tunnustatud ökomärgis või suure energiatõhususe märgis, näiteks üks kahest kõige energiatõhusamast klassist ELi

		energiamärgistussüsteemis, Energy Stari märgis vms. Auditi ajal esitab ettevõtte dokumendid, mis tõendavad, et kõigil viimase 12 kuu jooksul ostetud elektriseadmetel on tunnustatud ökomärgis või suure energiatõhususe märgis.
7.20	<i>Vähemalt iga viie aasta järel tehakse väline energiaaudit. (S)</i> HH, LP, V, KK, R, A	Et saada parem ülevaade suure energiatarbega kohtadest ja aladest, kus ettevõttes saaks energiatarvet (ja kulusid) vähendada, tehakse ettevõttes vähemalt korra viie aasta jooksul väline energiaaudit. Energiaauditi eesmärk peaks olema vähendada ettevõtte üldist energiatarvet ja suurendada taastuvallikatest pärit energia osakaalu. Energiaauditi teeb väline pädev energianõustaja või pädev nõustaja kohalikust või riiklikust ametiasutusest. Energiaauditiga tuvastatakse ettevõttes kohad, mille energiatarve on märkimisväärt. Samuti sisaldab see nõu ja tegevuskava soovitusetega, kuidas ettevõtte energiatarvet vähendada, sealhulgas soovitatud meetmete mõju, hind ja investeeringutasuvus. Auditi ajal esitab ettevõtte viimase viie aasta jooksul tehtud energiaauditi aruande.
7.21	<i>Ettevõttel on rahvusvaheliselt või riiklikult tunnustatud energiasäästliku hoone sertifikaat. (S)</i> HH, LP, KK, A	Selleks, et vähendada energia kokkuhoiu abil keskkonnajalajälge (ja kulusid), on ettevõttel rahvusvaheliselt tunnustatud energiasäästliku hoone sertifikaat, nagu LEED või BREEAM või muu riiklikult tunnustatud sertifikaat. Auditi ajal esitab ettevõtte tõendid, et see on saanud kolmanda isiku rahvusvaheliselt või riiklikult tunnustatud kestliku hoone sertifikaadi.
7.22	<i>Ettevõttel on automaatsüsteem, mis lülitab valgustuse ja elektriseadmed välja, kui numbritoast/koosolekuruumist lahkutakse. (S)</i> HH, KK	Selleks, et vähendada energia kokkuhoiu abil keskkonnajalajälge ja kulusid, peab ettevõttel olema kehtestatud kord, millega tagatakse, et valgustus ja elektriseadmed lülitatakse välja, kui külalised numbritoast/koosolekuruumist lahkuvad. Kõige levinum süsteem on uksekaardisüsteem, millega lülitatakse elekter välja kohe või 1–2 minuti jooksul pärast seda, kui kaart kaardipesast eemaldatakse. Sellisel juhul on tähtis, et ettevõtte ei annaks kasutusse rohkem kaarte kui vaja ega soovitaks külalistel hoida lisakaarti pesas, kui toast lahkutakse. Muud automaatsed süsteemid hõlmavad kohalolekuandureid või liikumis-/soojusandureid, mis tajuvad, kui külalised toast lahkuvad, ning lülitavad automaatselt valgustuse ja elektriseadmed välja. Manuaalsüsteemid, näiteks pealüliti, mis lülitab toas välja kogu elektri, ei kuulu selle kriteeriumi alla.

		Auditi (visuaalse kontrolli) ajal kontrollitakse, kas ettevõttes on automaat-/uksekaardisüsteem, mis lülitab välja valgustuse ja elektriseadmed.
7.23	<i>Vähemalt 75% avalike alade ja personalialade valgustusest on liikumisanduritega või valgustust vähendatakse, kui inimesi ei ole. (S)</i> HH, LP, V, KK, R, A	Selleks, et vähendada energia kokkuhoiu abil keskkonnajalajälge ja kulusid, on ettevõtte avalikel aladel, personalialadel ja muudel aladel, kus see on ohutu, liikumisandurid või taimerid, mille abil lülitatakse valgustus välja, kui inimesi ei ole. Teine võimalus on valgustust avalikes alades hämardada või vähendada, kui inimesi ei ole. Et kriteeriumit täita, on vähemalt 75% ettevõtte avalike alade ja personalialade valgustusest liikumisanduritega või valgustust hämardatakse/vähendatakse, kui inimesi ei ole. Auditi ajal esitab ettevõtte dokumendid, mis tõendavad, et vähemalt 75% avalike alade ja personalialade valgustitest on liikumisanduritega või et valgustust hämardatakse/vähendatakse, ning visuaalse ülevaatuse ajal kontrollitakse liikumisandurite olemasolu nendel aladel (kui võimalik).
7.24	<i>Olulistesse kohtadesse paigaldatakse energiatarbe jälgimiseks eraldi elektri- ja gaasiarvestid. (S)</i> HH, LP, KK, R, A	Selleks, et ettevõtte eri osade energiatarvet paremini jälgida, paigaldatakse lisa-/eraldi elektri- ja gaasiarvestid, eeskätt suure energiatarbega aladele (näiteks köökidesse, soojendatud basseinidele, jõusaali- ja spaa-aladele, kolmanda isiku juhitavatesse äridesse jne). Kui ettevõttel on palju numbritubasid, võib ettevõtte eri osadesse paigaldada eraldi elektri- ja gaasiarvestid. Mõni ettevõtte on otsustanud paigaldada elektriarvesti igasse tuppa. Esitades ettevõtte energiakasutuse erinevuste kohta lisa-/eraldi elektri- ja gaasiarvestite abil täpsemaid andmeid, saab ettevõtte välja töötada parema plaani, et vähendada energiatarvet. Kui paigaldatakse rohkem elektri- ja gaasiarvesteid, tuleb andmeid tarbe kohta koguda igalt arvestilt ning need registreerida. Soovitav on koguda eri arvestite näite rohkem kui korra kuus, kuna nii saab tarbe kohta täpsemat teavet. Auditi ajal esitatakse vähemalt igakuine registreeritud elektri- ja gaasitarve eri arvestitest.
7.25	<i>Kliima-, ventilatsiooni- ja kütteseadmed lülituvad automaatselt välja vähemalt 75% tubades, kui aknad ja ukSED on lahti. (S)</i>	Märkimisväärne hulk kütte-, ventilatsiooni- ja kliimaseadmete kasutatud energiat läheb raisku, kui neid kasutatakse nii, et aknad ja ukSED on lahti. Kütte-, ventilatsiooni- ja kliimaseadmed peavad siis kasutama lisaenergiat, et saavutada soovitud temperatuur. Seega lülituvad numbritubade ja koosolekuruumide kütte-, ventilatsiooni- ja kliimaseadmed automaatselt välja, kui aknad ja ukSED on lahti.

	HH, LP, KK, R, A	Kriteeriumi järgimiseks on paigaldatud automaatne väljalülitussüsteem vähemalt 75% numbritubadesse ja koosolekuruumidesse. Auditi ajal esitab ettevõtte dokumendid (näiteks tehnilised kirjeldused ja ülevaate kõigist aladest, mille puhul nõuet järgitakse), mis tõendavad, et kütte-, ventilatsiooni- ja kliimaseadmed lülituvad välja vähemalt 75% numbritubades ja koosolekuruumides, kui aknad ja uksed on lahti. Seda, kas kütte-, ventilatsiooni- ja kliimaseadmed lülituvad välja, kui aknad ja uksed on avatud, kontrollitakse visuaalselt.
7.26	<i>Paigaldatud on soojustagastussüsteem, näiteks jahutussüsteemidele, ventilaatoritele, ujumisbasseinidele ja kasutatud pesuveele. (S)</i> HH, LP, KK, R, A	Suured energiat tarbivad masinad toodavad tihti lisasoojust. Selleks, et vähendada energia kokkuhoiu kaudu ettevõtte keskkonnajalajälge, tuleb suurtele energiat tarbivatele masinatele/seadmetele, nagu kütte-, ventilatsiooni- ja kliimaseadmetele, jahutussüsteemidele, ujumisbasseinidele või reovee puhastussüsteemidele, paigaldada soojustagastussüsteemid. Tagastussüsteemist saadud soojust kasutatakse muuks otstarbeks, näiteks siseparkla kütmiseks vms. Auditi ajal esitab ettevõtte dokumendid (näiteks tehnilised kirjeldused), mis tõendavad, et ettevõttes on paigaldatud soojustagastussüsteem.
7.27	<i>Ettevõtte pakub võimalust laadida elektrisõidukeid. (S)</i> HH, LP, V, KK, R, A	Keskkonnajalajälje vähendamiseks pakub ettevõtte elektrisõidukite laadimisvõimalust. Arvesse tuleks võtta seda, et laadijaid saaks kasutada eri automarkide puhul. Laadimisjaamad võivad olla ettevõttes kohapeal või kuni 200 meetri kaugusel. Kui laadimisjaamu haldab kolmas isik, on tähtis, et ettevõtte külalised saaksid seda kasutada. Laadimisjaamu võivad kasutada nii ettevõtte külalised kui ka töötajad (vt kriteerium 13.8). Green Key programmiga liitumise osana peab ettevõtte teave kõikidel materjalidel ja kogu suhtluses olema täpne, selge ja lihtsasti mõistetav. Ettevõtte ei luba rohkemat, kui teha suudetakse. Auditi (visuaalse kontrolli) ajal kontrollitakse elektrisõidukite laadimisjaama olemasolu.
7.28	<i>Köökide õhupuhastitel on infrapunal töötav ventilatsiooni kontrollsüsteem. (S)</i> HH, LP, V, R, A	Keskkonnajalajälge saab vähendada, hoides kokku energiat (vähendades seega ka kulusid), kui köögi õhupuhasteid ei kasutata kogu tööaja vältel, vaid üksnes vajaduse korral. Seega on köögi õhupuhastitel infrapunal töötav ventilatsiooni kontrollsüsteem, mille abil lülituvad need sisse, kui pliidiplaadid on kasutuses ja/või söögitegemisel tekib aur. Auditi ajal kontrollitakse visuaalselt, kas köögi õhupuhastitel on infrapunal töötav ventilatsiooni

		kontrollsüsteem.
7.29	<i>Ettevõtte ei kasuta üldse või kasutab ainult keskkonnahoidlikke välisõhu kütte- või kliimaseadmeid. (S)</i> HH, LP, V, KK, R, A	Kui ettevõttel on välislad, näiteks restoran/kohvik või suitsetamisala, ei kasuta ettevõtte välisõhu kütte-/kliimaseadmeid või kasutab ainult keskkonnahoidlikke seadmeid. Selle eesmärk on vähendada energia kokkuhoiu abil keskkonnajalajälge ja kulusid. Selleks, et välisõhu kütte- ja kliimaseadmed oleksid keskkonnahoidlikud, kasutavad need energiaallikana elektrit (gaasi asemel). Soojuspeegelditele eelistatakse elektrilisi infrapuna soojuskiurgureid, kuna neist eraldub soojus täpse kiirena, mis annab inimesele sooja, ilma et see kütaks ümbritsevat õhku. Soovitatavalt on elektriseadmetel suure energiatõhususe märgis (näiteks üks kahest kõige energiatõhusamast klassist ELi energiamärgistussüsteemis või Energy Stari märgis). Samuti sobivad puukütteseadmed. Soojuskiurgurite/jahutite paigutamisel soovitatakse arvestada toolide asukoha, tuulevarju, päikese asukoha, hoone kauguse, maapinna stabiilsusega jne. Ettevõtte võib pakkuda tekke soojusseadmete asemel või neile lisaks. Samuti soovitatakse ettevõttel kaaluda aega, millal kütte-/kliimaseadmeid kasutatakse (näiteks paigaldada taimerid või andurid, mis seadmed sisse lülitavad). Auditi ajal kontrollitakse visuaalselt, et ettevõtte ei kasutaks elektriseadmeid välisõhu soojendamiseks/jahutamiseks või et kasutataks ainult keskkonnahoidlikke seadmeid.
7.30	<i>Kui ettevõtte ei ole ühendatud elektrivõrku, toodetakse elektrit energiatõhusate generaatoritega. (S)</i> HH, LP, V, R, A	Selleks, et vähendada selliste ettevõtete keskkonnajalajälge, mis ei ole ühendatud elektrivõrku ja peavad seega tootma elektrit ise, on ettevõtte elektrigeneraatorid energiatõhusad. Energiatõhus generaator tähendab, et sel on ökomärgis, energiatõhususe märgis (näiteks üks kahest kõige energiatõhusamast klassist ELi energiamärgistussüsteemis, Energy Stari märgis vms) ja/või see töötab taastuvenergia või hübriidsüsteemi abil. Auditi ajal esitab ettevõtte dokumendid, mis tõendavad, et generaatoritel on ökomärgis, need on energiatõhusad ja/või need töötavad taastuvenergia või hübriidsüsteemi abil.
8. TOIT JA JOOK		
8.1	Ettevõtte ostab ja registreerib vähemalt viit (5) toiduainet/jooki, mis on mahe- või ökomärgisega, õiglase kaubanduse märgisega ja/või kohalik toodang. (K)	Ettevõtte keskkonnahoidlikud ja kestlikud tavad peegelduvad toidus ja joogis, mida ettevõtte ostab ja külalistele pakub. Seetõttu ostab ettevõtte vähemalt viit toiduainet/jooki, mis on mahe- või ökomärgisega, õiglase kaubanduse märgisega või kohalik toodang. Eelistatult kasutatakse neid tooteid märkimisväärses koguses või iga päev.

	HH, LP, V, KK, R, A	Mahe- või ökomärgise või õiglase kaubanduse märgisega tooted on sertifitseerinud riiklikud või rahvusvahelised ametiasutused. Võimaluse korral on need tooted kohalikud, et vähendada transporti ja seeläbi keskkonnajalajälge ning elavdada kohalikku majandust. Tooteid, mis on toodetud ettevõttest vähem kui 100 km kaugusel, peetakse üldjuhul kohalikuks toodanguks. Toiduained, mida kasvatatakse kohapeal või mis on püütud/korjatud ettevõttest 100 km raadiuses, vastavad samuti kriteeriumile. Ettevõtte tagab, et võimalikult paljud toiduained ja joogid oleksid mahe- või ökomärgisega, õiglase kaubanduse märgisega ja/või kohalik toodang. Toodete valik oleneb nende kättesaadavusest ja hinnast. Kriteeriumi täitmiseks on nõutud vähemalt viis toodet, kuid soovitatav on lisada rohkem tooteid. Edaspidi peab mahe- või ökomärgisega, õiglase kaubanduse märgisega ja/või kohalike toiduainete/jookide osakaal igal aastal suurenema. Kuigi see kriteerium kehtib peamiselt külalistele pakutavate toiduainete/jookide korral, soovitakse seda rakendada ka töötajate sööklas. Auditi ajal esitab ettevõtte nimekirja, milles on vähemalt viis toiduainet/jooki, mis on mahe- või ökomärgisega, õiglase kaubanduse märgisega ja/või kohalik toodang. Auditi ajal kontrollitakse kriteeriumile vastavaid toiduaineid/jooke.
8.2	Ettevõtte ei osta tooteid, mis kuuluvad ohustatud või kaitsealustest liikide kategooriasse. (K) HH, LP, V, KK, R, A	Ostupoliitika osana ei osta ettevõtte liha, kala ega mereandide tooteid, mis kuuluvad ohustatud või kaitsealustest liikide kategooriasse. Liikide kaitsestaatus kontrollimiseks on soovitatav kasutada IUCNi punast raamatut või CITESi (ohustatud looduslike looma- ja taimeliikidega rahvusvahelise kauplemise konventsiooni) lisasid. Liike, mis on märgitud ohualtiks, ohustatuks või äärmiselt ohustatuks, ei tohi osta. Kala ja mereandide kaitsestaatus kontrollimiseks soovitakse kasutada (kohalikku) kala ja mereandide eeskirja ning liike, mis on märgitud punaseks, tuleks vältida. Lisaks võivad tunnustatud ökomärgised, nagu MSC (merehoolduse nõukogu) loodusest püütud kala ja mereandide puhul, ASC (vesiviljeluse kaitse nõukogu) tehistingimustes peetava kala ja mereandide puhul, GGN (sertifitseeritud vastutustundlik kalakasvatus ja läbipaistvus) või BAP (parimad vesiviljelustavad) aidata tuvastada tooteid, mis ei ole tehtud ohustatud liikidest ega sisalda neid. Kui ettevõttes pakutakse looduslike ulukite liha, peab see olema pärit kestlikest allikatest, nagu kestlikult

		majandatud jahinduse ja ulukikasvatusega tegelevatest ettevõtetest, mis järgivad riiklikke õigusakte. Auditi ajal esitab ettevõtte kirjaliku poliitika, mis tõendab, et ettevõtte ei osta tooteid, mis on tehtud ohustatud liikidest, ja kirjeldab, kuidas seda tagatakse, näiteks tarnija kinnituse või sertifikaadi (kui asjakohane) kaudu. Kriteeriumile vastavust kinnitatakse menüü visuaalse kontrolli abil.
8.3	Restorani menüüs on toidud taimetoitlastele/veganitele. (K) HH, LP, V, KK, R, A	Kuna taimetoitlaste/veganite toidul on väiksem keskkonnajalajalg kui lihatoitudel, peab ettevõtte restorani menüü sisaldama üht või enam taimset ja/või veganlikku valikut. Selle kriteeriumiga käsitletakse ka külaliste suurenevat nõudlust taimsete valikute järele tavaliste lihapõhiste menüüde asemel. Taimsed/veganlikud valikud on menüüs või Rootsi lauas selgesti tähistatud. Tähisena kasutatakse sümboleid või muid lihtsasti mõistetavaid suhtlusvahendeid. Ettevõtted, mis pakuvad vaid üht kindlat menüüd, ei pea seda kriteeriumit järgima. Kuigi see kriteerium kehtib peamiselt külalistele pakutavate toiduainete korral, soovitatakse ettevõttel seda rakendada ka töötajate sööklas. Green Key programmiga liitumise osana peab ettevõtte teave kõikidel materjalidel ja kogu suhtluses olema täpne, selge ja lihtsasti mõistetav. Auditi ajal kontrollitakse visuaalselt menüüs ja/või Rootsi lauas olevate taimsete/veganlike valikute tähiseid.
8.4	Ettevõtte vähendab omal algatusel toidujäätmete kogust. (K) HH, LP, V, KK, R, A	Selleks, et vähendada keskkonnajalajälge, ebavajalikult ostetud toidu kogust ja kulusid, tekitades võimalikult vähe toidujäätmeid, koostab ettevõtte plaani, et vähendada toidujäätmeid. Plaan peaks hõlmama mitut küsimust: • Kas toidu koguseid ja liiki saab muuta? • Kas on võimalik kasutada väiksemaid taldrikuid? • Kas ettevõtte saab pakkuda poolikuid portsjoneid madalama hinnaga? • Kas toitu saab säilitada ja serveerida paremal viisil, et see kauem säiliks? • Kas kõiki koostisosi kasutatakse parimal viisil? • Kas serveerimisviisi saaks muuta Rootsi laua (mida üha täidetakse) asemel portsjoniteks? • Kas Rootsi laudade korral saaks külalistele soovitada, et taldrikuid ei täidetakse üle? • Kuidas saab allesjäänud toitu korduskasutada või annetada?

		On soovitatav, et külalisi teavitatakse eesmärgist toidujäätmeid vähendada ja et nad oleks sellesse kaasatud, näiteks teabetahvlite või võimaluse kaudu alles jäänud toit kaasa võtta, kui see on võimalik. Kriteeriumi täitmiseks peab lisaks plaanile võtma ka asjakohaseid meetmeid. Auditi ajal esitab ettevõtte dokumendid toidujäätmete vähendamise plaani kohta ja mida selleks on tehtud või on kavas teha, ning kui võimalik, siis kontrollitakse tehtut visuaalselt.
8.5	Kui vee kvaliteet on piisavalt hea, pakutakse ja/või soovitatakse külalistele kraanivett. (K) HH, LP, V, KK, R, A	Selleks, et vähendada keskkonnajalajälge, mis tekib pudelivee tootmise käigus (sealhulgas vee transport, plasti, alumiiniumi või klaasi kasutamine pudelitena ja edasine pudelivee transport klientideni), pakub ettevõtte külalistele kraanivett ja soovitab neil seda juua. Võimalus pakkuda kraanivett oleneb selle kvaliteedist asjaomases piirkonnas ja ettevõtte kraaniveevarudest. Kui kohalik kraanivesi ei ole lõhna või maitse tõttu joodav või kui ettevõtte kraanivee kvaliteet ei vasta riiklikele kraaniveestandarditele (näiteks pestitsiidide, raskmetallide taseme tõttu vms), siis see kriteerium ei kehti. Kui riigiasutused kehtestavad hügieenireeglid, mis on selle kriteeriumiga vastuolus, peab ettevõtte järgima riiklikke eeskirju. Kui kraanivee kvaliteet võimaldab seda pakkuda, võib seda pakkuda nii, nagu see kraanist tuleb, või filtreeritult. Soovitatavalt pakutakse kraanivett gaseerimata, kuid seda võib pakkuda ka gaseeritult, lisades süsihappegaasi. Lisaks soovitatakse ettevõttel külalistele teada anda, et kraanivett saab juua. Kraanivett pakutakse külalistele restoranis ja koosolekuruumides, kuid seda võib pakkuda ka vastuvõtulauas, numbritubades jne ning ettevõtte töötajatele personalialades. Auditi ajal kontrollitakse visuaalselt, et kraanivett pakutakse ja soovitatakse.
8.6	<i>Ettevõtte registreerib toidujäätmete koguseid. (S)</i> HH, LP, V, KK, R, A	Selleks, et vähendada keskkonnajalajälge ja kulusid, vähendades toidujäätmeid, registreerib ettevõtte toidujäätmete koguseid. Koguse saab jaotada eri kategooriatesse, näiteks erinevad pakkumised (Rootsi laud, menüü jne), erinevad eined (hommiku-, lõuna-, õhtusöök jne), erinevad eineosad (eelroog, pearoog, magustoit jne), erinevad toiduliigid (leib, salat jne), kasutatud toit ja toidujäätmed jne. Jaotus eri kategooriatesse oleneb sellest, milliseid eineliike ettevõttes pakutakse.

		Auditi ajal esitab ettevõtte dokumendid toidujäätmete registreerimise kohta eri kategooriates.
8.7	<i>Toiduained, mis on mahe- ja ökomärgisega, õiglase kaubanduse märgisega ja/või kohalik toodang, on ettevõtte menüüs või Rootsi lauas tähistatud. (S)</i> HH, LP, V, KK, R, A	Selleks, et suurendada teadlikkust mahe- ja ökomärgisega, õiglase kaubanduse märgisega ja/või kohalikus piirkonnas toodetud toidust, tähistab ettevõtte selgesti, millised toiduained on orgaanilised, ökomärgisega, õiglase kaubanduse märgisega ja/või toodetud kohalikult. Seda võib teha menüüs või märkidega Rootsi lauas. Tähisena kasutatakse sümboleid või muid lihtsasti mõistetavaid suhtlusvahendeid. Kala-/lihatoodete päritolu on soovitatav alati välja tuua. Kuigi see kriteerium kehtib peamiselt külalistele pakutavate toiduainete/jookide korral, soovitatakse seda rakendada ka töötajate sööklas. On tähtis, et märgistus oleks alati kooskõlas sertifitseerimisasutuse ja kohalike õigusaktidega. Green Key programmiga liitumise osana peab ettevõtte teave toiduainete ja jookide kohta kõikidel materjalidel ja kogu suhtluses olema täpne, selge ja lihtsasti mõistetav. Auditi ajal kontrollitakse visuaalselt menüüs ja/või Rootsi lauas olevate orgaaniliste, ökomärgisega, õiglase kaubanduse märgisega ja/või kohalikult toodetud toiduainete ja jookide märgistust.
8.8	<i>Ettevõtte märgib menüüs või buffet menüüs ära madala süsinikusisaldusega tooted. (S)</i> HH, LP, V, KK, R, A	Külastajate toiduvalikutega seotud süsiniku jalajälje teadlikuse tõstmiseks märgib restorani ja buffet menüüs ära toiduvalikud, mis on madanal CO2 jalajäljega. Märgistamiseks kasutatakse ikoone või muid kergesti arusaadavaid kommunikatsioonivahendeid. Saadaval on tasuta CO2 kalukulaatorid nn My Emissions ja The Vegan Society.
8.9	<i>Vähemalt 25% ettevõtte pearoogadest on taimsed. (S)</i> HH, LP, V, KK, R, A	Selleks, et vähendada ettevõtte keskkonnajalajälge, on 25% kõigist pakutavatest pearoogadest taimsed. Seda on soovitatav rakendada ka eelroogade puhul. Kuigi see kriteerium kehtib peamiselt külalistele valmistatud toitade korral, soovitatakse seda rakendada ka töötajate sööklas. Green Key programmiga liitumise osana peab ettevõtte teave pakutavate taimetoitude kohta kõikidel materjalidel ja kogu suhtluses olema täpne, selge ja lihtsasti mõistetav.

		Auditi ajal kontrollitakse visuaalselt, kas vähemalt 25% pearoogadest on taimsed.
8.10	<i>Ettevõtte pakub vegan pearooga. (S)</i> HH, LP, V, KK, R, A	Kuna veganitoidul on väiksem keskkonnajalajalg kui liha- ja piimapõhisel toidul, peab ettevõttes olema üks vegan valik või rohkem. Selle kriteeriumiga käsitletakse ka külaliste suurenevat nõudlust muude valikute järele tavaliste liha- ja piimapõhiste menüüde asemel. Kriteeriumi täitmiseks peab vähemalt üks pearoog olema vegan, kuid seda on soovitatav rakendada ka eelroogade, Rootsi laua ja/või hommikusöögi puhul. Vegan valikud on menüüs või Rootsi lauas selgesti tähistatud. Tähisena kasutatakse sümboleid või muid lihtsasti mõistetavaid suhtlusvahendeid. Kuigi see kriteerium kehtib peamiselt külalistele pakutavate toiduainete korral, soovitatakse seda rakendada ka töötajate sööklas. Green Key programmiga liitumise osana peab ettevõtte teave kõikidel materjalidel ja kogu suhtluses olema täpne, selge ja lihtsasti mõistetav. Auditi ajal kontrollitakse visuaalselt menüüs ja/või Rootsi lauas olevate vegan valikute tähiseid.
8.11	<i>Vähemalt 50% kõigist ettevõttes kasutatavatest toiduainetest/jookidest on mahe-, ökomärgisega, õiglase kaubanduse märgisega ja/või kohalik toodang. (S)</i> HH, LP, V, KK, R, A	Ettevõtte keskkonnahoidlikud ja kestlikud tavad peegelduvad toidus ja joogis, mida ettevõtte ostab ja külalistele pakub. Seetõttu registreerib ettevõtte ostetud toiduained ja joogid, mis on mahe-, ökomärgisega, õiglase kaubanduse märgisega või kohalik toodang. Mahe-, ökomärgisega või õiglase kaubanduse märgisega tooteid on tunnustanud riiklikud või rahvusvahelised ametiasutused. Võimaluse korral on need tooted kohalikud, et vähendada transpordist tekkivat keskkonnajalajälge ja elavdada kohalikku majandust. Tooteid, mis on toodetud ettevõttest vähem kui 100 km kaugusel, peetakse üldjuhul kohalikuks toodanguks. Toiduained, mida kasvatatakse kohapeal või mis on püütud/korjatud ettevõttest 100 km raadiuses, vastavad samuti kriteeriumile. Kriteeriumi täitmiseks koostab ettevõtte nimekirja kõigist toiduainetest/jookidest, milles iga toote juures on tähis, kas see on mahe-, ökomärgisega, õiglase kaubanduse märgisega ja/või kohalik toodang, ning mis tõendab, et vähemalt 50% kõigist toiduainetest/jookidest vastab kriteeriumile. Samuti võib ettevõtte esitada tõendid sõltumatult asutuselt, et nõuet järgitakse. Auditi ajal esitab ettevõtte nimekirja kõigist toiduainetest/jookidest, milles iga toote juures on tähis, kas see on mahe-, ökomärgisega, õiglase kaubanduse märgisega ja/või kohalik toodang, ning mis tõendab, et vähemalt 50% kõigist toiduainetest/jookidest vastab kriteeriumile. Samuti võib ettevõtte esitada tõendid

		sõltumatult asutuselt, et nõuet järgitakse.
8.12	<i>Ettevõtte ostab ainult selliseid liha- ja mereannitooteid, mis on sertifitseeritud kestlikkuse märgisega. (S)</i> HH, LP, V, KK, R, A	Selleks, et vähendada ettevõtte keskkonnajalajälge, mida põhjustab liha- ja mereannitoodete ostmine, ning kaitsta maailma ja kohalikku bioloogilist mitmekesisust, ostab ja töötleb ettevõtte ainult selliseid tooteid, mis on sertifitseeritud kestlikkuse märgisega. See hõlmab nii orgaanilisi kui ka säästva tootmise ja saagikoristuse kaudu saadud tooteid, võttes arvesse ka loomade heaolu. Selliste märgiste hulgas on näiteks ELi ökomärgis või muud riiklikud mahepõllumajandusmärgised, ökomärgised, nagu MSC (merehoolduse nõukogu) loodusest püütud kala ja mereandide puhul, ASC (vesiviljeluse kaitse nõukogu) tehistingimustes peetava kala ja mereandide puhul, GGN (sertifitseeritud vastutustundlik kalakasvatus ja läbipaistvus) või BAP (parimad vesiviljelustavad) sertifitseeritud vesiviljeluse puhul. Kriteeriumi täitmiseks peab ettevõtte tõendama, et 100% ostetud liha- ja mereannitoodetest vastavad kriteeriumile. Auditi ajal esitab ettevõtte dokumendid, mis tõendavad, et ostetud liha- ja mereannitooted vastavad kriteeriumile, ning pistelise visuaalse kontrolli abil kinnitatakse, et kriteeriumit järgitakse.
9. SISEKESKKOND		
9.1	Vähemalt 75% tubadest peavad olema suitsuvabad. (K) HH, LP, V, KK, A	Suitsetamisega kaasnevate terviseriskide ja ebameeldivuste vähendamiseks on soovitatavalt kõik numbritoad ja koosolekuruumid suitsuvabad. Riikides, kus see ei ole võimalik, on vähemalt 75% tubadest suitsuvabad. Ettevõtte alad, kus on suitsuvabad numbritoad ja koosolekuruumid, on selgesti eraldatud nendest ruumidest, kus suitsetamine on lubatud. Ruumid, kus suitsetamine on lubatud, võivad olla näiteks eraldi korrustel või hoonetiivas. Alad, kus on suitsuvabad numbritoad ja koosolekuruumid, on tähistatud selgesti ja lihtsasti arusaadavate siltidega. Paljudes riikides on õigusaktid, millega reguleeritakse suitsetamist numbritubades ja koosolekuruumides. Selliste õigusaktide korral peab ettevõtte igal juhul neis sisalduvaid nõudeid täitma. Auditi ajal esitab ettevõtte dokumendid (näiteks ülevaate), mis tõendavad, et vähemalt 75% numbritubadest ja koosolekuruumidest on suitsuvabad, ning ettevõtte kinnitab, et suitsetamist puudutavaid riiklikke/kohalikke õigusakte järgitakse. Visuaalse kontrolli abil kinnitatakse, et suitsuvabad numbritoad ja koosolekuruumid on selgesti eraldatud neist, kus suitsetamine on lubatud, ning et olemas on sildid, mis

		tähistavad ettevõtte suitsuvabu ja suitsetamise alasid.
9.2	Ettevõttes on kehtestatud töötajatele tööajal suitsetamise kord. (K) HH, LP, V, KK, R, A	Suitsetamisega kaasnevate terviseriskide ja ebameeldivuste vähendamiseks on avalikud ja töötajatele mõeldud alad soovitatavalt suitsuvabad. Kui töötajatel on lubatud suitsetada, on ettevõttel töötajatele kord tööajal suitsetamise kohta. Kord hõlmab eeskirju selle kohta, millal ja kus töötajad suitsetada võivad. On tähtis, et korraga tagataks, et suitsetamine ei mõjutaks mittersuitsetavaid töötajaid ega külalisi. Paljudes riikides on õigusaktid, millega reguleeritakse suitsetamist avalikel ja töötajatele mõeldud aladel. Selliste õigusaktide korral peab ettevõtte igal juhul neis sisalduvaid nõudeid täitma. Auditi ajal esitab ettevõtte kirjaliku töötajatele mõeldud korra, sealhulgas teabe selle kohta, millal ja kus on suitsetamine tööajal lubatud ning kuidas ettevõtte tagab, et see ei põhjusta mittersuitsetavatele töötajatele ega külalistele terviseriske ega ebameeldivusi.
9.3	<i>Ettevõtte siseõhu kvaliteeti seiratakse korrapäraselt. (S)</i> HH, LP, V, KK, R, A	Selleks, et pidevalt parandada sisekeskkonda ning töötajate ja külaliste heaolu, seiratakse korrapäraselt ettevõtte siseõhu kvaliteeti. Õhu kvaliteeti saab mõõta selle järgi, mitu korda õhk tunnis vahetub, temperatuuri ja niiskuse põhjal ja/või radooni, hallituse, lämmastikoksiidide (NOx), süsinikdioksiidi (CO₂) ja lenduvate orgaaniliste ühendite koguse järgi õhus. Seiratud väärtused ei tohi ületada riiklike ega rahvusvaheliste standardite piirväärtusi. Kui piirväärtusi ületatakse, tuleb nõuete täitmiseks võtta abimeetmeid. Abimeetmena võib tube õhutada, avades korrapäraselt aknad, muuta ventilatsioonisätteid või paigaldada õhupuhastusseadmed. Kriteeriumi täitmiseks tuleb vähemalt kahte ettevõtte osasse paigaldada süsteem korrapäraseks seireks (seire vähemalt korra aastas). Auditi ajal esitab ettevõtte dokumendid siseõhu kvaliteedi seire tulemuste ja võimalike abimeetmete kohta.
9.4	<i>Viimase 12 kuu jooksul alustatud ja/või lõpetatud renoveerimis- ja ehitustöödel kasutatakse keskkonnahoidlikke materjale. (S)</i>	Selleks, et sisekeskkonda pidevalt parandada ja vähendada keskkonnajalajälge, kasutades vähem kahjulikke tooteid, kasutab ettevõtte viimase 12 kuu jooksul tehtud renoveerimistöodel või uute hoonete ehitusel keskkonnahoidlikke materjale. Keskkonnahoidlikud tooted hõlmavad värve ja muid tooteid, mis ei sisalda keskkonnale ega inimeste

	HH, LP, V, KK, R, A	tervisele kahjulikke aineid. Ettevõtte võib näiteks kasutada tooteid, millel on riiklikult või rahvusvaheliselt tunnustatud ökomärgis, või tooteid ettevõtetelt, mis on kasutusele võtnud keskkonnajuhtimissüsteemi. Lenduvaid orgaanilisi ühendeid ja raskmetalle välditakse kõigis materjalides, sealhulgas värvis, ehitusmaterjalides jne. Eriti soovitatakse keskkonnahoidlikke kasutatud/ringlussevõtnud looduslikke tooteid/materjale. Kui renoveerimis- või ehitustöödel kasutatakse puitu või muud taimset materjali, siis tagatakse, et need on saadud säästval viisil (näiteks FSC märgisega tooted) ja eelistatult kohaliku päritolu. Auditi ajal esitab ettevõtte dokumendid, mis tõendavad, et viimase 12 kuu jooksul tehtud renoveerimis- või ehitustöödel on kasutatud keskkonnahoidlikke tooteid.
9.5	<i>Ettevõtte töös ning renoveerimis- ja ehitustöödel võetakse arvesse kohaliku kultuuri autentseid elemente. (S)</i> HH, LP, V, KK, R, A	Mis puudutab selle tööd, renoveerimist või hoonete ehitust, siis ettevõtte toimib kestlikul viisil ja kasutab kestlikke materjale, mis sobivad kohalike oludega. Ettevõtte väärtustab ja kaasab oma tegevusse kohaliku kultuuri traditsioonilisi ning tänapäevaseid autentseid elemente. Alati tuleb järgida õigusakte ja eeskirju, mis puudutavad ettevõtte tööd ning renoveerimist või uute hoonete ehitust. Materjalide, tehnoloogia ja tööriistade kasutamise puhul säästvatel viisidel renoveerimis- või ehitustöödeks on soovitatav kasutada ära kohaliku haridust, teadmisi ja kogemust. Alati austatakse kohalike kogukondade intellektuaalomandiõigusi. Auditi ajal näitab ettevõtte oma suhtumist kestlikesse tavadesse ja materjalidesse, kohaliku kultuuri autentsetesse osadesse ning et kohalike kogukondade intellektuaalomandi õigusi ei ole ettevõtte tegevuse, renoveerimise ega uute hoonete ehituse tõttu rikutud.
10. HALJASALAD		
10.1	Keemilisi pestitsiide ja väetiseid ettevõtte territooriumil ei kasutata, välja arvatud juhul, kui neile ei ole orgaanilisi ega looduslikke alternatiive. (K) HH, LP, V, KK, R, A	Kui ettevõttes on haljasalad, siis selleks, et vähendada kemikaalide kasutust ja maismaa/vee ökosüsteemide reostusriski ning terviseriski, ei kasutata keemilisi pestitsiide (sealhulgas herbitsiide) ega väetisi. Kui pestitsiide ja väetisi on vaja kasutada (soovitatavalt kontrollitakse seda iga-aastase pinnaseprooviga), kasutatakse orgaanilisi või looduslikke aineid. Need võivad olla looduslikud/orgaanilised mullaomaduste parandajad. Keemilisi pestitsiide saab asendada ka gaasileegi või mehaanilise umbrohutõrjega. Ettevõtte võib kasutada keemilisi pestitsiide ja väetisi ainult sellisel juhul, kui orgaanilised ega looduslikud võimalused ei ole

		kättesaadavad. Sellisel juhul ostetakse ja kasutatakse ainult kasutusvalmis tooteid, eelistatult pikaajalise toimega, ning tavaliselt kasutatakse neid ainult korra aastas ja nii vähe kui võimalik. Pestitsiide võivad kasutada üksnes töötajad või selleks koolitatud/loa saanud välistöövõtjad. Keemilisi aineid ladustatakse õigesti (vt kriteerium 6.6). See kriteerium kehtib ka siis, kui ettevõtte haljasalade hooldust ostetakse sisse teenuseosutajalt. Auditi ajal esitab ettevõtte kirjaliku korra pestitsiidide ja väetiste kasutamise kohta haljasaladel, mis tõendab, et keemilisi pestitsiide ega väetisi ei kasutata, välja arvatud juhul, kui puuduvad orgaanilised või looduslikud valikud. Kui haljasalade hooldust ostetakse sisse mõnelt teenuseosutajalt, siis esitab see teenuseosutaja oma korra pestitsiidide ja väetiste kasutamise kohta ettevõtte haljasaladel. Visuaalse ülevaatusel ajal võidakse teha pisteline kontroll, et kontrollida kriteeriumi täitmist.
10.2	Äsja ostetud muruniidukid peavad olema kas elektrilised, manuaalsed või ökomärgisega. (K) HH, LP, V, KK, R, A	Kui ettevõttel on haljasalad, siis peavad viimase 12 kuu jooksul ostetud muruniidukid olema energiatõhusad, madala müratasemega ja vähese CO₂ heitega. Muruniidukid on manuaalsed või elektrilised või neile on antud ökomärgis. Kui ettevõtte muruga kaetud ala on suurem kui 4000 m² on see kriteerium soovituslik. See kriteerium on soovituslik ka siis, kui ettevõtte haljasalade hooldust ostetakse sisse teenuseosutajalt. Auditi ajal esitab ettevõtte dokumendid selle kohta, et ettevõtte viimase 12 kuu jooksul ostetud muruniidukid on keskkonnahoidlikud.
10.3	Vee säästmiseks on kehtestatud lillede ja aia kastmise kord. (K) HH, LP, V, KK, R, A	Kastmisele kuluva vee vähendamiseks peab olema kehtestatud kord. Kastmissüsteem võib hõlmata näiteks hommikust või õhtust kastmist, niiskuseandurit või tilkkastmissüsteemi, mille eesmärk on vähendada aurustumist ja tagada taimejuurtele parim mõju. Samuti võib lillede/aedade kastmiseks kasutada kogutud vihmavett ning puhastatud hall- ja reovett. Auditi ajal esitab ettevõtte kirjaliku korra haljasala ja aia kastmise kohta ning võimaluse korral kontrollitakse visuaalse ülevaatusel ajal kastmisprotseduure.
10.4	<i>Ettevõtte näitab üles algatusvõimet, et kaitsta ja toetada ettevõtte territooriumil olevat kohalikku bioloogilist mitmekesisust. (K/S)</i>	Selleks, et kaitsta, toetada ja rikastada kohalikku bioloogilist mitmekesisust, võtab ettevõtte võimaluse korral meetmeid, mis soodustavad kohaliku bioloogilise mitmekesisuse elutingimusi ettevõtte territooriumil (või selle ümbruses). Meetmete hulka kuuluvad näiteks:

	HH, LP (K) V, KK, R, A (S)	• ettevõtte territooriumi haljastamine või looduslikkuse taastamine; • tolmeldajasõbralike haljasalade loomine/säilitamine; • haljaskatuste ja/või -seinte paigaldamine/säilitamine; • kohalikke liike ohustavate võõrliikide hävitamine; • kohalike liikide kasutamine haljaskatustel, -seintel, aedades ja muudel välialadel; • kohalikele liikidele soodsate tingimuste loomine (näiteks linnumajad, putukahotellid, mesilastarud jne); • kohalike liikide (maismaa- või vee-/mereliikide) elukeskkonna (näiteks merikilpkonnade munemispaikade, mangroovide, korallrahude jne) kaitse ettevõtte territooriumil või selle lähedal; • kohaliku bioloogilise mitmekesisuse aktiivne kaitse valguse ja müra vähendamise abil ettevõtte aladel, kus metsloomad elavad või tihti käivad; • välisasjatundja tehtud bioloogilise mitmekesisuse hinnang enne uute hoonete või ehitiste rajamist. Meetmed peavad tõhusalt toetama kohalikke (kodumaiseid/pärismaiseid/endeemilisi/haruldasi) looma- ja taimeliike. Meetmete hulka ei tohi kuuluda sissetungivate võõrliikide sissetoomine. Sissetungivad liigid tuleb hävitada keskkonnahoidlikul viisil. See kriteerium kehtib ka siis, kui ettevõtte haljasalade hooldust ostetakse sisse teenuseosutajalt. Auditi ajal esitab ettevõtte hooldus- või tegevuskava kohaliku bioloogilise mitmekesisuse kaitse ja sissetungivate liikide hävitamise kohta. Visuaalse kontrolli ajal näitab ettevõtte, kuidas on loodud kohaliku bioloogilise mitmekesisuse jaoks soodsad tingimused või kuidas kohalike liikide elukeskkonda ettevõtte territooriumil kaitstakse.
10.5	<i>Ettevõtte ostab ainult kohalikke taime- ja loomaliike ning hävitab aktiivselt oma territooriumil olevad sissetungivad võõrliigid. (S)</i> HH, LP, V, KK, R, A	Selleks, et kaitsta kohalikku bioloogilist mitmekesisust ning vähendada sissetungivate võõrliikide mõju kohalikule ökosüsteemile, ostab ettevõtte oma territooriumile ainult kohalikke taime- ja loomaliike. Samas hävitab ettevõtte aktiivselt oma territooriumil olevad sissetungivad võõrliigid. On tähtis, et ettevõtte haljasalade hoolduse eest vastutavad töötajad oleksid koolitatud ning teaksid ostetavatest kohalikest taime- ja loomaliikidest. Samuti on tähtis, et töötajad teaksid sissetungivate võõrliikide ohtudest, kuidas neid ära tunda ja hävitada. Teave sissetungivate võõrliikide kohta tuleks edastada asjakohastele ametiasutustele. See kriteerium kehtib ka siis, kui ettevõtte haljasalade hooldust ostetakse sisse teenuseosutajalt. Auditi ajal esitab ettevõtte hooldus- või tegevuskava ettevõtte haljasalade halduse kohta, mis sisaldab teavet

		kohalike taime- ja loomaliikide ostmisest ja sissetungivate võõrliikide hävitamisest.
10.6	<i>Ettevõtte territooriumil või selle lähedal on puuvilja-, ürdi- või köögiviljaaed. (S)</i> HH, LP, V, KK, R, A	Keskkonnajalajälje vähendamiseks on ettevõtte territooriumil või selle ümbruses puuvilja-, ürdi- või köögiviljaaed. Kriteeriumi täitmiseks peab aed olema alaline ning seal peavad olema ürdid ja/või viljakandvad taimed/puud. Kliendid peavad saadustest osa saama (näiteks kasutatakse neid ettevõtte toidus või jookides, pakutakse saadustest tehtud tooteid kingipoes, kaasatakse külalisi saagikorjesse jne) ja/või neid tuleb kasutada töötajate toitudes. Võimaluse korral võiks ettevõtte õppe-eesmärgil kutsuda inimesi või kohalikke koole aeda külastama. Puuvilja-, ürdi- ja köögiviljaaia hooldusel tuleb järgida kriteeriumeid pestitsiidide ja väetiste kasutuse (vt kriteerium 10.1) ja kastmisprotseduuride (vt kriteerium 10.3) kohta. Aia hoolduses ja puuviljade/köögiviljade/ürtide kasutusel tuleb järgida sellekohaseid riiklikke/kohalikke õigusakte. See kriteerium ei kehti põllumajandustegevuse puhul, mis annab ettevõttele põhitulu või põhiosa tulust, nagu viinamarjaistandused, oliivikasvatused jne. Auditi ajal kontrollitakse visuaalselt puuvilja-, ürdi- või köögiviljaaia olemasolu.
11. ETTEVÕTJA SOTSIAALNE VASTUTUS		
11.1	Ettevõtte kinnitab, et kõiki asjakohaseid rahvusvahelisi, riiklikke ja kohalikke õigusakte järgitakse, sealhulgas mis puudutab keskkonda, tervist, ohutust ja tööjõudu. (K) HH, LP, V, KK, R, A	Ettevõtte kinnitab, et on seaduslikul teel omandanud vara-, maa- ja veeõigused, mis on kooskõlas kohalike, kogukondlike ja põlisrahvaste õigustega (sealhulgas on nende vabatahtlik, eelnev ja teadlik nõusolek). Ettevõtte kinnitab, et kogu selle otstarve ja tegevus (sealhulgas mis puudutab keskkonda, tööjõudu, tervist ja ohutust) on kooskõlas rahvusvaheliste, riiklike ja kohalike õigusaktide/määrustega. Samuti kinnitab ettevõtte, et austab kohaliku ümbritseva kogukonna õigusi ja norme. Mis puudutab keskkonnanõudeid, siis peavad täidetud olema vähemalt järgmised tingimused: • tagatakse, et ettevõtte juhtimisega seotud tegevustel ei ole märkimisväärset halba mõju ökosüsteemile ega elusloodusele. Ökosüsteeme häiritakse võimalikult vähe, häiritud ökosüsteemid taastatakse ja antakse panus kaitsekorraldusse. Seda tehakse alati kooskõlas riiklike/kohalike õigusaktidega. Selle alla kuuluvad ka meetmed, et vähendada müra ja valgusest, äravoolust, erosioonist, osoonikihti kahandavatest ühenditest ning õhu, vee ja pinnase saasteainetest põhjustatud reostust; • kui ettevõtte asub tundlikul või kaitstud alal või nende lähedal, tuleb teada ning järgida õigusakte ja

		määrusi, mis käsitlevad turismiga seotud tegevusi tundlikul või kaitstud alal. Mis puudutab tööjõunõudeid, siis peavad täidetud olema vähemalt järgmised tingimused: • kõik töötajad saavad kirjaliku teabe (lepingu) töötingimuste, sealhulgas teabe tööaja ja -tasu kohta; • kõik töötajad saavad vähemalt äraelamist võimaldavat töötasu; • ükski töötaja ei saa enne tööle asumist raha ega maksa tagatist ja kõik töötajad saavad töölepingu lõppemise korral lõpparve; • kõik töötajad saavad kirjaliku teabe ettevõtte käitumisjuhendi/eeskirjade kohta ja kirjalikud juhised probleemide/kaebuste edastamise kohta; • kõigi töötajate puhul, kes on nooremad kui 18-aastased, järgitakse riiklike õigusakte ning ÜRO lapse õiguste konventsiooni ja ILO (Rahvusvahelise Tööorganisatsiooni) konventsioone 138/182; • kõiki töötajaid koheldakse õiglaselt ja diskrimineerimata (mis puudutab värbamist, üldist töötamist, koolitamist, edutamist); • kõik töötajad töötavad ohutus ja turvalises töökeskkonnas; • kõigile töötajatele pakutakse korrapäraseid koolitusi, kogemust ja võimalusi ametikõrgenduseks; • kõik töötajad saavad anda tagasisidet töötingimuste kohta (näiteks hinnangute, töötajate rahuloluküsitluste kaudu jne); • tööandja hoiab alles koopia kõigist palgalehtedest ning märgib üles töötatud tunnid ja ületunnid. Mis puudutab tervise- ja ohutusnõudeid, siis peavad täidetud olema vähemalt järgmised tingimused: • kõik töötajad saavad teavet ja väljaõpet tervise- ja ohutusnõuete kohta; • kõigil töötajatel on ligipääs kirjalikele tervise- ja ohutuseeskirjadele ja kavadele; • kõigil külalistel on ligipääs kirjalikule teabele ohutuse kohta ettevõttes. Mis puudutab vastavust kohaliku ümbritseva kogukonna õigustele ja normidele, siis peab täitma näiteks järgmisi tingimusi: • ettevõtte tegevus ei mõjuta halvasti kohalikku ligipääsu elatisele, maa- ja veevarade kasutamisele, teekasutusõigusele, transpordile ega majutusele (sealhulgas elanike sunniviisiline ümberasustamine); • ettevõtte tegevus ei ohusta põhiliste toidu-, vee- ja energiateenuste ning tervishoiu- ega kanalisatsiooniteenuste osutamist naaberkogukondadele; • ettevõtte ei takista kohalike elanike ligipääsu kohalikele ajaloolistele, arheoloogilistele ega kultuuriliselt ja usuliselt tähtsatele ehitistele ega paikadele; • hoonete ja taristu asukoht, maakasutus, ulatus, projekteerimine, ehitamine, käitamine ja
--	--	---

		lammutamine vastavad kohalikele linnaplaneerimisnõuetele ja kaitseala või kultuuripärandi nõuetele. Asukoha määramisel, projekteerimisel, mõju hindamisel ning maaõiguste ja -omandamise puhul võetakse arvesse loodus- ja kultuuripärandi ümbruse ulatust ja puutumatust; ettevõtte teeb kindlaks kohalikud ehituseeskirjad ja arhitektuurijuhtimise suunised ning järgib neid. Auditi ajal esitab ettevõtte kirjaliku avalduse, millega kinnitatakse vastavust asjakohaste rahvusvaheliste, riiklike ja kohalike õigusaktidega, sealhulgas mis puudutab keskkonda, tervist, ohutust ja tööjõudu, ning et ettevõtte austab kohaliku ümbritseva kogukonna õigusi ja norme. Visuaalse kontrolli käigus tehtud tähelepanekud kinnitavad nõuetele vastavust.
11.2	Taimi ega loomi, samuti ajaloolisi ega arheoloogilisi esemeid ei müüda, vahetata ega esitleta, välja arvatud neid, mis on seadusega lubatud. (K) HH, LP, V, KK, R, A	Selleks, et suurendada teadlikkust ettevõtte sotsiaalsest vastutusest ning sellest, et ettevõtte toetab keskkonna kestlikkust, kaitstes taime- ja loomaliike, näiteks CITESis (ohustatud looduslike looma- ja taimeliikidega rahvusvahelise kauplemise konventsioonis) nimetatud ohustatud liike, ei eemalda ettevõtte loodusest, müü, vaheta ega esitle ettevõttes neid taime- ega loomaliike. Metsloomaliike ei hangita, aretata ega hoita vangistuses, välja arvatud nõuetekohaselt reguleeritud tegevuse puhul ning kui neid peavad isikud, kellel on selleks luba ja vajalikud vahendid, et neid pidada ja nende eest hoolitseda. Kõigi mets- ja koduloomade pidamine, hooldamine ja käsitsemine peab vastama loomade heaolu rangeimatele standarditele. Ettevõtte korraldatavad kokkupuuted vabalt elavate metsloomadega ei häiri loomi ja neid hallatakse vastutustundlikult, et vältida kahjulikku mõju nendele loomadele ning looduslike populatsioonide elujõulisusele ja käitumisele (võttes arvesse kumulatiivset mõju). Selleks, et kaitsta ajaloolisi ja arheoloogilisi esemeid, ettevõtte ei müü, vaheta ega esitle neid. Ettevõtte müüb, vahetab ja esitleb taimi ja loomi ja/või ajaloolisi ja arheoloogilisi esemeid ainult siis, kui see on kohalike, riiklike ja rahvusvaheliste õigusaktide järgi lubatud. Auditi ajal esitab ettevõtte dokumendid selle kohta, mida ettevõtte teeb veendumaks, et ettevõttes ei müüdaks, vahetataks ega esitletaks ühtki ohustatud looma- ega taimeliiki ja ajaloolist ega arheoloogilist eset. Kui ettevõtte müüb taolisi tooteid, tuleb esitada riiklike asutuste kinnitus, et neid on lubatud müüa, vahetada või esitleda. Visuaalse ülevaatusel kontrollitakse pisteliselt müüdud, vahetatud või esitletud taime-/loomaliike või ajaloolisi/arhitektuurseid esemeid.
11.3	<i>Ettevõtte tagab ligipääsu erivajadustega inimestele. (S)</i> HH, LP, V, KK, R, A	Selleks, et suurendada teadlikkust ettevõtte sotsiaalsest vastutusest, peab ettevõtte tagama ligipääsu erivajadustega inimestele. Ligipääs puudutab nii külalisi kui ka töötajaid ja teisi inimesi, kes ettevõttega kokku puutuvad.

		Erivajadustega inimesed on näiteks teatud füüsilise puudega (ratastoolikasutajad, pimedad jne) ja terviseprobleemidega inimesed. See kriteerium hõlmab ka ligipääsu avalikele aladele: sissepääsule ja vastuvõtualale, konverentsialale, restoranile, avalikele tualettruumidele, ujumisbasseinidele jne. Ettevõttel soovitatakse tagada ka ligipääs asjakohaselt varustatud numbritubadele, sealhulgas numbritubade tualettruumidele. On soovitatav, et riiklik/kohalik puuetega inimeste organisatsioon kiidaks abivahendid heaks. Mõnel erijuhul võivad ametiasutused vabastada ettevõtte kohustusest tagada erivajadustega inimestele teatud ligipääs, näiteks ratastoolikasutajatele vanades/ajaloolistes hoonetes, ja sellisel juhul see kriteerium ei kehti. Teave selle kohta, millist ligipääsu ettevõtte erivajadustega inimestele pakub, antakse külalistele, töötajatele ja muudele isikutele ettevõttes edasi selgesti. Kui teave ligipääsu kohta on olemas, on ettevõttega kokkupuutuvatel isikutel mõistlikud ootused ja samuti aitab see vältida ebavajalikku transporti. Green Key programmiga liitumise osana peab ettevõtte teave abivahendite, toodete ja teenuste kohta kõikidel materjalidel ja kogu suhtluses olema täpne, selge ja lihtsasti mõistetav. Ettevõtte ei tohi lubada rohkem, kui teha suudetakse. Auditi (visuaalse kontrolli) ajal näitab ettevõtte erivajadustega inimeste ligipääsu ja sellega seonduvat korda ning teavet, mida antakse erivajadustega inimeste ligipääsu kohta.
11.4	<i>Ettevõtte kohtleb inimesi tööle võttes võrdselt sh juhtkonna valimisel ega diskrimineeri ei naisi ega kohalikke vähemusi. (S)</i> <i>HH, LP, V, KK, R, A</i>	Selleks, et toetada inimeste võrdselt kohtlemist ja õigusi ning suurendada teadlikkust ettevõtte sotsiaalsest vastutusest, võtab ettevõtte töötajaid kõigile ametitele tööle, ilma et neid diskrimineeritaks vanuse, rassi, soo, usu, puude, sotsiaalmajandusliku olukorra jms põhjal. Ettevõttel soovitatakse lisada see kohustus oma kestliku arengu poliitikasse. Et toetada ettevõtte läheduses olevat kogukonda, on tähtis, et kohalikele elanikele (eeskätt kohalikele vähemustele) antaks võrdne võimalus tööle saada ettevõtte mistahes kohtadele, sealhulgas juhtivatele kohtadele, ning et võimaluse korral pakutaks koolitusi ja võimalusi ametikõrgenduseks. Ettevõttel soovitatakse lisada see kohustus oma kestliku arengu poliitikasse. Auditi ajal esitab ettevõtte dokumendid (näiteks kestliku arengu poliitika) selle kohta, kuidas tagatakse, et ettevõtte on erapooletu naiste ja kohalike vähemuste töölevõtmisel, sealhulgas juhtivatele kohtadele. Visuaalse kontrolli käigus tehtud tähelepanekud kinnitavad nõuetele vastavust.

11.5	<i>Ettevõtte toetab aktiivselt vähemalt kaht keskkondlikku või sotsiaalse kogukonna arendamisega seotud tegevust. (S)</i> HH, LP, V, KK, R, A	Selleks, et toetada keskkondlikku, majanduslikku ja sotsiaalkultuurilist kestlikku arengut ning suurendada teadlikkust ettevõtte sotsiaalsest vastutusest, toetab ettevõtte aktiivselt keskkonnahoidlikke või sotsiaalse kogukonna arendamisega seotud tegevusi (sealhulgas haridus, tervis, kanalisatsioon, taristu jne). Soovitavalt toetatakse peamiselt piirkondi ettevõtte lähiümbruses, kuid toetada võib ka projekte teistes piirkondades. Näited ettevõtte aktiivsest toetusest on: • puude istutamine; • haljasalade istutamine ja taastamine; • projektid, mis on mõeldud bioloogilise mitmekesisuse säilitamiseks vee-/merepiirkondades, või projektid, millega toetatakse looduskoridore ja avatud alade looduslikkuse taastamist; • looduslike ja kultuuriliselt tundlike alade kaitse; • projektid, mis on suunatud kliimamuutuste mõjule; • välistegevused (keskkonnahoidlike paadisildade ja loodusradade loomine), millest saab osa ka avalikkus; • tegevused koolide ja kogukondadega, mis tegelevad keskkonna- või haridusalgatustega; • tegevused erivajadustega inimestega (haavatavate ja/või vähemkindlustatud rühmadega); • tegevused, mis propageerivad sotsiaalset õigust ja võrdseid õigusi; • põhiliste toidu-, vee- ja energiateenuste ning tervise- ja sanitaarteenuste osutamine kogukondades; • ruumi pakkumine koosolekute ja ürituste jaoks kohalikele kogukonnarühmadele, näiteks koolidele või vabaühendustele, tasuta või väiksema tasu eest; • abi taristuprobleemidega (näiteks veevarustuse) jne. Tungivalt soovitatakse tegevusi/algatusi, mis on suunatud bioloogilise mitmekesisuse ja keskkonna kaitsele (näiteks puude istutamine, haljasalade istutamine ja taastamine, looduskoridoride ja looduslikkuse taastamise projektid jne). Ettevõttel soovitatakse anda töötajatele võimalus tööajal vabatahtlikult oma aja ja teenustega neisse tegevustesse/algatustesse panustada ning üles märkida, mitu tundi töötajad on vabatahtlikku tööd teinud. Kriteeriumi täitmiseks toetab ettevõtte aktiivselt vähemalt kaht tegevust/algatust. Auditi ajal esitab ettevõtte dokumendid selle kohta, et toetatakse vähemalt kaht keskkondlikku või sotsiaalse kogukonna arendamisega seotud tegevust. Lisaks näitab ettevõtte oma arvestust, mitu tundi on töötajad vabatahtlikku tööd teinud.
------	---	---

11.6	<i>Ettevõtte pakub kohalikele väikeettevõtjatele võimalust arendada ja müüa kestlikke tooteid, mis põhinevad piirkonna loodusel, ajalool ja kultuuril. (S)</i> HH, LP, V, KK, R, A	Selleks, et propageerida kestlikku sotsiaalkultuurilist ja majanduslikku arengut ning suurendada teadlikkust ettevõtte sotsiaalsest vastutusest, pakub ettevõtte kohalikele väikeettevõtjatele võimalust ettevõttes toota ja müüa kestlikke tooteid ning teenuseid, mis põhinevad kohaliku piirkonna loodusel, ajalool ja kultuuril. Seda võib teha väikese poe või müügileti kaudu ettevõtte territooriumil. Samuti võib ettevõtte neid kohalikke tooteid ise osta ja külalistele pakkuda. Tooted on toodetud kohalikult ja kestlikul viisil ning põhinevad piirkonna loodusel, ajalool ja kultuuril. Toodete kättesaadavus oleneb sellest, milline on ettevõtte äritegevuse olemus. Auditi ajal esitab ettevõtte kõik lepingud, mis on sõlmitud kohalike ettevõtjatega, kes müüvad ettevõttes/ettevõttele tooteid ja teenuseid. Visuaalse ülevaate ajal saab kontrollida, et kohalikud väikeettevõtjad saavad ettevõttes/ettevõttele tooteid ja teenuseid müüa.
11.7	<i>Ettevõtte ei paku meelelahutust, mis hõlmab kodu- või metsloomi. (S)</i> HH, LP, V, KK, R, A	Selleks, et toetada loomade heaolu turismis, ei paku ettevõtte kohapealset meelelahutust, mis hõlmab kodu- või metsloomi. See kehtib ainult ettevõttes pakutavate etteastete ja esitluste kohta, samuti loomade puhul, keda kasutatakse külalistele tehtavate lavastatud fotode jaoks. Auditi ajal esitatakse ettevõtte külaliste meelelahutuskava ja kontrollitakse, et see ei sisaldaks loomadega etteasteid ega esitlusi.
11.8	<i>Kui ettevõtte peab territooriumil loomi, peab järgima loomade heaolu käsitlevaid suuniseid. (S)</i> HH, LP, V, KK, R, A	Selleks, et toetada loomade heaolu turismis ja kaitsta kohalikku bioloogilist mitmekesisust, peetakse kinni loomade heaolu käsitlevatest suunistest, kui ettevõtte territooriumil peetakse loomi. Selleks, et hinnata loomade heaolu ettevõttes, tuleks järgida ABTA ülemaailmseid suuniseid loomade heaolu kohta turismis, mis põhinevad viie vabaduse põhimõtetel: 1. Hea toit: puudub pikaajaline nälg või janu. 2. Hea eluase: mugavus puhkuse ajal, soojusmugavus. 3. Hea tervis: puuduvad vigastused, haigused ja valu, mis on põhjustatud ebasobivatest juhtimistoimingutest. 4. Sobiv käitumine: sotsiaalse käitumise väljendamine, loomulik käitumine, hea inimeste ja loomade suhe, hea emotsionaalne seisund. 5. Kaitse hirmu ja kannatuste eest: puuduvad üldine hirm/kannatused/apaatia, olemas võimalus privaatsusele/varjupaigale, nahka, kudesid, hambaid või luustruktuuri ei muudeta muul kui ravi/manuaalse läbivaatuse/rahustamise eesmärgil.

		Lisaks ei paku ettevõtte otsekontakti vangistuses metsloomadega, loomadega etteasteid, võitlusi ega võistlusi. Auditi ajal esitab ettevõtte kirjaliku kinnituse, et on lugenud ja aru saanud ülalesitatud suunistest, mis käsitlevad loomade heaolu, näiteks lisab need kestliku arengu poliitikasse või esitab loomade pidamise ja nende eest hoolitsemise tavakorra. Visuaalse kontrolli abil kinnitatakse, et eeskirju järgitakse.
11.10	<i>Ettevõtte koostab kestliku ostupoliitika. (S)</i> HH, LP, V, KK, R, A	Ettevõtte sõnastab ja kehtestab kestliku ostupoliitika, et edendada keskkondlikult ja sotsiaalselt kestlikke tarnijaid ja tooteid ning et vähendada ebavajalikku varade kasutust, jäätmeid ja transporti. Kestlik ostupoliitika hõlmab kapitalikaupu, toitu/jooki, ehitusmaterjale ja tarbekaupu ning teenuseid. Kestliku ostupoliitika eesmärk on tagada ühine arusaam kestlikust ostmisest ja selles antakse ülevaade kestliku ostmise üldnõuetest, mida ettevõtte töötajatel tuleb järgida mistahes toodete ostmisel tarnijate kaudu või mida ettevõtte ostab otse tootjalt. Kestlik ostupoliitika peaks hõlmama nii keskkondlikku kui ka sotsiaalset kestlikkust. Ettevõtte kestlik ostupoliitika vaadatakse tavaliselt üle vähemalt iga kolme aasta järel. Kui ettevõtte on osa rahvusvahelisest või riigisisest kontsernist, võib sõnastada ühise kestliku ostupoliitika ja jagada seda kontserni kuuluvate ettevõtetega. Kui kestlik ostupoliitika on loodud, teavitatakse sellest kõiki asjakohaseid töötajaid. Auditi ajal esitab ettevõtte kestliku ostupoliitika ja kontrollitakse, et see on vähem kui kolm aastat vana. Samuti peaks ettevõtte kirjeldama, kuidas töötajaid ostupoliitikast teavitatakse.
11.11	<i>Materjal/tarvikud, mida enam ei kasutata, kogutakse kokku ja annetakse heategevusorganisatsioonidele. (S)</i> HH, LP, V, KK, R, A	Et vähendada korduskasutuse abil ettevõtte keskkonnajalajälge ja suurendada teadlikkust ettevõtte sotsiaalsest vastutusest, kogub ettevõtte kokku materjalid ja tarvikud, mida on veel võimalik kasutada, kuid mida ettevõtte enam ei vaja, ning annetab need heategevusorganisatsioonidele (näiteks abivajajaid toetavatele organisatsioonidele), et need organisatsioonid saaksid materjale/tarvikuid korduskasutada või müüa. Kriteeriumi täitmiseks peaks ettevõtte olema viimase 12 kuu jooksul annetanud heategevusorganisatsioonidele materjale/tarvikuid. Auditi ajal esitab ettevõtte dokumendid selle kohta, et viimase 12 kuu jooksul on heategevusorganisatsioonidele annetatud üleliigseid materjale/tarvikuid.

12. ROHELISED TEGEVUSED		
12.1	Teave ümbruskonna parkide, maastiku ja looduskaitsealade kohta peab olema külalistele kergesti kättesaadav. (K) HH, LP, V, KK, R, A	Selleks, et tugevdada ettevõtte keskkondlikku/kestlikku mainet ja innustada külalisi osa võtma rohelistest/kestlikest tegevustest, pakub ettevõtte teavet ümbruskonna parkidest, maastikust, looduskaitsealadest ja/või muudest tundlikest aladest. Vajaduse korral hõlmab teave looduskeskkonna, kohaliku kultuuri ja kultuuripärandi tõlgendust ning selgitust sobiliku käitumise kohta nendel aladel. Vaata ka kriteeriumit 12.4. Lisaks innustatakse selle teabe kaudu külalisi valima ümbruskonna väli- või rohetegevusi, et suurendada teadlikkust nendest piirkondadest, aga ka tervislikel eesmärkidel. Teave võib sisaldada soovitusi minna jalutama, jooksuma, rattaga sõitma, ujuma, purjetama, kanuuga sõitma, linde vaatlema, piknikku pidama, kasutama välimänguväljakuid jne. Looduslike alade, põliselanike kogukondade ning kultuuri- ja/või ajalooliselt tundlike alade külastuste puhul innustatakse teabega järgima rahvusvahelisel ja riiklikul tasandil kehtestatud häid tavasid ning kohalikul tasandil kokkulepitud eeskirju, et vähendada kahjulikku mõju ning suurendada kohalikku kasu ja külaliste rahulolu. On tähtis, et looduslikel vee-/mere- või maismaa-aladel käimine ei avaldaks halba mõju nende kohtade bioloogilisele mitmekesisusele, vaid pigem aitaks seda kaitsta. Teavet saab vastuvõtust/uksehoidjalt, keskkonnateabe jagamiseks loodud fuajeenurgas, avalike alade, konverentsialade või numbritubade teleriekraanidelt, numbritubade/konverentsiruumide kaustadest, külalisrakendustest jne. Kuigi teave on mõeldud külalistele, soovitatakse ettevõttel teha sarnane teave kättesaadavaks ka töötajatele. Green Key programmiga liitumise osana peab ettevõtte teave kõikidel materjalidel ja kogu suhtluses olema täpne, selge ja lihtsasti mõistetav. Auditi (visuaalse kontrolli) ajal esitab ettevõtte teabe, mida pakutakse külalistele ümbruskonna parkide, maastike ja looduskaitsealade, põliselanike kogukondade või kultuuriliste/ajalooliste vaatamisväärsuste kohta (sealhulgas vaatamisväärsuste või alade tõlgenduse, heade tavade/eeskirjade ja käitumisjuhendi kohta). Samuti kontrollitakse, et teave oleks täpne, selge ja lihtsasti mõistetav.
12.2	Ettevõtte peab andma teavet lähima koha kohta, kust üürida	Selleks, et innustada külalisi kasutama kestlikke transpordivahendeid, pakub ettevõtte teavet lähimatest kohtadest, kust saab üürida või laenata jalgratast.

	või laenata jalgratast. (K) HH, LP, V, KK, A	Teavet saab vastuvõtust/uksehoidjalt, keskkonnateabe jagamiseks loodud fuajeenurgas, avalike alade, konverentsialade või numbritubade teleriekraanidelt, numbritubade/koosolekuruumide kaustadest jne. Kuigi teave on mõeldud külalistele, soovitatakse ettevõttel teha sarnane teave kättesaadavaks ka töötajatele. Kui ettevõtte asub piirkonnas, kus jalgrattaga ei saa ohtlike liiklustingimuste, ekstreemsete ilmastikuolude või muude eriasjaolude tõttu sõita, on ettevõtte kriteeriumi täitmisest vabastatud. Green Key programmiga liitumise osana peab ettevõtte teave kõikidel materjalidel ja kogu suhtluses olema täpne, selge ja lihtsasti mõistetav. Auditi (visuaalse kontrolli) ajal esitab ettevõtte külalistele esitatava teabe lähimatest kohtadest, kus saab jalgratast üürida või laenata. Samuti kontrollitakse, et teave oleks täpne, selge ja lihtsasti mõistetav.
12.3	<i>Külalised saavad ettevõttest üürida või laenata jalgratast. (S)</i> HH, LP, V, KK, A	Selleks, et innustada külalisi kasutama kestlikke transpordivahendeid, pakub ettevõtte külalistele võimalust laenata või üürida jalgrattaid otse ettevõttelt. Teavet saab vastuvõtust/uksehoidjalt, keskkonnateabe jagamiseks loodud fuajeenurgas, avalike alade, konverentsialade või numbritubade teleriekraanidelt või numbritubade/koosolekuruumide kaustadest. Kui ettevõtte asub piirkonnas, kus jalgrattaga ei saa ohtlike liiklustingimuste, ekstreemsete ilmastikuolude või muude eriasjaolude tõttu sõita, siis see kriteerium ei kehti. Green Key programmiga liitumise osana peab ettevõtte teave kõikidel materjalidel ja kogu suhtluses olema täpne, selge ja lihtsasti mõistetav. Ettevõtte ei luba rohkemat, kui teha suudetakse. Auditi ajal kontrollitakse visuaalselt, kas ettevõttes on jalgrattad kättesaadavad.
12.4	<i>Ettevõtte propageerib sihtkohas turistidele vastutustundlikku käitumist. (S)</i> HH, LP, V, KK, R, A	Selleks, et kaitsta kohalikku bioloogilist mitmekesisust, loomade heaolu, kultuuri ja kogukonda, annab ettevõtte külalistele teavet, mis innustab sihtkohas vastutustundlikult käituma. See võib näiteks sisaldada: • käitumisjuhendeid ja parimaid tavaid loodusajal, põliselanike kogukondades ning kultuuriliselt ja/või ajalooliselt tundlikes kohtades käimise kohta. Selle alla kuuluvad näiteks riietumisreeglid, käitumisjuhendid, teave hooaegadest, mil kohad on suletud, või keelatud kohtadest jne (kui

		asjakohane); • teavet lähedal asuvate sinilipuga randade või jahisadamate kohta; • teavet vastutustundlike turismiattraksioonide ja reisikorraldajate kohta (sealhulgas sinilipuga paadireiside korraldajad); • teavet reisikorraldajatest, kes austavad loomade õigust heaolule ja järgivad ABTA ülemaailmseid suuniseid loomade heaolu kohta turismis (vt kriteerium 11.9) ega võimalda otsekontakti vangistuses elavate metsloomadega, loomadega etteasteid, võitlusi ega võistlusi; • teavet võimaluste kohta puutuda kokku vabalt elavate metsloomadega viisil, mis ei häiri neid ning on korraldatud vastutustundlikult, et vältida halba mõju asjakohastele loomadele ja looduslike populatsioonide elujõulisusele ja käitumisele; • suveniiriteemalisi voldikuid, milles kirjeldatakse, milliseid tooteid tohib osta ja milliseid mitte; • teavet restoranide kohta, mis ei paku ohustatud liike; • teavet restoranide, poodide ja turgude kohta, kus müüakse traditsioonilisi ja kohalikke roogasid ning tooteid; • teavet, kuidas külalised saavad veenduda, et nad ei põhjusta kohalikele elanikele ebameeldivusi, näiteks käitumisjuhendid, et ennetada mürasaastet tihedalt asustatud aladel jne; • algatusi vähendamaks sihtkohas tekitatud jäätmeid, näiteks võib anda teavet veepudeli täitmiskohtade või ringlussevõtusüsteemi kohta avalikel aladel, pakkuda korduskasutatavaid veepudeleid või ostukotte jne. Green Key programmiga liitumise osana peab ettevõtte teave kõikidel materjalidel ja kogu suhtluses olema täpne, selge ja lihtsasti mõistetav. Auditi ajal esitab ettevõtte külalistele antava teabe, millega propageeritakse vastutustundlikku käitumist sihtkohas.
12.5	<i>Ettevõtte korraldab külalistele oma territooriumil või kohalikus kogukonnas teadlikkust suurendavaid tegevusi, millega keskendutakse kestlikule arengule, keskkonnale ja loodusele. (S)</i> HH, LP, V, KK, R, A	Selleks, et suurendada külaliste teadlikkust kestlikkuse kohta, korraldab ettevõtte oma territooriumil või selle ümbruses teadlikkust suurendavaid tegevusi, millega keskendutakse kestlikule arengule, keskkonnale ja loodusele. Teadlikkust suurendavad tegevused võivad hõlmata innustust võtta osa Maa tunni, Maa päeva, energia säästmise nädala, jäätmete vähendamise nädala, ülemaailmse toidupäeva, ülemaailmse veganite päeva, ülemaailmse taimetoitlaste päeva, ülemaailmse keskkonnapäeva jms-ga seotud üritustest. Samuti võib tegevuste raames propageerida autovabu tegevusi, giidiga loodusekursioone ettevõtte territooriumil või selle ümbruses paiknevatel haljasaladel, puuistutamisüritusi või muid kliimamuutustega seotud tegevusi, tolmeldajasõbralike kohalike haljasalade loomist või muid tegevusi, mis kaitsevad kohalikke taimi ja loomi,

		saagikoristus- ja toidukorjamistegevusi, rannakoristusüritusi, haridustegevusi koolidega, heategevusüritusi jne. Eriti soovitatakse ettevõttel panustada bioloogilise mitmekesisuse säilimisse, sealhulgas toetada looduskaitsealasid ja suure bioloogilise mitmekesisusega piirkondi. Ettevõtte peab tagama, et kõik tegevused (sealhulgas saagikoristus- ja toidukorjamistegevused) toimuvad ainult organiseeritud ürituste raames, millega tagatakse, et need on kestlikud ning kooskõlas kohalike, riiklike ja rahvusvaheliste õigusaktidega. Kriteeriumi täitmiseks peavad ettevõtte külalised olema aktiivselt kaasatud. Ettevõttel soovitatakse kaasata neisse üritustesse ka töötajad. Auditi ajal esitab ettevõtte dokumendid (pildid, lepingud, turundusmaterjalid jne) viimase 12 kuu jooksul korraldatud ja järgmise 12 kuu jooksul plaanitud teadlikkuse suurendamise tegevuste kohta.
13. ADMINISTRATSIOON		
13.1	Ettevõtte territooriumil asuvad kolmanda isiku juhitud poed ja ärid peavad olema teadlikud Green Key ja ettevõtte kestlikusalgatustest ning neid tuleb innustada korraldama oma tegevusi samas vaimus. (K) HH, LP, KK, A	Paljude ettevõtete territooriumil on kolmanda isiku juhitud poode ja ärisid. „Kolmanda isiku juhitud“ tähendab poode/ärisid, mis ei kuulu ettevõttele või millel on ettevõtte luba territooriumil tegutseda. Kolmanda isiku juhitud poed ja ärid võivad näiteks olla juuksurid, kohvikud, pubid, restoranid, jõusaalid, spaad, reisi- ja turismibürood, suveniiripoed, riidepoed, kioskid, rattalaenutused jne. Neid ettevõtte alal tegutsevaid kolmanda isiku juhitud poode ja ärisid teavitatakse keskkonna, kliimamuutuste ja kestlikkusega seotud ettevõtte algatustest, sealhulgas Green Key. Teavet võib anda kirjalikult, ühistel koosolekutel jne. Võimaluse korral koolitatakse kolmanda isiku juhitud poode ja äride töötajaid nii nagu ettevõtte töötajaid. Samuti julgustatakse kolmanda isiku juhitud poode ja ärisid korraldama oma tegevusi Green Key kriteeriumide järgi või kooskõlas Green Key programmi üldiste põhimõtetega. Auditi ajal esitatakse teave ettevõtte alal tegutsevate kolmanda isiku juhitud poode ja äride kohta. Samuti esitatakse dokumendid (näiteks koosolekuprotokollid või e-kirjavahetused, lepingud jne), mis tõendavad, et kolmanda isiku juhitud poed ja ärid teavad ettevõtte keskkonna- ja kestlikusalgatustest ning et neid innustatakse korraldama oma tegevust Green Key nõuete järgi.

13.2	Vähemalt 90% ettevõtte toodetud või tellitud trükipaberist, ümbrikest ja trükistest on ökomärgisega või toodetud keskkonnajuhtimissüsteemiga ettevõttes. (K) HH, LP, V, KK, R, A	Selleks, et vähendada jäätmeid ja energiakulu (ja seega keskkonnajalajälge), kasutatakse trükipaberit, ümbrikke ja trükiseid võimalikult vähe. Trükipaberil, ümbrikel ja trükistel on ökomärgis, näiteks ELi ökomärgis, FSC märgis (eelistatult FSC Recycled või FSC Mix) või need on toodetud keskkonnajuhtimissüsteemiga ettevõttes. Nõue kehtib vähemalt 90% viimase 12 kuu jooksul ostetud või toodetud trükipaberi, ümbrike ja trükiste kohta. Auditi ajal esitab ettevõtte dokumendid tõendamaks, et viimase 12 kuu jooksul ostetud trükipaber, ümbrikud ja trükised on ökomärgisega, ringlussevõetud paberist või toodetud keskkonnajuhtimissüsteemiga ettevõttes. Visuaalse kontrolli käigus tehtud tähelepanekud kinnitavad nõuetele vastavust.
13.3	Ettevõtte võtab meetmeid, et vastuvõtulauas, kontorites ja numbritubades/koosolekuruumides kasutataks vähem paberit. (K) HH, LP, V, KK, A	Selleks, et vähendada keskkonnajalajälge, vähendades energiakulu, varade kasutust ja jäätmeid, võtab ettevõtte meetmeid vähendamaks paberi kasutust kontorites, numbritubades ja koosolekuruumides. Paberikasutuse vähendamise algatus võib tähendada näiteks seda, et piiratakse paberi hulka numbritubades ja koosolekuruumides, näiteks võib tuppä panna vaid paar lehte ja väiksemas formaadis (A4 asemel A5), anda paberit vaid siis, kui küsitakse, panna paberit ainult lauale koosolekuruumi keskel, pakkuda märkmete tegemiseks tahvelarvuteid (paberi asemel) jne. Kontorites saab innustada inimesi printima vähem dokumente, printima mõlemale poolele ja/või korduskasutama paberit märkmete tegemiseks jne. Vastuvõtulauas saab jätta arved printimata, kui neid ei küsita (või saata need e-kirjaga), esitada prinditud arved ilma ümbrikuta jne. Ka töötajaid väljaspool kontoreid ja vastuvõtulauda innustatakse võimaluse korral kasutama vähem paberit. Kriteeriumi täitmiseks võtab ettevõtte meetmeid, et kasutada vähem paberit vähemalt kahes tegutemisvaldkonnas. Auditi ajal esitab ettevõtte teabe paberikasutuse vähendamise algatuste kohta vähemalt kahes tegutemisvaldkonnas ja algatusi kontrollitakse visuaalselt.
13.4	Ettevõtte teavitab oma tarnijaid keskkonda puudutavatest kohustustest ja soovib neil	Kuna ettevõtte hoiab tootepakkujate/teenuseosutajatega pidevat kontakti, annab ettevõtte neile teada oma keskkonna, kliimamuutuste ja kestlikkusega seotud algatustest, sealhulgas Green Keyst. See hõlmab teavet varakasutuse vähendamise, puhaste ja varahoidlike võimaluste (sealhulgas transport) ja sotsiaalsete

	võtta samu kestlikkusega seotud kohustusi. (K) HH, LP, V, KK, R, A	standardite järgimise kohta. Teavet antakse kirjalikult, ühistel koosolekutel jne. Lisaks soovitatakse tarnijatel korraldada oma tegevust, järgides Green Key kriteeriume samas vaimus nagu Green Key programm kestliku juhtimise kohta ette näeb. Auditi ajal esitab ettevõtte dokumendid (näiteks kirjaliku teabe), mis tõendavad, et tarnijaid on ettevõtte keskkonna- ja kestlikkusalgatuste kohta teavitatud ning et neid on innustatud juhtima oma tegevust samas vaimus või järgides Green Key kriteeriume.
13.5	<i>Ettevõtte veendub, et vähemalt 75% tarnijatest on ökosertifikaadiga, kirjaliku keskkonnapoliitikaga ja/või pühendunud kestlikule arengule. (S)</i> HH, LP, V, KK, R, A	Kuna ettevõtte hoiab tootepakkujate/teenuseosutajatega pidevat kontakti, tagab ettevõtte, et vähemalt 75% kõigist tarnijatest on ökosertifikaadiga, keskkonnajuhtimissüsteemiga, kirjaliku keskkonnapoliitikaga ja/või pühendunud kestlikule arengule muul viisil. Auditi ajal esitab ettevõtte dokumendid (tarnijate nimekirja, näiteks koos ökosertifikaadiga), mis tõendavad, et vähemalt 75% tarnijatest on ökosertifikaadiga, keskkonnajuhtimissüsteemiga, kirjaliku keskkonnapoliitikaga ja/või pühendunud kestlikule arengule muul viisil.
13.6	<i>Vähemalt kolm ostetud või renditud tekstiilitoote kategooriat on keskkonnahoidlikud. (S)</i> HH, LP, V	Keskkonnajalajälje vähendamiseks veendub ettevõtte, et ostetud või renditud tekstiilid on keskkonnahoidlikud. Kriteeriumi täitmiseks peavad olema vähemalt kolm tekstiilitoote kategooriat, näiteks rätikud, voodilina, laudlina, tekstiilist salvrätikud, töötajate vormiriided jne, olema rahvusvaheliselt või riiklikult tunnustatud ökomärgise või õiglase kaubanduse märgisega. Tekstiilid, mis on tehtud 100% ringlussevõetud materjalist, vastavad samuti kriteeriumile. Samuti soovitatakse ettevõttel valida tekstiilid, mis on tehtud looduslikust kiust, mille kasvatamisel on kasutatud vähe pestitsiide, ja/või materjalist, mida on lihtne ringlusse võtta (näiteks ühest kiust koosnevad kangad), ja tekstiilid, mis on hea kvaliteediga. Hea kvaliteediga tekstiilid kestavad tavaliselt kauem, mis teeb need pikas perspektiivis majanduslikult otstarbekamaks. Samuti vähendab see toormaterjalikulu ja jäätmete teket. Lisaks tuleks kaaluda toodete eluiga pikendavaid tooteid, nagu kaitsvad madratsi- ja padjakatted. Auditi ajal esitab ettevõtte dokumendid, mis tõendavad, et vähemalt kolm ostetud või renditud tekstiilitoote kategooriat on rahvusvaheliselt või riiklikult tunnustatud ökomärgisega ja/või õiglase kaubanduse märgisega või on tehtud 100% ringlussevõetud materjalist.

13.7	<i>Kui pesuteenuseid ostetakse väliselt teenuseosutajalt sisse, peab see teenuseosutaja asuma ettevõttest 100 km raadiuses. (S)</i> HH, LP, V, KK, R, A	Pesu transpordist tekkiva CO₂ jalajälje vähendamiseks valib ettevõtte pesuteenuse osutaja, mis on ettevõttest kuni 100 km kaugusel. Kui ettevõtte hoolitseb pesu eest kohapeal, siis see kriteerium ei kehti. Auditi ajal esitab ettevõtte dokumendid, mis tõendavad, et pesuteenuse osutaja asub vähem kui 100 km kaugusel.
13.8	<i>Vähemalt 75% äsja ostetud kestvuskaupeadest on ökomärgisega või toodetud keskkonnajuhtimissüsteemiga ettevõttes. (S)</i> HH, LP, V, KK, R, A	Selleks, et tagada kestvuskaupeade keskkonnahoidlik ja kestlik tootmine, on viimase 12 kuu jooksul ostetud kestvuskaupead ökomärgisega või toodetud keskkonnajuhtimissüsteemiga ettevõttes. Kestvuskaupead on valmistatud nii, et need peaksid vastu korduva ja pikaajalise kasutusele, ning nende hulka kuuluvad mööbliesemed, vaibad, lauatarbed jne. See kriteerium ei kehti elektroonikaseadmete kohta, kuna neid käsitletakse 7. jaotises. Auditi ajal esitab ettevõtte dokumendid tõendamaks, et vähemalt 75% viimase 12 kuu jooksul ostetud kestvuskaupeadest on ökomärgisega või toodetud keskkonnajuhtimissüsteemiga ettevõttes.
13.9	<i>Ettevõtte taastab või väärindab oma kestvuskaupead või ostab kasutatud kestvuskaupea. (S)</i> HH, LP, V, KK, R, A	Selleks, et ettevõtte vähendaks oma keskkonnajalajälge, ostes vähem äsja toodetud kestvuskaupea, on ettevõtte oma kestvuskaupead viimase 12 kuu jooksul taastanud või väärindanud või ostnud kasutatud kestvuskaupea. Kestvuskaupead on valmistatud nii, et need peaksid vastu korduva ja pikaajalise kasutusele, ning nende hulka kuuluvad mööbliesemed, vaibad, lauatarbed jne. Ostes kasutatud elektroonikaseadmeid, tuleb arvesse võtta toodete energiatõhusust. Auditi ajal esitab ettevõtte dokumendid, mis tõendavad, et ettevõtte on viimase 12 kuu jooksul aktiivselt oma kestvuskaupead väärindanud või ostnud kasutatud kestvuskaupea.
13.10	<i>Ettevõtte kasutab keskkonnahoidlikke mootorsõidukeid. (S)</i> HH, LP, KK, R, A	Selleks, et vähendada ettevõttes kasutatavate mootorsõidukite tekitatud õhusaastet ja energiakulu, peavad need sõidukid olema keskkonnahoidlikud. Keskkonnahoidlike mootorsõidukite hulka kuuluvad autod, motorollerid, golfiautod ja muud sõidukid, mida kasutatakse, et territooriumil liikuda ning külalisi või töötajaid transportida. Kui ettevõtte tarnib toiduaineid/jooke ettevõttest väljapoole, peavad ka need sõidukid kriteeriumile vastama. Kriteerium kehtib ka sõidukite kohta, mis kuuluvad ettevõttele või mida üüratakse. Selleks, et need oleksid keskkonnasäästlikud, peavad need töötama taastuvkütuse jõul või olema

		elektrilised. Kriteeriumi täitmiseks peab vähemalt 75% ettevõttele kuuluvatest või selles kasutatavatest mootorsõidukitest olema keskkonnahoidlikud. Auditi ajal esitab ettevõtte kirjaliku ülevaate kõigist kasutatavatest mootorsõidukitest kirjeldusega, kuidas need kriteeriumile vastavad. Visuaalse ülevaatusel ajal kontrollitakse pisteliselt, kas kriteeriumit täidetakse.
13.11	<i>Ettevõttesse saabuval sõidukil ei seisa tühikäigul kauem kui kaks minutit. (S)</i> HH, LP, V, KK, R, A	Selleks, et vähendada õhusaastet ja varakasutust, ei tohi ettevõttesse sisenevad sõidukid inimeste transportimisel ega kaupade pealevõtmisel või mahalaadimisel seista tühikäigul (töötava mootoriga). Ettevõtte sõidukid võivad töötava mootoriga seista kuni kaks minutit. Kui riiklikud või kohalikud õigusaktid on rangemad kui lubatud kaks minutit, tuleb järgida riiklikke/kohalikke õigusakte. Kriteeriumi täitmiseks tuleb ettevõttel sõnastada eeskiri, et sõidukid ei seisaks tühikäigul kauem kui kaks minutit. Seejärel teavitatakse eeskirjast külalisi ja töötajaid. Seda võib teha sildi kaudu ettevõtte sissekäigu juures. Samuti võib selle lisada sõidukeid kasutavate töötajate ja ettevõttesse saabuval külalisi eeskirjast teavitava uksehoidja tegevuskorda. Auditi ajal esitab ettevõtte eeskirja, et sõidukid võivad tühikäigul seista kuni kaks minutit, ning näitab, mida on tehtud, et külalised ja töötajad oleksid eeskirjast teadlikud.
13.12	<i>Töötajaid innustatakse kasutama keskkonnahoidlikke transpordivahendeid. (S)</i> HH, LP, V, KK, R, A	Selleks, et vähendada õhusaastet ja parandada tervist, kasutavad ettevõtte töötajad töölesõiduks keskkonnahoidlikke transpordivahendeid. Keskkonnahoidlike transpordivahendite hulka kuuluvad jalgrattad, ühissõidukid (buss, rong, tramm, paat jne), elektrisõidukid, sõidujagamise, ettevõtte töötajatele loodud bussiteenus jne. Ettevõtte võib innustada töötajaid kasutama keskkonnahoidlikke transpordivahendeid suuliselt või kirjalikult. Ettevõtte võib pakkuda vastavaid võimalusi (turvalist ja korralikku jalgrattaparklat, elektriautode laadimisjaamu jms) ja/või rahalist stiimulit (näiteks ühistranspordipileteid, tasuta parkimis- / elektriautode laadimise võimalust, tasuta bussiteenust, toetada sõidujagamisalgatusi jne). Auditi ajal esitab ettevõtte dokumendid, mis tõendavad, et töötajaid innustatakse kasutama keskkonnahoidlikke transpordivahendeid. Võimaluse korral kinnitatakse vastavust kriteeriumile visuaalse kontrolli ajal.